VÕIDUPÜHA TULETOOJAD 2018

KAITSE KODU!

KAITSELIIDU AJAKIRI
5/2018

Millal algas sõda?

TALLINNA MALEVA PEALIK HINDAB OMA TÖÖD

AASTATELLIMUS ALLA KOLME EURO

KAITSE KODU!

KAITSELIIDU AJAKIRI

VAATAL LISAINFOT: WWW.FACEBOOK.COM/KAITSEKODU

KAITSE KODU!

kaitsekodu

KAITSELIIDU AJAKIRI 5 | 2018

Kaitseliidu ajakiri Kaitse Kodu!
Asutatud 11. septembril 1925

Väljaandja Kaitseliit
Ilmub kaheksa korda aastas

Peatoimetaja: Karri Kaas

Tegevtoimetaja: Asso Puidet

Foto- ja videotoimetaja: Kristjan Prii

Keeletoimetaja: Anu Jõesaar

Makett: Allan Kukk/Directormeedia

Küljendus: Matis Karu

Reklaam ja levi: kaitsekodu@kaitseliit.ee

Toimetus: Tallinna mnt 49a, 80036 Pärnu
Telefon 717 9106

Toimetuse e-mail: kaitsekodu@kaitseliit.ee

Kaitse Kodu! internetis
http://www.kaitseliit.ee/et/kaitsekodu
www.facebook.com/kaitsekodu
www.instagram.com/kaitsekodu/

Kaitse Kodu! postkastis
Tellimuse saab vormistada Eesti Posti kataloogi alusel postkontoris või Eesti Posti kodulehel (www.omniva.ee) Eesti Posti kaudu maksab Kaitse Kodu! aastatellimus 2.85 eurot; tellimisindeks 78226

Trükitud ASi Printall trükikojas

Toimetusel on õigus kaastöid redigeerida ja lühendada. Toimetus käsikirju ei retsenseeri ega tagasta.

Kaastööde saatmise tähtajad:
25. juuli, 4. september, 16. oktoober, 4. detsember

Kaitseliit

Naiskodukaitse

Noored Kotkad

Kodutütred

Kaitseliit
Kaitseliit on kaitseministeeriumi valitsemisalas tegutsev vabatahtlik, sõjaväeliselt korraldatud, relvi valdav ja sõjaväeliste harjutustega tegelev riigikaitseorganisatsioon, mis täidab temale Kaitseliidu seadusega ja selle alusel pandud ülesandeid.
Kaitseliit on 1918. aasta 11. novembril riigikaitseorganisatsioonina loodud Kaitseliidu õigusjärglane.
Kaitseliidu ülesanne on, toetudes vabale tahtele ja omaalgatusele, suurendada rahva valmisolekut kaitsta Eesti iseseisvust ja põhiseaduslikku korda.
Kaitseliitu kuulub üle 15 000 liikme. Koos Kaitseliidu struktuuriüksuste Naiskodukaitse, Noorte Kotkaste ja Kodutütardega on Kaitseliidu peres tegev üle 25 000 vabatahtliku.

Kaitse Kodu!
Kaitseliidu ajakirja esimene number ilmus 1925. aasta 14. oktoobril 40-leheküljelisena trükiarvuga 18 000 eksemplari. Seega kuulub Kaitse Kodu! vanimate seni ilmuvate Eesti ajakirjade hulka. Osava reklaami ning väljaande sisu väärtuslikumaks ja välimuse kaunimaks muutmisega kasvas Kaitse Kodu! menu lugejaskonnas ning 1928. aasta lõpus oli see juba Eesti üheks loetavaimaks ajakirjaks. Aastatel 1929–1932 ilmus Kaitse Kodu! senise kahe korra asemel kuus igal nädalal. Ajakirja viimane sõjaeelne number ilmus 20. juunil 1940.
Kaitse Kodu! uus algus oli 1993. aastal, mil ajakiri hakkas taas Kaitseliidu hõlma all ilmuma. Ajakirja anti välja neli numbrit, kuni see 1995. aastal peatoimetajana tööle asunud Ivar Jõesaare juhtimisel taas perioodiliselt ilmuma hakkas. Praegu ilmub Kaitse Kodu! kaheksa korda aastas tiraažiga 7000 eksemplari.

Sümbolid meie ümber

Võidupüha hakati riikliku tähtpäevana tähistama juba enne Teist maailmasõda. Traditsioon pole küll nii vana kui selle ellukutsunud organisatsioonid Kaitseliit ja kaitsevägi, kuid sellest hoolimata on võidupühast kujunenud oluline sümbol. Kaitsetahte sümbol.

Omamoodi sümbol on ka meie esimene soomusauto Estonia, mille ehitasid kohalikud insenerid ja mehaanikud Johan Pitka eestvedamisel pea olematutest vahenditest kõigest mõne päeva jooksul. Nüüd vurab selle masina koopia ringi mööda Eestimaa pinda, sümboliseerides jälle kord meie kaitsetahet, kuid mitte ainult. See masin demonstreerib muuhulgas ka meie leidlikkust, ühtekuuluvust ning koostöövalmidust.

Viimaseid näitas ka mõned nädalad tagasi lõppenud õppus Siil 2018, millest võtsid osa tuhanded ja tuhanded liitlased, kaitseväelased ja loomulikult kaitseliitlased. See on vägev sümbol, mille tähendus ulatub kaugemale kaitsetahtest, ühtekuuluvusest ja koostöövalmidusest.

Aga et ei jääks mulje, et kõik on tehtud ning nüüd saame rahulikult eilsete ja üleeilsete tegude aupaistes peesitada, tuleb vaadata tulevikku. Igaüks eraldi isiklikes plaanides ning kõik koos näiteks uut Kaitseliidu arengukava appi võttes, sest sümbolid, millele järeltulevad põlved saavad toetuda, ei teki iseenesest. Neid tuleb ikka luua.

Karri Kaas,
peatoimetaja

Sisukord

8 **INIMENE**
Kolonelleitnant Toomas Väli: „Mul on maailma parim amet"

12 **INIMENE**
100 aastat kaitsetahet Tallinna lauluväljakul

20 **KAITSELIIT**
Kaitseliidu arengukava – kogu organisatsiooni ühistegevus

24 **SIIL**
Siil 2018 – julgustav omadele, heidutav vastasele!

28 **ÜKSUS**
Inglid või kangelased? Erioperatsioonide väejuhatuse lugu 10
Erioperatsioonid – tulevik juba täna

31 **HARITUD SÕDUR**
Erioperatsioonid – mis teeb need eriliseks?

36 **HARITUD SÕDUR**
Sõda – millal see algas?

40 **MEDITSIIN**
Kopli, mu arm

44 **MEDITSIIN**
Võru veri ja võlu

48 **MAJA**
Kaitseliidu Tallinna maleva Männiku lasketiir

50 **SÕJARAUD**
Threod Systems – taevas pole mingiks piiriks

54 **SÕJARAUD**
Täpsusrelvade areng 1990. aastail – laskekaugus ja läbivus

58 **SÕJARAUD**
Põlve otsas tehtud soomusauto Estonia – kole, kolisev, kuid tõhus

64 **AJALUGU**
Metsavendlus Eestis – rahvuslik vastupanu parimas mõttes

66 **AJALUGU**
Kaitseliit siis ja praegu

68 **AJALUGU**
Võidupüha paraad Tallinnas – ei esimest ega viimast korda

70 **NAISKODUKAITSE**
Vormikandjate keskel kasvanud

72 **NAISKODUKAITSE**
Naiskodukaitse õppusel Siil: pingutus kandis vilja

74 **NAISKODUKAITSE**
Tuld, vett ja vilet – naised koormusmatkal

76 **NOORED**
Noored matkama! Aga mida kaasa võtta?!?

78 **NOORED**
Noortega töötamine on privileeg!

82 **MILITAARTURISM**
Ka kõige rahuarmastavamas riigis on sõjamuuseum

86 **FILMIARVUSTUS**
Kolm apelsini Eesti sõjafilmile

90 **RAAMATUARVUSTUS**
Mustvalged kodu kaitsjad

KAANEFOTO:
KADRI PAOMEES

Oma erioperatsioonide väejuhatuse relvastuse ja varustuse taset pole meil põhjust häbeneda ka maailma parimate erioperatsioonivägedega riikide ees. Meie allüksuste taktikalist võimet on partnerid võrrelnud Poola tipperiüksusega Grom.

36

Tõsine sõjaline rünnak Eesti vastu toimub siis, kui Vene Föderatsioon eeldab, et Lääne toetus jääb ära või hilineb oluliselt.

40

Keegi oksendab trepimademel. Kolmandal korrusel kukub taldrik kahhelplaatidele kildudeks. Aga meri on vaikne. Maha on sadanud esimene lörts.

44

Meil on kümneid evakuatsioonitiime kaugtulega maha tapetud, sest nad ootasid kolm minutit. Vastase tulejuhte on kõikjal ja nad on väga osavad.

AUTORID

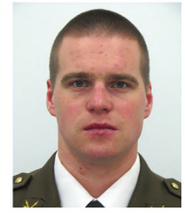

MARGUS KUUL
kolonelleitnant
Töötanud nii maa- kui mereväes. Irregulaarse sõjapidamise ekspert.

GUNNAR VASEMÄGI
vabatahtlik autor
Gunnari üheks suureks hobiks ja kireks on joonistamine ja teiseks hobiks filmikunst. Ajakirjas Kaitse Kodu! on ta need kaks lugejate rõõmuks ühendanud.

AIRI TOOMING
Naiskodukaitse esinaine
Tema äärmine korrektsus, suur töövõime ja analüütilisus on teada igaühele, kes temaga kokku on puutunud.

MARTIN MÄGI
vabatahtlik autor
Martin on Tallinna maleva Põhja kompanii laskur-sanitar ja Kaitse Kodu! vabatahtlik reporter, kes usub, et lugu tuleb kirjutada nii, nagu jutustaksid seda lõkke ääres oma võitluskaaslasele.

ILMAR RAAG
Toompea malevkonna pealik
Legendaarne filmimees, mõtleja, õpetlane ja strateeg. Teab, mida räägib ja millest kirjutab. Teda tasub lugeda. Ja kaasa mõelda.

VELLI EHASALU
vabatahtlik autor
Väärikas, aktiivne ja mitmekülgne naiskodukaitsja. On seal, kuhu keegi teine minna ei saa, ja isegi seal, kuhu temagi hästi minna ei saa.

MARTIN ANDRELLER
vabatahtlik autor
Martin on metsavendluse uurimisele pühendunud lähiajaloolane, kes tunneb end ühtviisi hästi nii punkreid otsides, soomukiga sõites kui kirjutades.

ASSO PUIDET
Kaitse Kodu! tegevtoimetaja

Võidupüha paraadi skeem

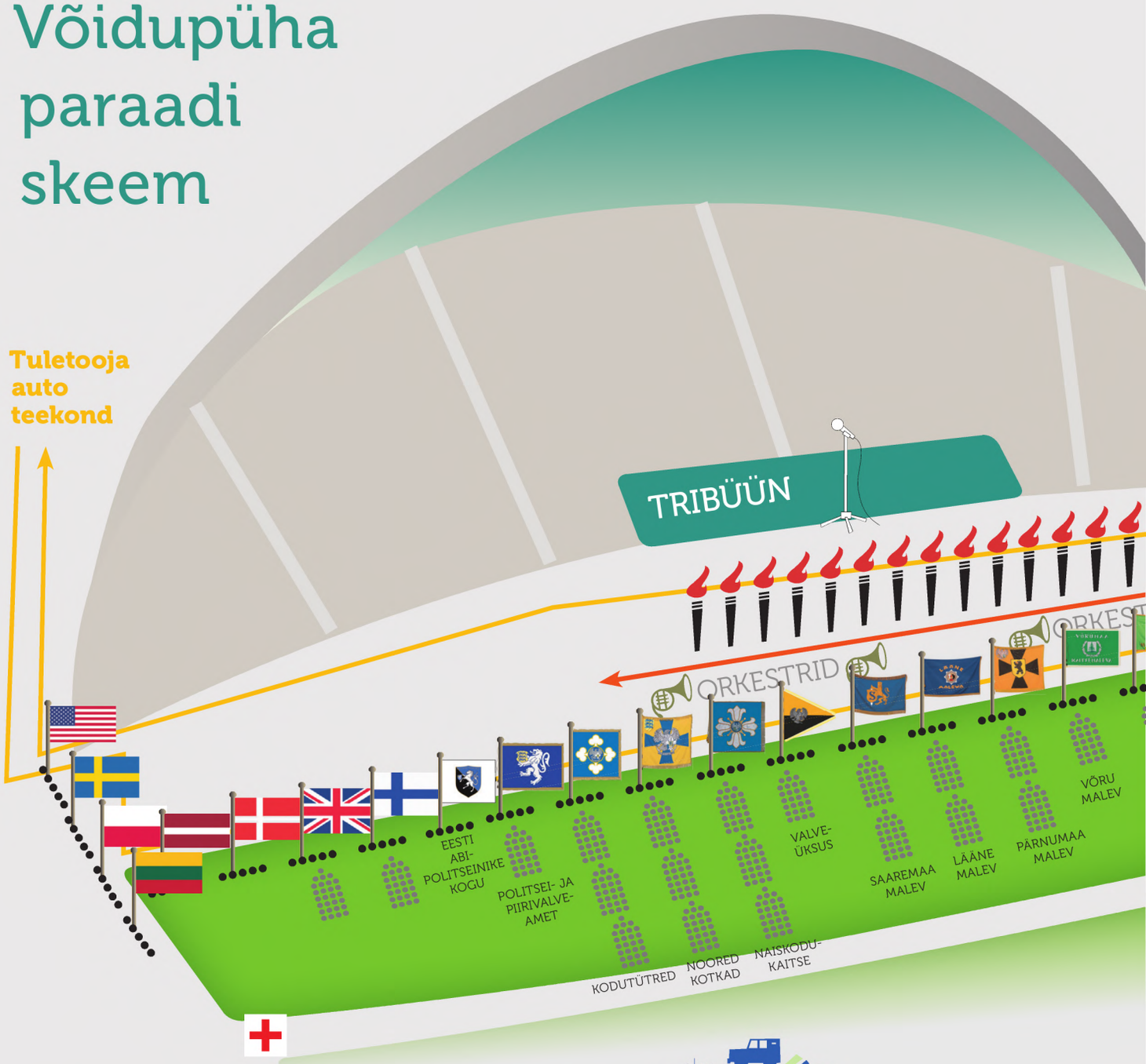

Pealemarss

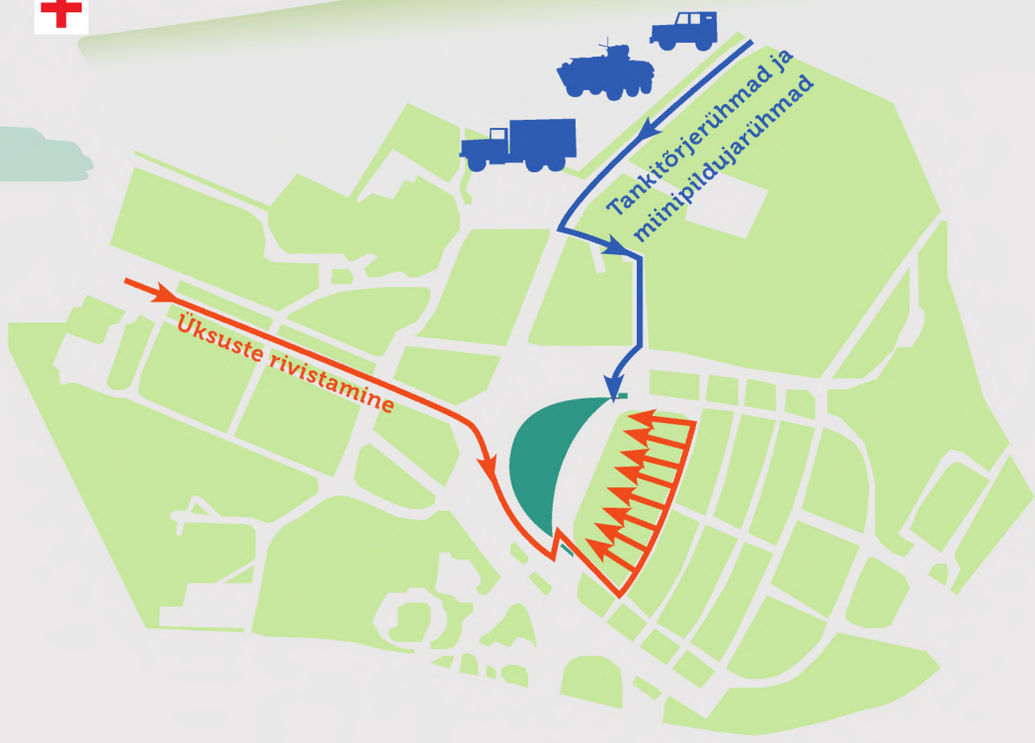

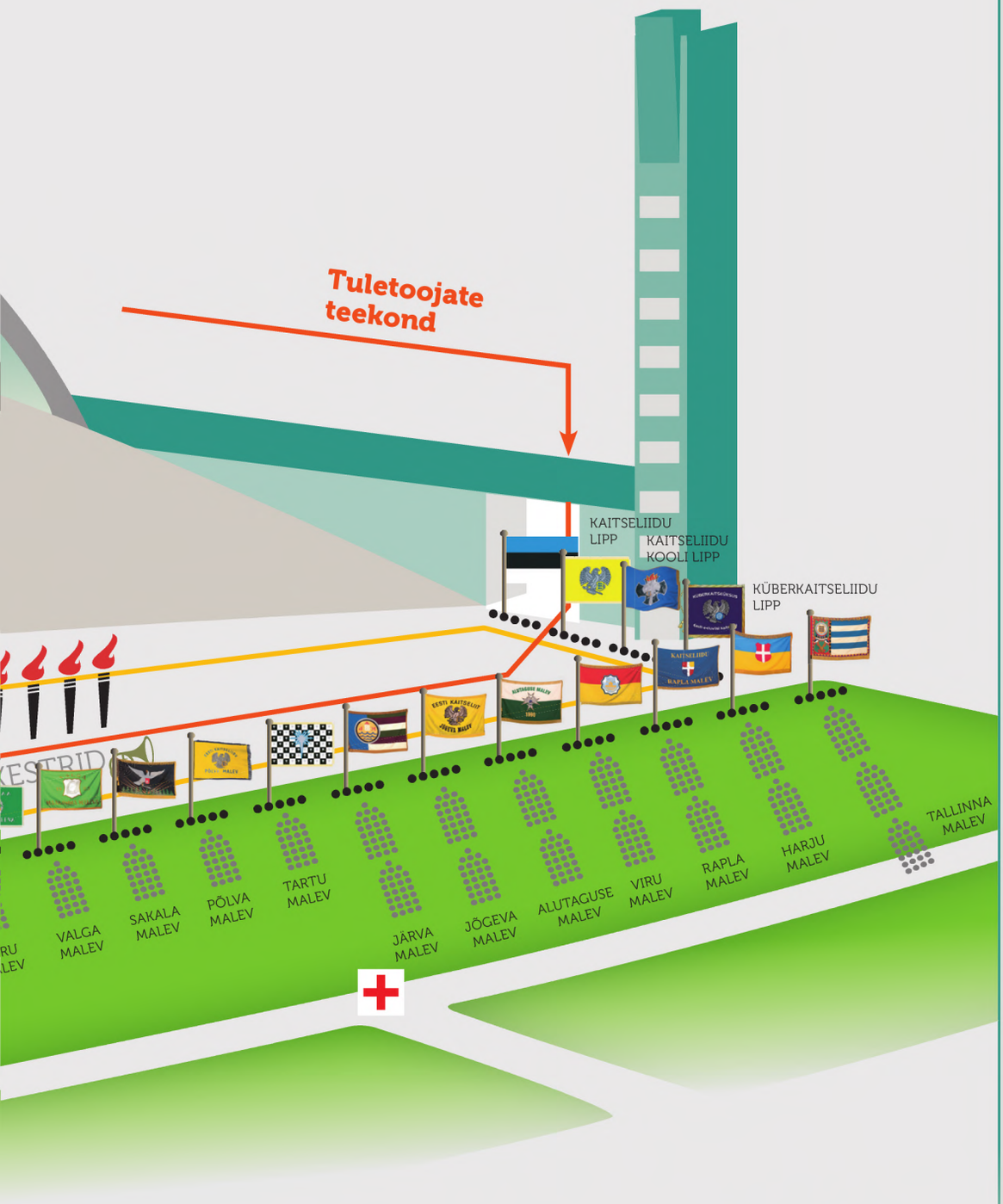

Võidupüha ürituste ajakava

Kaitseliidu 100. sünniaasta puhul on Tallinna lauluväljakul oodata suurejoonelist Võidupüha paraadi ja maakaitsepäeva. Tere tulemast võidupüha üritustele!

22. JUUNI
16.00 Võidutamme istutamine Vabaduse hiide Jõelähtme vallas Loo alevikus.
22.30 Muinastule süütamine Lauluväljakul.

23. JUUNI
08.30 Pärgade asetamine Vabadussõjas langenute mälestusehitisele kaitseväe kalmistul. Mälestustule ja muinastule ühendamine võidutuleks.
11.00 Võidupüha paraad Lauluväljakul.
12.00 Maakaitsepäev Lauluväljakul. Näidislahingud. Kaitseliidu, kaitseväe, Päästeameti ning Politsei- ja Piirivalveameti näitused. Tegevused noortele ja lastele.
15.00 Võidutule üleandmine Jüriöö pargis Harjumaa omavalitsustele ja Tallinna linnaosadele.

KERSTIN MARTMAA

Kolonelleitnant Toomas Väli: „Mul on maailma parim amet“

Tallinna maleva pealik mõjub oma karuse kuju ja pika musta habemega pigem muistse viikingi kui tänapäeva ohvitserina. Mis mees kolonelleitnant Väli tegelikult on, uuris Kaitse Kodu! palvel Põhja maakaitseringkonna teavitus- ja tsiviilsõjalise koostöö spetsialist Kerstin Martmaa.

Tekst: KERSTIN MARTMAA

Kolonelleitnant Väli on Tallinna malevaga tihedamalt seotud juba 2014. aastast, alguses staabiülemana ja hiljem juba pealikuna. Riigikaitses on ta aga tegev olnud Eesti taasiseseisvumisest alates.

Kasvasite üles ju sügaval Nõukogude ajal. Sõjaväelase karjäär polnud teil seetõttu ilmselt esimene valik?

„Ma olen Tallinna poiss. Kui mina olin 18–19aastane ja lõpetasin keskkooli, siis oli aasta 1990, teine rahvuslik ärkamisaeg – suured üritused ja asjad, kus ma aktiivselt kaasa tegin. Koolis (nüüdne Südalinna kool ehk 47. keskkool) mul Kaitseliiduga kokkupuudet ei olnud. Kui 1990. aastal loodi Kodukaitse, läksime koos oma klassi poistega sinna, valvasime hoonet, kumminuiad vööl, ja õppisime lõpueksamiteks.

Kuid samal ajal oli Eestis sees ka Nõukogude armee ja sinna võeti Eesti poisse – viimane sats läks 1990. aasta hilissügisel ja mina olin samuti kutsealune. Tol ajal oli liikumine nimega Genf-49, mis rõhutas, et Eesti poisid peavad teenima Eestis. Väga paljud läksid tol ajal teenistusse politseisse ja tegelikult pandi ka mind tulevase korrakaitsjana kirja, aga tolle aja seaduste järgi võidi ülikoolis õppijad teatud tingimusel Nõukogude armeest vabastada. Tegin sisseastumiseksamid Tartu Ülikooli ja sain sisse. Septembris 1990 hakkasin õppima Tartu Ülikoolis ajalugu.“

Mis tõi teid riigikaitse juurde?

„1991 detsembris loodi uuesti Eesti kaitseväg ja see oli nii vahva värk, et nõks käis läbi. Mitmed mehed läksid ohvitserikursustele. Praegune kaitseväe juhataja Riho Terras tuli nooremleitnandi kursuselt tagasi 1992. aasta kevadel, siis, kui mina olin oma tudengikaarega jõudnud sinnamaani, et ei käinud üheski loengus. Mõtlesin, et peaks midagi teistmoodi tegema, ja võtsin ise aastaks ülikoolist paberid välja.

Septembris 1992 koputasin Kuperjanovi üksik-jalaväepataljoni väravale ja mind võeti sõduriks vastu. Oktoobris olin juba järgmise noorterühma jaoülem. Uus murdepunkt saabus novembris 1992, kui sain esimest korda pikale puhkusele. Tolleaegne pataljoniülem kapten Johannes Kert (hilisem kindralleitnant) võttis mind oma auto peale ja viis Tartusse. Teel küsis ta moka otsast, mida ma pärast ajateenistust teen. Vastasin, et lähen ülikooli tagasi ja lõpetan selle kunagi ilmselt arheoloogina. Seepeale küsis ta, ega ma ei tahaks kaadriväelaseks jääda. Ma ei olnud sellele mõelnud ning vastasin, et põhimõtteliselt võib proovida.

Suvel 1993 toimusid katsed Soome maakaitsekõrgkooli. Soomlased tulid Eestisse ja valisid välja 20 Eesti kaitseväelast, kes läksid õppima 6-kuulisele kursusele, tulles sealt tagasi veeblite või vanemveeblitena. 10 meest valiti välja Soome kadetikooli ja mina sattusin nende hulgas teisele eesti kadetikursusele. Esimene kursus oli alustanud juba 1992. aasta sügisel, seal õppisid praegune kolonelleitnant Leo Kunnas ning praegune Kaitseliidu peastaabi ülem kolonel Ilmar Tamm. Sellel kaheaastasel kursusel saime põhimõtteliselt kätte kogu sõjalise poole, mida õpetati Soomes rahuaegse rühma ja sõjaaegse kompanii väljaõppe planeerimiseks, juhtimiseks jne. Sealt olid välja jäetud asjad, mida Soome kadetid õppisid selleks, et saada kätte oma kõrghariduse kutsestandard – rootsi keel, Soome seadused ja muud sellist, mida meil otseselt vaja ei olnud.

Sellised kaheaastaseid kursusi oli kolm, igal õppis 10 Eesti kadetti. Märkimisväärsemad mehed kolmelt kursuselt ongi kolonelleitnant Kunnas, kolonel Tamm, praegune kaitseatašee kolonel Risto Lumi, endine mereväeülem mereväekapten Sten Sepper ja paljud võitlejad. Hiljem hakati Soome kadetikursusele võtma 4 kadetti Eestist. Nemad käisid siis koolis neli aastat. Sealt on tulnud mehed nagu Veiko-Vello Palm, kolonel ja brigaadiülem.

Minust koolitati õhutõrjuja, minu edasine teenistus oligi seotud üksiku raadiotehnilise õhutõrjepataljoni ja 23millimeetrise kahuriga.

1995. aasta detsembris kutsuti mind Kaitseliidu Tartu maleva akadeemilisse malevkonda. Olin seal aastakese väljaõppepealik. Tol ajal üritasin veel ülikoolis õppida ja toimetasin natukene ajakirja Kaitse Kodu! Ja midagi pole teha, isegi kui oled tsiviilis ja üritad õppida, veri veab ikka rähnipoja puu otsa tagasi – 2000. aastal tehti mulle ettepanek Soomes haridust jätkata. Eeldus oli, et peab läbi tegema sõjaaja pataljoniülema kursuse. Tol ajal oli see 4 kuud tõsist tantsu ja tralli: *„Olukord on siin selline, sinu üksus on selline – pataljoni käsk, nüüd!“* Istusime metsas kännu otsas ja tegelesimegi

ainult faktidega – otsus, käsk, tra-ta-ta, 4 kuud – väga kihvt kursus."

Te olete pikka aega olnud seotud kaitseväega. Mis on sellest ajast kõige eredamini meelde jäänud?

„Pärast kursuse läbimist läksin uuesti tegevteenistusse ja tagasi Soome maakaitsekõrgkooli, kus õppisin kaks aastat vanemstaabiohvitseri kursusel. Esimese aasta õppisin Tartus, kus võeti läbi kõik vajalikud tsiviilained, ja teise aasta Soomes, kus lisandus kogu sõjaline pool. 2003. aastal ... või oli see 2004 ... ma selle kursuse lõpetasin ja sattusin kaitseväe peastaapi.

Sinna sattusin eriti raskelt haigete osakonda (meil on selline nali – Juhkentali 58 on endine haigla ja seal visatakse ikka nalja, kes on kõhutõvede osakonnas ja kes mujal). Tolleaegne operatiivosakond J3 oligi siis eriti raskete juhtumite osakond, ülemaks kolonelleitnant Leo Kunnas. Olin peastaabis kuni 2008. aastani – 4 aastat nühkisin seal erinevates osakondades, päris kaua operatiivosakonnas, samuti pikaajalise planeerimise osakonnas – ka vahva kogemus kohast, kus tuli asju ajada inglise keeles. Minu esimene võõrkeel on tegelikult saksa keel. Inglise keele pidin omandama käigult.

2008. aastal oli võimalus uuesti minna missioonile (2004 olin juba teeninud Iraagis) – läksin uuesti Iraaki ja see oli kohutavalt vahva kogemus. Päris mitmel operatsioonil sai kaasas käidud ja oma käega neid relvi august välja tiritud, mis mehed olid ära peitnud. Seal käis ikka möll.

2009. aastal lõpetasin seal ning mulle saadeti nimekiri asjadest, mida ma võiksin edasi teha. Kui enne kuulasid ära, lõid kannad kokku ja läksid, endal valikut polnud, siis nüüd oli valik ja nimekiri koosnes 10 ametikohast. Neist esimene oli toetuse väejuhatuse staabiülema ametikoht, teist ei mäleta ja kolmas oli Vahipataljoni ülema ametikoht. Võtsin selle vastu ja olingi Vahipataljonis. Vahva aeg!

Suurtes staapides töötades tekib paraku ikka selline elevandiluutorni efekt, et oled kõrges kohas ja arvad, et maailm käibki nii, nagu staabid käsivad. Aga tagasi maapinnal olles sai tegeleda väga lihtsate asjadega. Umbes, et võtad ajateenijate nõukogude/esindajate mehed kokku ja küsid: „Noh mis värk on?" ja mehed vastavad kukalt sügades: „Kohutavalt lahe on, teenistus on mõnus, aga kas pataljoniülem saaks nende šlangidega midagi ette võtta ..." Sest kui sul on sada sõdurit, siis nende seas on 3–4 sõdurit n-ö ullikesi, kes ülejäänud seltskonna moraali alla tõmbavad. Lahendasingi lihtsaid probleeme. Vahipataljoni ajast on mul ainult positiivsed mälestused.

Ja siis tehti mulle ettepanek minna tööle NATOsse, NATO peakorterisse vanemstaabiohvitseri kohale. 2011 sügisest alates elasin kolm aastat Brüsselis ja tegin tööd Eesti sõjalisele esindajale NATO peakorteris – kõike, mis puudutas jooksvaid operatsioone ja operatiivplaneerimist. Brüsseli aeg oli samuti ääretult vahva, nägin, kuidas NATO suppi keedetakse. Istudki ümber laua, sinu liitlaseks on Poola brigaadikindral, Leedu kolonel, Läti kolonelleitnant ja sa pead vastu astuma Prantsuse ja Saksa kolonelidele, kellele on Pariisist ja Berliinist antud hoopis teistsugused instruktsioonid, ning lõpuks jõudma kompromissile, mis kõiki osapooli enam-vähem rahuldaks – keegi pole väga õnnelik, aga kõikide huvid on kaitstud."

Kuidas sai teist Tallinna maleva pealik?

„Brüsselist tagasi tulles sattusin mitmete keerdkäikude järel Kaitseliidu peastaapi, kus olin paar kuud härra Väli ja tegin operatiivosakonnas dokumente. Siis sattusin Tallinna malevasse staabiülemaks – ääretult vahva aeg, suured õppused – Hunt 15, Hunt 16. Ühel päeval sain Tallinna maleva pealikuks ning on endiselt väga vahva. **Maailma parim amet – tõsiselt ka!**

Kui kaadrikaitseväelasele on õpetatud asja tegema variantidena 1, 2, või 3, siis vabatahtlikul on hoopis neljas idee, kuidas seda asja teha.

See on *hardcore* tõsisele kaadrikaitseväelasele, kes peab ajama asju vabatahtlike pealike ja vabatahtlike üksuste ülematega ... Neil võtab aega, kuni nad kogu dünaamikast aru saavad. Olen meie instruktoritele alati öelnud, et me olemegi reservõppekogunemise läbiviijad, me viime seda läbi 365 päeva aastas. Ja meil ei ole tegemist ajateenijatega, kelle väljaõppetsükkel on maruline ja intensiivne, kelle iga tund on loetud, iga käsk läheb tsahh-tsahh-tsahh ning keegi ei esita küsimusi, sest käsk on käsk.

Vabatahtlikke pead pigem eest vedama, natukese tagant tõukama, suutma neile idee maha müüa nii, et nad ise teevad seda. Nende põhitöö on hoida Eestit toimivana, kes majanduses, kes juuras, kes kus iganes ja kogu seda Kaitseliidu asja teevad nad muu asja kõrvalt. Ja nende motiveerimine on pikaajaline rahulik protsess, siin lühikese kärkimisega tulemust ei saavuta. Tulemusigi näed võib-olla alles kahe või kolme aasta pärast.

Kaitseliidu allüksuse loomine võtab aega aastaid. Teinekord ütleb kaadrikaitseväelane oma elevandiluutornist: „KÄSK! Aasta pärast olgu olla!" Need asjad ei toimi päris nii ...

Vabatahtlike juhtide teenistuses hoidmine, motiveerimine – see on kaadrikaitseväelasele juhtimiskesk-

ERAKOGU

Kolonelleitnant Väli on ka aktiivne orienteeruja. Selle hobi on pidanud omaks võtma ka tema koerad

konnana ja organisatsioonikeskkonnana täiesti uskumatu kogemus. Kellel vähegi on võimalust, seda tasub proovida, see on maailma parim, sest kui nendel inimestel käib plõks ära, siis nad teevad oma asja, mis siis, et aeg-ajalt on kohutavalt raske ja nüri ja bürokraadid üritavad kõigest väest kõik asjad tagasi lükata, et nii ei saa ja seadus ei luba ja mida kõike veel. Aga kui asi on tehtud, siis mõtled: „Pagan, see oli ju väga lahe!“ ja sealt ongi hea edasi minna.

Tallinna maleva eripära on see, et meil on palju inimesi. See on ka Harju maleva eripära. Meil on veel väga tubli partner Rapla malev, kus inimesi on küll vähem, aga kes tulevad ka välja. Kogu ringkonnas on kohutavalt lahe punt. Kui kaadrikaitseväelasele on õpetatud asja tegema variantidena 1, 2, või 3, siis vabatahtlikul on hoopis neljas idee, kuidas seda asja teha. Oluline on see, et kui on antud käsk, et kuulipilduja peab olema selles kohas sellel kellaajal selles varustuses, siis see kuulipilduja seal ON. Võid ära unustada küsimuse, mismoodi ta sinna jõuab. Vabatahtlike entusiasm on teinekord nii suur, et ma ei imestaks, kui vabatahtlikud transpordiksid kuulipilduja kohta x näiteks helikopteriga ning rendiksid selle tsiviilist selleks otstarbeks, aga nad ON KOHAL ja ülesanne saab täidetud.“

LISATEAVE

Hobina meeldib talle...

...sportida. „47. keskkool oli osaliselt spordikool ja mina olin ujuja. Olin sel ajal õblukene, suured poisid mind korvpallis väga ei hinnanud, aga kui ma keskkooli lõpus pikkust viskasin, hakkasin ka natuke korvpalli mängima. Ülikooli ajal sai mängitud, aga siis ei leidnud ma satsi, kellega koos mängimas käia, ja teist korda mängisin Iraagis olles. Meil oli seal isegi oma korvpallimeeskond, kuhu kuulusid ka kaks leedukat, kellest kumbki tegelikult ei osanud korvpalli mängida (mis on ju statistiliselt täiesti ebatõenäoline!), aga said hakkama küll ja lõbus oli. Nüüd olen kaks korda sattunud sangpommivõistlusele, kus olen tulnud Kaitseliidu meistriks oma vanuseklassis ja kategoorias, kus on piisavalt vähe osavõtjaid. See on jälle puhas lõbu.“

...orienteeruda. „Kui on orienteerumise hooaeg, siis üritan kaasa teha. 2015. aasta oli harukordne, suutsin Tallinna orienteerumisneljapäevakutel 20 korda kohal käia. Sain selle eest medali, mille üle olen väga-väga uhke.

Olen Lottesid (pealiku koerad) orienteeruma kaasa võtnud. Alguses nad jooksevad ees, aga kui on distantsi peal roninud mööda palke üles-alla ja käinud läbi tihedast võpsikust, siis distantsi lõpus lohisevad nööri otsas järele – neilgi saab villand, et kaua võib. Staabiülemaga on mul võistlus, kumb võidab orienteerumise minuti või paariga. Kui Lotted on kaasas, siis nad ikkagi takistavad mind edasi liikumast, teinekord ma jätan nad maha ka.“

...mudellennukeid kokku panna. „Teen 1:72 mõõtkavas lennukeid. See on selline lapsepõlve värk. Kui teised poisid olid vähe suuremad, jämedama häälega ja ajasid tüdrukuid taga, siis mina lugesin kodus raamatuid ja kleepisin lennukimudeleid – nohik olin. Teinekord on vaja ennast välja lülitada. Võtad karbi lahti, lõikad jupid välja, värvid neid, kleebid, sobitad, siis nad kukuvad sul maha ... vanainimene ei näe ju ... siis otsid neid põrandalt, vaiba seest – jupid on pisikesed. Kõik Murphy seadused kehtivad, mis saab katki minna, see läheb: oled oma lennuki valmis saanud, siis ikka komistad, mudel kukub kolaki! maha ja juba jupid küljest. Võtad aga jälle superliimi tuubi ja üritad päästa, mis päästa annab. Mina nimetan seda zen-budismi kõrgemaks ilminguks, kus sa keskendunult teed mingisugust asja. Lennukeid on mul umbes 40.“

...raamatuid lugeda. „Aeg-ajalt on mul säilinud rumal harjumus mõni raamat lugeda – leidub nii ilukirjandust kui fantaasiakirjandust, mida lugeda. Jälle lülitad end välja kogu igapäevasest bürokraatiast. Viimati sai läbi loetud Sergei Dovlatovi „Kompromiss“ – tõesti soovitan! Lisaks soovitan lugeda Eesti klassikat – Karl Ristikivi „Põlev lipp“ ja „Viimne linn“.“

...muusikat teha. „Mustad Kolonelid – see on teada, et kõik sai alguse kihlveost. Idee oli see, et sa lähed peole ja sinu ülemad, kes sind argipäeval käsivad ja keelavad, teevad nüüd sulle *show*'d. *Why not.* Mustade Kolonelidega oleme jõudnud sellisele tasemele, et käisime Veteranirockil ära ja jäime ellu. Kõigil on jälle tahtmine sees. Järgmine esinemine, kuhu meid on kutsutud, tuleb novembris Kaitseliidu 100. sünnipäeva ajal. Kavas on terve spektaakel, kus koos kaitseväe ühendorkestriga teeme mingisugust kärisevat asja.

Kitarri mängin, mandoliini mängin, suupilli olen tõrtsutanud, basskitarri mängin. Murutraktor, puude ladumine, vanade vinüülide kuulamine, vana kooli rock'n'roll. Igasugused asjad, peaasi, et uudishimu ei kao. **Peaasi, et elu ei muutu tampimiseks ja tuimaks rutiiniks!**“

ALUTAGUSE
Kaitseliitlane Kalev Nõmmeloo
Noorkotkas Mehis Nõmmeloo
Naiskodukaitsja Milvi Krekker
Kodutütar Kelli Nõmmeloo

VALDOR ERNITS

100 aastat kaitsetahet Tallinna lauluväljakul

HARJU
Kaitseliitlane Lauri Nõukas
Noorkotkas Karel Marten Kannel
Naiskodukaitsja Kairi Nõukas
Kodutütar Getrin Tereping

LIIS KANNEL

JÕGEVA
Kaitseliitlane Enno Ottis
Noorkotkas Erko Luik
Naiskodukaitsja Piret Lääne
Kodutütar Emili Selgis

MARGE TASUR

Tänavu 23. juunil on võidupüha tähistamise paraad Tallinna lauluväljakul eriline, sest Eesti Vabariik ja Kaitseliit saavad mõlemad 100aastaseks.

Selle tähtsa päeva puhul on paraadil rivis kõik Kaitseliidu struktuuriüksused: Naiskodukaitse, Noored Kotkad, Kodutütred, Kaitseliidu kool, küberkaitseüksus ja kõik malevad. Kokku on Kaitseliit paraadil esindatud kuni 1500 inimesega, keda toetavad mitmed liitlasüksused.

Võidutule, mille vabariigi president maakondadesse saadab, võtavad vastu Kaitseliidu, Naiskodukaitse ja noorteorganisatsioonide liikmed, kes on vabatahtlikku riigikaitset oma peres mitu põlve järjest au sees hoidnud.

JÄRVA
Kaitseliitlane Endel Nurmsalu
Noorkotkas Sten Ivantšik
Naiskodukaitsja Merje Mihkelsaar
Kodutütar Heli Hiiemäe

SULEV ERNMA

LÄÄNE
Kaitseliitlane Raigo Õiglas
Noorkotkas Märt Õiglas
Naiskodukaitsja Kaidi Antsi
Kodutütar Anu Antsi

HEIKI MAGNUS

HIIUMAA
Kaitseliitlane Ken Poola
Noorkotkas Aleksander Laaniste
Naiskodukaitsja Julia Gurjeva
Kodutütar Triin Jürimäe

REIN REINU

RIHO SEMM

PÕLVA
Kaitseliitlane Toomas Birjuk
Noorkotkas Johan Birjuk
Naiskodukaitsja Jaanika Mihkelson
Kodutütar Kairiin Märtson

JAANUS MEHIKAS

PÄRNUMAA
Kaitseliitlane Rait Vaeno
Noorkotkas Karl Mumme
Naiskodukaitsja Karme Tammist
Kodutütar Anet Kesküla

RAPLA
Kaitseliitlane Mehis Oidsalu
Noorkotkas Rasmus-Kristopher Kukk
Naiskodukaitsja Kaie Kensap-Kukk
Kodutütar Dagne Oidsalu

LIIS PÄRNA

SAAREMAA
Kaitseliitlane Kalvi Humal
Noorkotkas Kevin Humal
Naiskodukaitsja Maidi Tilk
Kodutütar Kertu Tilk

EMILIA ROZENKRON

SAKALA
Kaitseliitlane Risto Zieds
Noorkotkas Remi Zieds
Naiskodukaitsja Vika Zieds
Kodutütar Loretta Silm

JOONAS TALVIK

TALLINN
Kaitseliitlane Allan Kruus
Noorkotkas Sten Rauno Rohtla
Naiskodukaitsja Anneli Looken
Kodutütar Kätlin Laurson

BÄRBEL SALUMÄE

TARTU
Kaitseliitlane Henrik Guthan
Noorkotkas Hans Henrik Guthan
Naiskodukaitsja Triin Seppet
Kodutütar Hele-Mai Viltrop

SANDER SILM

VALGAMAA
Kaitseliitlane Hannes Metsar
Noorkotkas Mikk Metsar
Naiskodukaitsja Riina Rääk
Kodutütar Erika Rääk

JANIKA NIKLUS

VIRU
Kaitseliitlane Urmas-Vootele Rosenberg
Noorkotkas Gardi-Ranno Rosenberg
Naiskodukaitsja Ursula Aal
Kodutütar Birgit Gertrut Rosenberg

AIVE OTT

VÕRUMAA
Kaitseliitlane Jüri Kiidron
Noorkotkas Kristjan Kiidron
Naiskodukaitsja Inga Niit
Kodutütar Kertu Niit

KRISTINA KIIDRON

Kaitseliidu arengukava – kogu organisatsiooni ühistegevus

Kaitse Kodu! tänavu kolmandas numbris tutvustas Kaitseliidu ülem kindralmajor Meelis Kiili Kaitseliidu arengukava (KLAK 2030), käsitledes nii selle eeldusi ja elemente kui ka eesmärke ja ülesandeid. Käesoleva artikli eesmärk on aga selgitada, kuidas on plaanis arengukava ellu rakendada.

Tekst: kolonel JAAK MEE, Kaitseliidu peastaabi operatiiv- ja planeerimisosakonna ülem, kolonelleitnant (r) AIVAR TOOM, Kaitseliidu peastaabi operatiiv- ja planeerimisosakonna spetsialist

KAITSELIIT

MARTIN ANDRELLER

Arvestades, et arengukava hõlmab Kaitseliidu praeguste tegevuste kogu spektrit ning sellesse on jäetud ka uute riigikaitseliste tegevuste lisandumise võimalus tulevikus, algab KLAK 2030 elluviimine paariaastase ettevalmistusperioodiga.

Selle aja jooksul kavandatakse ja kommunikeeritakse arengut võimaldavad ja korraldavad sündmused ja tegevused Kaitseliidus – nii need, mis on seotud sõjaliseks kaitseks valmistumisega, kui ka mittesõjalised tegevused. See ei tähenda sugugi seda, et uus arengukava enne ettevalmistusperioodi lõppu ei rakendu. Vastupidi, kõige olulisemad valikud ja otsused tuleb ära teha juba käesoleva aasta jooksul.

Tuleb rõhutada, et KLAK 2030 ei dubleeri sõjalise kaitsevõime ja väljaõppega seotud tegevusi, mis tulenevad kehtivast riigikaitse arengukavast (RKAK 2017–26), vaid täiendab seda Kaitseliidu mittesõjaliste ja toetavate tegevuste kavandamisega, keskendudes riigikaitse süsteemse arendamise nendele aspektidele, mille abil toimib laiapindne riigikaitse ning mis toetavad riigikaitse sõjalisi ja nendele eelnevaid lahendusi.

Viimasel viiel aastal on Kaitseliidu põhipingutus olnud suunatud maakaitseüksuste lahinguvalmiduse saavutamisele. Need Kaitseliidu üksused, mis 2013. aastal kehtima hakanud riigikaitse arengukava alusel planeeriti kaitseväe sõjaaja operatiivstruktuuri osaks, on tänaseks lahinguvalmis ja nende üksuste arendamise fookuseks kujuneb nüüd lahinguvõime hoidmine senisel kõrgel tasemel. Sellest on Kaitseliidu ülem pikemalt kirjutanud värskeimas „Kaitseväe aastaraamatus“.

Õppusel Siil 2018 testiti kogu Kaitseliidu tegutsemisvõimet ja anti hinnang möödunud perioodi tegevustele. Õppus näitas, et maakaitse ettevalmistamine on kulgenud plaanipäraselt ning Kaitseliidu ettevalmistatavate sõjaaja üksuste mehitatus, varustatus, väljaõpe ja üldine lahinguvalmidus on saavutanud väga kõrge taseme.

Kaitseliidu üksused on samuti jõudsalt arenenud vastavalt Kaitseliidu enda seatud eesmärkidele. Siiski on märkimisväärselt arenguruumi nende üksuste funktsioonide täpsustamises koostöös kaitseväega ja laiapindset riigikaitset teostavate asutustega ning sellest tulenevalt on vaja täpsustada koosseisu- ja varustustabeleid, aga ka korrastada nende üksuste personali määramise ja arvestamise süsteemi ning varustamist.

Suures plaanis võib öelda, et üks arenguetapp on läbitud ja ees ootavad järgmised. Need tulenevad juba uue arengukava tekstist ja selle kujustusest. Viimane visualiseerib terve dokumendi ühel pildil ning alljärgnev tekst selgitab KLAK 2030 rakendamise kavatsust just selle kujustuse abil.

Kujustust tuleks hakata jälgima paremalt poolt, peaeesmärgi ning selle täitmiseni viivate alaeesmärkide sõnastusest. Alaeesmärkide täitmiseni viivad neli tegevusliini, millel on kujutatud otsustavad tingimused (OT) või seisundid, mille saavutamine viib organisatsiooni eesmärkide täitmisele ajas järjest lähemale.

Nagu eespool öeldud, lähtuvad sõjalise kaitsevõime tegevusliin ning vaid sellel liinil esitatud otsustavad tingimused riigikaitse arengukavast. Kaitseliidu arengukava annab sisu alumisele kolmele tegevusliinile. Näiteks OT 1 tähendab seda, et õppusel Siil 2018 saime kinnitust, et kõik lahingugrupid on väga heal tasemel mehitatud ja varustatud, järelikult on see tingimus juba täidetud ja tuleb käsile võtta järgmised.

Nüüd aga lähemalt sellest, kuidas on plaanis Kaitseliidu uut arengukava rakendada. Esimese sammuna moodustatakse veel enne selle aasta puhkuste perioodi rakendusplaanide koostamiseks töögrupid. Nendesse kaastakse inimesi Kaitseliidu erinevatelt tasanditelt ja valdkonnaeksperte kaitseväest.

2018. aasta jooksul on planeeritud saavutada OT 2 ja 4 ning alustada tegevusi, mis viivad järgmiste OT-de täitmiseni edaspidi. Konkreetsemalt on sel aastal kavas uuendada Kaitseliidu üksuste funktsioonikirjeldused ja koosseisu varustuse tabelid, analüüsida võimalusi Kaitseliidu struktuuri optimeerimiseks ning uuendada Kaitseliidu väljaõppesüsteemi. Samuti alustada logistikakontseptsiooni väljatöötamisega.

Need Kaitseliidu üksused, mis 2013. aastal kehtima hakanud riigikaitse arengukava alusel planeeriti kaitseväe sõjaaja operatiivstruktuuri osaks, on tänaseks lahinguvalmis ja nende üksuste arendamise fookuseks kujuneb nüüd lahinguvõime hoidmine senisel kõrgel tasemel.

Üksuste põhiülesannete loetelu on uuendatud

Kaitseliidu ülem on selle ülesande täitmise vajadust oma artiklis põhjalikult selgitanud. Sellele lisaks saab öelda, et praegused Kaitseliidu üksused on moodustatud Kaitseliidu ülema käskkirjaga detsembris 2015 kehtestatud nõuete põhjal.

Selle käskkirja alusel moodustatud üksuste funktsioonikirjeldused, koosseisud ja varustustabelid koostati toona kõigile ühesugused ega võetud arvesse näiteks malevate eripärasid. On selgunud teisigi asjaolusid, mispärast on tarvis kõikide üksuste ülesandeid uuendada. Olulisematena neist võib välja tuua alljärgnevad:

Kaitseliidu üksuste roll ja ülesanded laiapõhjalises riigikaitses ei ole seni piisava detailsusega lahti kirjutatud. Käesoleva aasta lõpuks tehakse laiapõhjalises riigikaitses järgmine samm, kui valmivad erinevate asutuste kaasajastatud kriisireguleerimisplaanid. Neist tulenevad erinevatele koostööpartneritele, sealhulgas Kaitseliidule, uued ülesanded või saavad kinnitust senised. Kui me ootame, et teised asutused laiendaksid enda tegevuste spektrit ka julgeolekuolukorra tagamiseks, siis on loogiline, et meiegi peame uues olukorras organisatsioonina kohanema ja senist tegevuspraktikat muutma või kaasajastama; **vahepeal on uuendatud sõjalisi operatsiooniplaane ning Kaitseliit on sealt saanud uusi sõjalisi ülesandeid.** Viimaste aastate arengute läbivaks eesmärgiks on olnud, et rahu-, kriisi- ja sõjaaegsed lahendused peavad olema võimalikult üksteise sarnased. Näiteks hakkab 1. jaanuarist 2019 kehtima Kaitseliidu

KLAK 2030 põhimõtteline kujustus

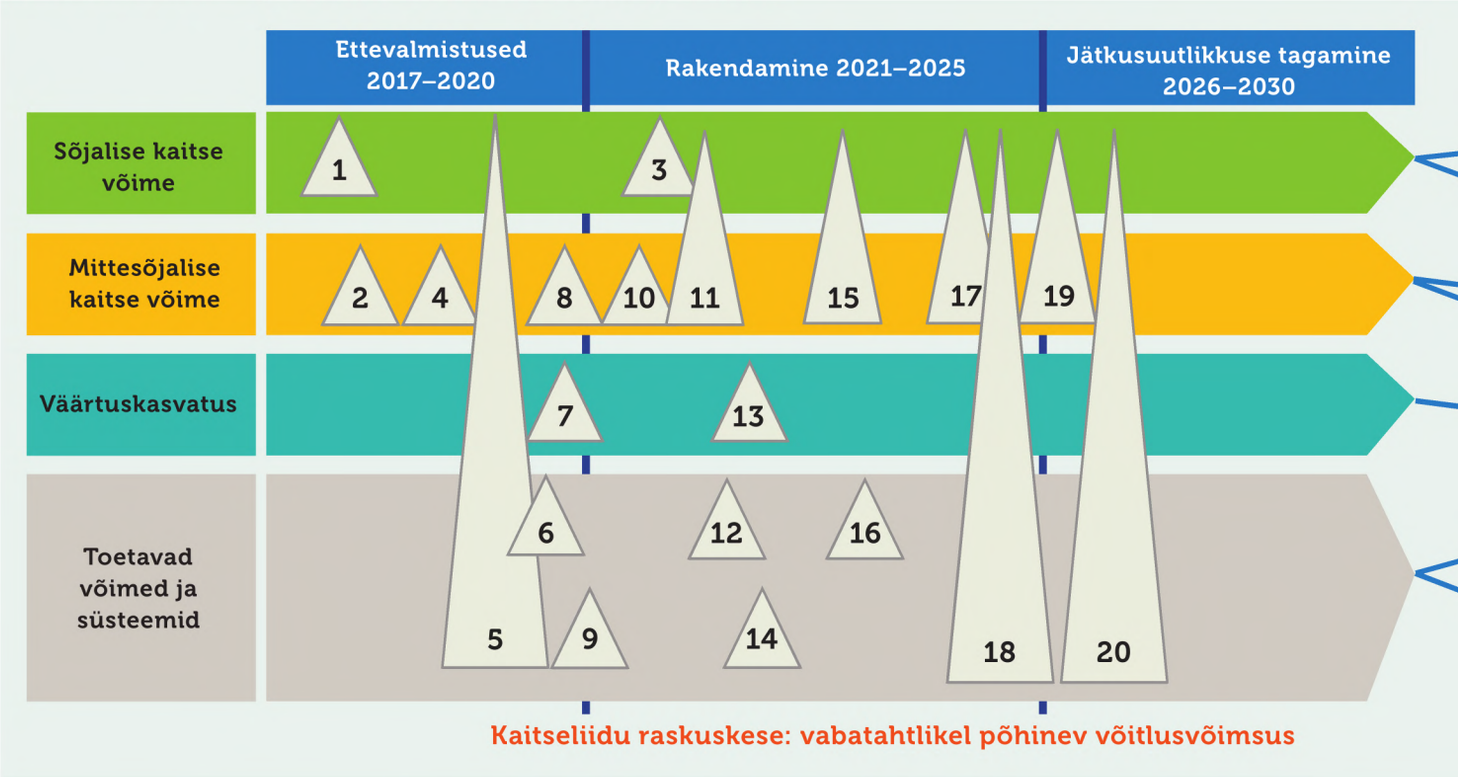

seaduse muudatus, millega asutatakse neli maakaitseringkonda – moodustub arengukavaski ette nähtud vahejuhtimistasand. Ka tuleb tõdeda, et mõnda aega ei ole malevate kui sõjaaja üksuste arendamisele pööratud piisavat tähelepanu. Nüüd, seoses püsiva vahejuhtimistasandi tekkimisega, liigume tagasi regionaalseks ning malevate sõjaaja rollid vajavad kaasajastamist ja täpsustamist;

Eesti demograafia on läbi teinud suured muutused, need protsessid jätkuvad ka eeloleval dekaadil ja Kaitseliidu struktuur peab paratamatult selle olukorraga kohanema. Kuna uute ülesannete vastuvõtmiseks ja Kaitseliidu arengus hüppe tegemiseks kusagilt olulisel hulgal lisapersonali ei tule, on hädavajalik leida kohad palgalise koosseisu optimeerimiseks. Selleks tuleb teatud funktsioone tsentraliseerida ja tegevväelased peavad liikuma sinna, kus on rohkem vabatahtlikke. Teiselt poolt on vaja anda rohkem pädevust ka vabatahtlikele. Arvestades seda, et Kaitseliidu ülesanded laienevad kiiremini, kui ressurssi lisandub, tuleb ilmselt jätta osa ülesandeid ootele.

Võtame kõik need ja teisedki mõjurid töögruppides kokku, analüüsime nende mõjusid ja anname enne selle aasta lõppu välja uued Kaitseliidu üksuste koosseisud ühes uuendatud funktsioonikirjeldustega.

Väljaõppesüsteem on kaasajastatud

2013. aastast kehtiv riigikaitse arengukava ja selle 2017. aastal uuendatud versioon seadsid maakaitseüksuste väljaõppele kaitseväe omaga sarnased kriteeriumid ja standardid ning neid muutma ei hakata. Siiski vajab Kaitseliidu traditsiooniline väljaõppesüsteem analüüsimist ja kaasajastamist, sest muutuvad üksuste ülesannete loetelu ja funktsioonikirjeldused. Detailse lahenduse pakub välja vastav töögrupp, kuid seniste ajurünnakute tulemusena on kaalutud alljärgnevaid variante, siin toodud vajalike muudatuste loetelu ei ole lõplik:

viia väljaõpet läbi samamoodi nagu kaitseväe reservüksustele, reservõppekogunemistena. Sellise lahenduse korral viiakse väljaõpet läbi viie- kuni seitsmepäevaste tsüklitena, mis võib tagada süstemaatilisema lähenemise ja võimalikult suure osaluse. See omakorda toob kaasa väljaõppe kvaliteedi tõusu ning võimaldab korraldada tõhusamat üksusepõhist väljaõpet. Samas võib kohe väita, et selline korraldus vähendab vabatahtlikkuse vaimu ja sunnib inimesi rohkem põhitöölt kõrvale jääma. Selle lahenduse puhul tuleb lahendada ka hulk võimalikke juriidilisi probleeme;

jätkata senise süsteemiga, kus väljaõpe viiakse läbi nädalavahetustel. Selle lahenduse eeliste ja puudustega ollakse igal pool kursis. Suurim probleem on selles, et erinevatel põhjustel ei pruugi isikkoosseis osaleda väljaõppes piisava intensiivsusega ning ei ole võimalik saavutada vajalikku väljaõppetaset;

võtta kasutusele kombineeritud süsteem, kus väljaõppe kontrollõppus ja sellele eelnev ühtlustuse etapp viiakse läbi reservõppekogunemisena ning kogu ülejäänud

Kuna tegemist on kogu organisatsiooni arendamist hõlmava kavaga, siis on iga kaitseliitlane oodatud panustama ja seda saab teha, kirjutades oma mõtetest aadressile klak2030@kaitseliit.ee.

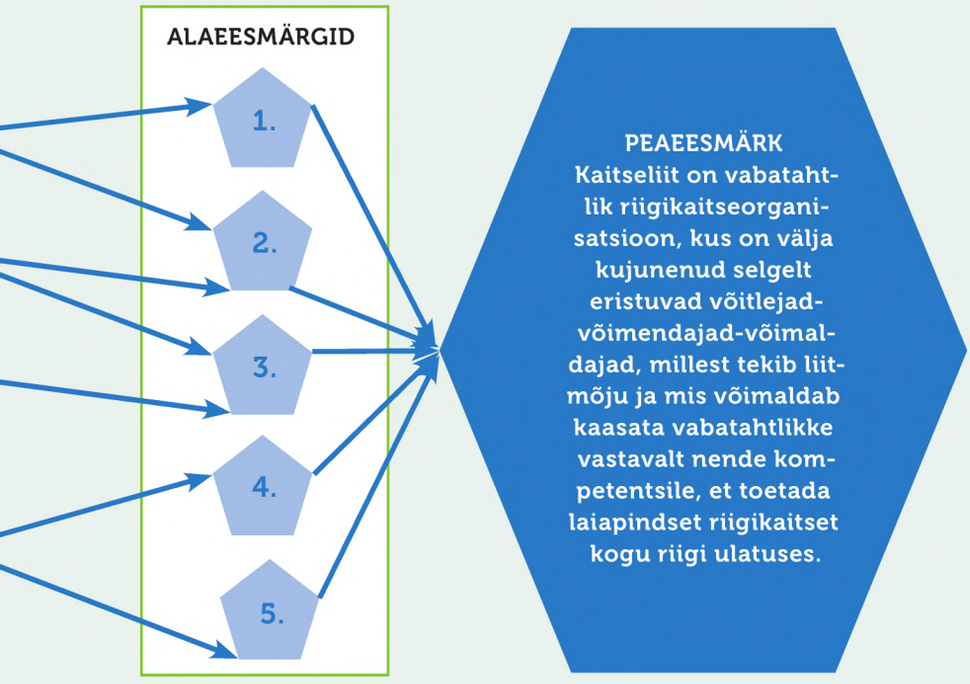

Allikas: Kaitseliit

väljaõpe toimuks põhiliselt nädalavahetustel.

Ühelt poolt võib öelda, et terve Kaitseliidu väljaõppesüsteemi kaasajastamine on nii suur ettevõtmine, et seda ei tasu üldse üritadagi. Kuid KLAK 2030 kontekstis on võetud eesmärgiks uuendada süsteemi selle üldisemal ja põhimõttelisemal, tingimuste ja standardite tasemel, jättes paljud detailid muutmata või delegeerides nende muutmisõigused pädevatele ülematele organisatsiooni teistel tasemetel.

Kaitseliidu logistikakontseptsiooni lahendusvariandi valimine

Kaitseliidu maakaitseüksused on kaitseväe operatiivstruktuuri orgaaniline osa ja nii on ka nende üksuste logistika juba päris hästi paigas. Seevastu Kaitseliidu üksuste logistika on eriline ja pole täna selgelt kirjeldatud. Tegelikult toimis Kaitseliidu logistika 1990. aastatel iseenesest ja teatud mõttes peame seda vana lahendust meelde tuletama. Arvestada tuleb, et logistikasüsteem peab meie tegevusi püsivalt toetama nii sõjaliste ülesannete täitmisel kui ka siseturvalisuse toetamisel ja rahuajal nii-öelda päevast päeva.

Siit kumab Kaitseliidu üksustesse kaasamise võimalus nendele, kes otseses lahinguülesannete täitmises mingil põhjusel osaleda ei saa või ei taha. Hiljemalt käesoleva aasta lõpuks pakub vastav töögrupp välja Kaitseliidu logistika organiseerimise variandi. Selle põhjal koostatakse Kaitseliidu logistikakontseptsioon, mis kujuneb kaitseväe logistikasüsteemi orgaaniliseks osaks.

Ütle sõna sekka!

Lõpetuseks saab Riigikontrolli äsjaavaldatud auditi soovitustele toetudes öelda: KLAK 2030 rakendamise kavandame nii, et Kaitseliidu mittesõjaliste ülesannete täitmine ei jääks vaid Kaitseliidu enda sisustada. Kaitseliiduga on seotud inimesed kõikidest eluvaldkondadest, sestap kutsume üles kõiki teemast huvitatuid arengukava läbi töötama. KLAK 2030 terviktekst on kõigile huvilistele nähtav http://www.kaitseliit.ee/et/kaitseliidu-arengukava-2030.

Kuna tegemist on kogu organisatsiooni arendamist hõlmava kavaga, siis on iga kaitseliitlane oodatud panustama ja seda saab teha, kirjutades oma mõtetest aadressile klak2030@kaitseliit.ee.

Järgnevates artiklites anname ülevaateid, kuidas on edenenud ühe või teise kitsama valdkonna rakendamine.

OTSUSTAVAD TINGIMUSED

1. Kaitseliidu baasil moodustatavad kaitseväe sõjaaja üksused on mehitatud ja varustatud.
2. Kaitseliidu üksuste põhiülesannete loetelu on uuendatud.
3. Kaitseliidu baasil moodustatavad kaitseväe sõjaaja üksused on täielikus lahinguvalmiduses.
4. Kaitseliidu väljaõppesüsteem on kaasajastatud.
5. Kaitseliidu logistikakontseptsioon on välja töötatud.
6. Kaitseliidu infokeskkond on loodud.
7. Kaitseliidu noortele on rakendatud tänapäevased tegevusvormid.
8. Kaitseliidu üksused on jätkusuutlikult mehitatud.
9. KLAK 2030 rakendusplaanid on valmis.
10. Kaitseliidu mittesõjalised koostööplaanid on koordineeritud ja testitud.
11. Kaitseliidu võimepõhine planeerimine on juurutatud.
12. Kaitseliidu doktriinid on välja töötatud.
13. Isamaalise kasvatusega on haaratud kõik Eesti põhikoolid.
14. Kaitseliidu vabatahtlike väljaõppekontseptsioon on uuendatud ja rakendatud.
15. Kaitseliidu üksused on saavutanud täieliku lahinguvalmiduse.
16. Kaitseliidu spordisüsteem on käivitunud.
17. Kaitseliidu laiapindse sõjapidamise võimekus on saavutatud.
18. Kaitseliidu õiguslik regulatsioon toetab KLAK 2030 rakendamist.
19. Kaitseliidu struktuurireform on ellu viidud.
20. Toimuvad regulaarsed laiapindse sõjapidamise õppused.

ALAEESMÄRGID

1. Kaitseliidu baasil moodustatavad sõjalised võimed on täielikus lahinguvalmiduses ja jätkusuutlikud.
2. Kaitseliidu roll laiapindses riigikaitses on defineeritud ja organisatsioon on valmis seda rolli täitma.
3. Eestit väärtustava kasvatustöö süsteem on loodud.
4. Kaitseliidu struktuur on kooskõlas Eesti ühiskonna arengu ja vajadustega.
5. Kaitseliidu peaeesmärgi täitmist toetavad süsteemid ja võimed on loodud.

Siil 2018 – julgustav omadele, heidutav vastasele!

„Hästi on hakkama saadud, õppus on hästi korraldatud, eesmärgid on täidetud," märkis suurõppust Siil 2018 inspekteerinud Kaitseliidu ülem kindralmajor Meelis Kiili, kelle sõnul saadab õppus ka meie vastastele kindla sõnumi: meie ning meie liitlaste enesekindlus ja tahe räägivad vaid ühest – me oleme valmis oma riigi eest seisma ükskõik millistes olukordades.

Tekst: KAITSE KODU!

Miinipildujapatarei valusad okkad

VILLU VASILKOVSKI

MERLE RÜÜTEL

Järva maleva pealik Gabriel Rikberg tänab endist pealikku Arvi Niglast Siili lõpurivistusel

Kaitseliidu ülemaga samal meelel olid ka Kaitseliidu malevad, kel palusime õppuse järel anda tehtust põgus ülevaade ning hinnang sellele.

Võrumaa malev

Lõuna maakaitseringkonna miinipildujapatareile algas suurõppus lahinglaskmistega. Pärast formeerimist, 4. mail, paiknesime ümber Sirgala harjutusväljale, kus meil oli kolm päeva, et ette valmistada ja läbi viia tankitõrje laskeharjutus ning 120 mm miinipilduja lahinglaskmised.

Laskmised sujusid plaanipäraselt ja edukalt. Tulejuhtide ja tulerühmade koostöö oli väga hea ja kõik sihtmärgid said hävitatud. Tulemusena saime miinipildujapatarei okkad teravaks lihvitud ning valmis toetama kaudtulega Lõuna-Eesti kamraade.

Järva malev

Järva malevast osales Siilil ligi 400 kaitseliitlast ja naiskodukaitsjat, kellest paljudele oli see esimene sellelaadne õppus või koguni esimene kord Kaitseliidu vormi kanda. Näiteks värske kaitseliitlane, Türi vallavanem Pipi-Liis Siemann võttis lahingustki esmakordselt osa.

Türil õppisid malevlased objektikaitset – kuidas kaitsta strateegilisi sihtmärke, nagu vallamaja või maleva staap. Kuna türilased on ennegi õppelahinguid näinud, siis Siili ajal kostnud paugutamised linnaelanikke ei häirinud, pigem tuldi uudistama. Vanaprouad tõid toolid õue ja jälgisid õppust huviga oma koduaiast. „Hea, et see päriselt ei ole," ütles nii mõnigi. Naiskodukaitsjatele toodi lilligi!

Jõgeva malev

41. kergejalaväekompanii võttis kaitse alla strateegilise objekti, mida vastane kavatses rünnata. Kaitseliitlased „punusid pesa“ ja võtsid koha laskepositsioonidel. „Pesa ei pea olema ilus, vaid töökindel,“ ütlesid kuulipildurid asjalikult.

Neoonvestides sibasid ringi tsiviilsõjalise koostöö ja pressi esindajad. Äkitselt veeres peatänavale autoloks, mis andis samas otsad. CIMIC-u ja pressi hakkajad härrad lükkasid auto parklasse. Remondimeest nad soovitada ei osanud ja jätsid naise turvaliselt oma murega tegelema. Hetk hiljem tabas autot imeline paranemine. Õhtul selgus, et autoga naine oli siiski õppusel osalenud provokaator.

Sakala malev

Formeerimise ja julgestamise ülesanded sooritati kästud ajal ja väga hästi. Tegevused sujusid plaanide kohaselt, suuri probleeme ei olnud ja Kaitseliit sai edukalt harjutada koostööd politsei ja piirivalvega.

Kaitseliidu „kollaste“ allüksuste osalemisaktiivsusega võib rahule jääda, kuid vaatamata meie jõupingutustele ei olnud lahingukompanii osalemisprotsent selline, nagu ootasime ja planeerisime. Samuti ilmnes suurõppuste murekoht, et kui kompaniil ei ole vastasega kontakti ja sõdurid ei saa „lahinguid lüüa“, siis peab osa sõdureid õppust ebaõnnestunuks ja ajaraiskamiseks. Väiksemal õppusel on lihtne tagada, et kõik saavad aktiivselt lahingutegevuses osaleda, aga mida suurem õppus, seda keerulisem on seda saavutada.

Viru malev

Viru maleva jaoks oli suurõppuse raskuskese Tõrmas, kus peeti mitu lahingut, millest meie malevlased väljusid võitjatena. Erakordne oli lahingugrupi lahinglaskmine, kus kombineeritud relvaliikide laskeharjutusel olid esmakordselt kasutusel kõik jalaväerelvad.

Väike-Maarjas oli politsei-ja piirivalveameti siseturvalisuse koolitus ja samal ajal evakueerimisõppus Naiskodukaitse eestvedamisel. Tsiviil-militaarkoostöö ja teavitusmeeskond töötasid käsikäes ning toetasid Kirde maakaitseringkonna teiste CIMIC-meeskondade toimetamist. Kindralmajor Meelis Kiili kiitis kodumaleva initsiatiivi: ei oodatud ainult käsku, vaid tegutseti vastavalt olukorrale.

Pärnumaa malev

Pärnumaal võis Siili kohata õppuse esimesel nädalavahetusel – teda nähti asulates, metsas ja isegi Pärnu kesklinnas. Tsiviilsõjalise koostöö võitlejad puutuvad tavaliselt kokku õppuse käigus tekkinud kahjude lahendamisega, seekord õnnestus kohalikeni viia positiivne teadaanne. Lähkma-Saunametsa külaselts on lubanud oma maja ja sinna viivat silda kasutada nii kaitseliitlastel, kaitseväelastel, naiskodukaitsjatel, ko-

MARGE TASUR

Jõgeva malev objektikaitsel

ESKO SOINI

Sakala maleval kulges koostööharjutus politseiga väga hästi

VLADISLAV MUSAKKO

Viru malevlased rännakukäsku ootamas

MARTIN ANDRELLER

Lähkma-Saunametsa küla seltsimaja juurde viiv tee sai uue ja toeka silla

Saaremaa mehed on kanged – sõltumata sellest, kas vorm on sinine või roheline

KAROLINE MALK

ARDO HOLTS

Tallinna malev hoidis asjad kontrolli all

AARE HINDREMÄE

Rapla maleva võitlejad on tegijad

SIIL

dutütardel kui ka noorkotkastel, erandiks polnud ka tänavune Siil. Seltsimaja ümbrust kasutanud Kaitseliidu Pärnumaa maleva kompaniil olid aga seekord kaasas pioneerid mootorsaagide ja akutrellidega ning laupäeva õhtul pääses seltsimaja juurde üle värskelt renoveeritud silla. Kohalik kogukond jäi tehtud tööga rahule ja kaitseliitlased on ka tulevikus oodatud külalised.

Saaremaa

„Siilil oli minu ülesanne sidekuudis. No kui ikka rünnatakse, siis on adrenaliin laes. Huvitav oli ka see, et kui üks vastase haavatu metsast toodi, siis tõmbas too sideantenni maha. Strateegiliselt või kogemata, seda ei tuvastanud. NB! Isiklikust kogemusest soovitan end mitte pesta piiritus-lappidega – kiirkorras ei pannud tähele ja oi, kui erguks tegi.“

Tallinna malev

Kõik plaanitu viidi ellu, malevad viisid läbi eesmärgipärast väljaõpet ja leiti aega ka lisaoperatsioonideks. Tallinnas turvati politsei- ja piirivalveameti peamaja Pärnu maanteel, koostöös politseiga kaitsti kaitseministeeriumi hoonet (majas sees „madistas“ ka ametnike rühm); täiendusreservi baasil moodustatud kiirreageerijad kaitsesid ka Kaitseliidu peastaabi hoonet.

Põhja lahingugrupp viis kolme päevaga läbi kolm operatsiooni. Esmalt „Keila lukku!“ koostöös politsei- ja piirivalveametiga. Teiseks patrullid Keilas, Saues ja Sakus, tabamaks võimalikke vaenulikke grupeeringuid. Kolmandaks koostegevusõppena täiemahuline lahingutegevus maabunud vastase dessandi vastu. Kokku liikus maastikul tuhat kaitseliitlast ja ligi kakssada ühikut tehnikat.

Rapla malev

Rapla malev tegutses Kuusiku lennuväljal, Alu mõisa ümbruses (mõis oli omandamas tõelise keskaegse sõjalaagri muljet). Kolme maleva lõikes oli Rapla malev numbriliselt ja statistiliselt kõige kõvem tegija. Pea kolmveerand kaitseliitlastest oli 4. mail teenistuses! Kaitseliidu Rapla maleva juhtkondki on õppuse tulemustega rahul – põhilised eesmärgid saavutasime, mõned vead parandasime õppuse käigus. Peamiseks eesmärgiks seadsime kodurahu säilitamise maakonnas ja koordineeritud koostöö harjutamise meie politsei- ja päästeressursiga. Väga väärtusliku kogemuse saime allüksuste formeerimise ja lahtiformeerimise korraldamisel.

Harju malev

Põhja lahingugrupp harjutas Keilas olukorda, kus politsei palub Kaitseliidult abi. Lahinguüksused, kes olid eelkõige harjutanud konventsionaalset lahingutegevust, suutsid olukorraga kiiresti kohaneda ja näitasid kõrget professionaalset taset. Linna puhastavad üksused said oma ülesandega hakkama edukalt ja professionaalselt ning vastutegevus ei suutnud nende plaane ja tegevust

kuidagi mõjutada, sest kõikidele tegevustele olid olemas vastumeetmed (reservid).

Kasutati tavalist varustust ja droone. Kui kõikidel üksustel on niivõrd kiire õppimisvõime, nagu lahingugrupi omadel, siis ei ole ükskõik millisel vastasel mingit võimalust. Koostöö politseiga sellisel tasemel oli mõlemale poolele uus, mõlemad organisatsioonid õppisid teineteiselt parimaid viise olukordades toime tulla.

Põlva malev

Harjutati Kaitseliidu Põlva maleva staabihoone ja laohoone julgeoleku tagamist. Seda teostati lähiümbrusesse paigutatud julgestuspostide ja -patrullidega. Õppuse ajal mängiti läbi kaks lühiajalist intsidenti, kus kasutati ka paukpadruneid.

Tartu malev

Politsei- ja piirivalveameti ning Kaitseliidu ühine sisejulgeolekuõppus haaras tervet Lõuna-Eestit, kuid raskuspunkt koondus Tartu linna, kus avalikku korda tagasid PPA ja Kaitseliidu ühispatrullid ning peeti õppelahinguid, mis pakkusid ka linnakodanikele elavat huvi.
Lõuna maakaitseringkonna ülema kolonelleitnant Kalle Köhleri sõnul oli ühisõppus kahe jõustruktuuri esimene suurem koostööharjutus ja täitis täielikult oma eesmärki.

Lääne malev

Ükski Siilist osa võtnud Lääne maleva võitleja ei saanud kurta tegevuse vähesust. Sõltumata sellest, millise üksusega või ülesandega nad olid, ei pidanud keegi pettuma ja kõik sujus alates formeerimisest kuni EndExini.

Iseäranis hästi mõjus ladusalt ja põnevalt läbiviidud õppus neile liikmetele, kes siiani pole maleva õppustel väga aktiivselt osalenud. Nüüd, saades korralikust ja suurest õppusest maitse suhu, põlevad nad tegutsemistahtest ja lubasid kindlasti ka edaspidi kohal olla.

Alutaguse malev

Alutaguse maleva Kaitseliidu üksused täitsid sisekaitseülesandeid, millest kõige tähtsam oli maleva objektide valve. Lisaks julgestas malev ajutiselt üht ühiskondlikku hoonet – Jõhvi vallavalitsust. Samuti toetati politseioperatsioone. „Hästi läks," on malevlaste muljed Siilist Alutaguse maleva pealiku Mati Kuusvere kinnitusel väga positiivsed.

Valgamaa malev

Kuidas Valgamaa maleva võitlejad õppusega rahule jäid, seda ei oska Valgamaa maleva pealik Kaido Lusik öeldagi. Kuis sa ikka kõigi eest räägid? Küll aga kinnitab ta, et tema jäi malevlaste sooritusega vägagi rahule. „Neid oli lausa lust vaadata. Ja mida nad tegid, tegid hästi," kiitis Lusik ühtsust ja vaimu, millega võitlejad kohale tulid ja toimetasid. Iseäranis arvestades, et paljudele oli see esmakordne, koostöös politsei- ja piirivalveametiga turvavaipa punuda.

EVE KRAUTMANN

Harju maleva koostöö politseiga ei jätnud vastasele võimalust

ANETT LUTSAR

Põlva malevlased moonaga ei koonerdanud

EHA JAKOBSON

Müürina seisid Tartu maleva mehed politsei kõrval

PIXABAY

ÜKSUS

Inglid või kangelased? Erioperatsioonide väejuhatuse lugu 10

Erioperatsioonid – tulevik juba täna

Erioperatsioonide (*Special Operations*) roll tänapäeva infoajastu sõjapidamises on muutumas üha olulisemaks. Juba ligi kaks kümnendit kestnud globaalne terrorismivastane sõda ja madala intensiivsusega sõjalised konfliktid on kasvatanud vajadust erioperatsioonide järele ja seda mitmel põhjusel.

Tekst: kolonelleitnant MARGUS KUUL, tavatu sõjapidamise ekspert

Eelkõige tuleneb see vajadus sõja olemuse muutumisest, sest sõda on nüüdseks konventsionaalselt lahinguväljalt sõna otseses mõttes migreerunud irregulaarsele lahinguväljale.[1] Näiteks võib tuua 2003. aastal USA poolt alustatud konventsionaalse kampaania Operatsioon Iraagi Vabadus. See muteerus pikaajaliseks irregulaarseks mässutõrjesõjaks, millest USA 2011. aastal välja astus, kuid mille jäänustelt on alguse saanud uus konflikt Süürias ja Iraagis.

Nüüdseks maailmas käimasolevatest konfliktidest peaaegu kõik on irregulaarsed.[2] Irregulaarsõjas käib võitlus riikliku ja mitteriikliku osapoole vahel legitiimsuse ning elanikkonna kontrolli ja mõjutamise pärast.[3] Selline sõda nõuab aga rohkem erioperatsioonide vägesid (SOF), sest terrorivõrgustikke avastades ja elimineerides täidavad erioperatsioonid võimelünka, mida tavaüksused oma iseloomult täita ei suuda ega ole täitma mõeldudki.

Ka tulevikus jätkub luureinfol põhinev jahtimissõda nii maastikul kui küberruumis, kuhu terroristid oma identiteedi, tegevuse ja asukoha varjamiseks on kolinud. Kahe valdkonna järjest süvenevat koostööd toovad hästi esile operatsioonid, mille eel küberspetsialistid terrorivõrgustikke valgustavad ja seejärel erioperatsioonide väed nad otsese rünnakuga kirurgilise täpsusega neutraliseerivad. Seega muutuvad erioperatsioonide väed, tulenevalt vastase olemusest, kes samuti kasutab laiatarbekaubana saadaolevat tehnoloogiat, järjest kõrgtehnoloogilisemaks ja lõimub rohkem kübermaailmaga. Ühendatud SOF-küber-erioperatsioonid ei ole ulme, vaid juba praegu reaalsus. Samas suunas liigutakse ka robootika vallas.

Teisalt, tagasi juurte juurde

Kui kübermaailm ja robootika kõrvale jätta, on kasvamas ka erioperatsioonide vägede traditsiooniline roll tavatus sõjapidamises ja sõjalises toetuses. See on enamasti olnud üks erivägede (*Special Forces*) põhiülesannetest. Seega on näha tendentsi, et liigutakse tagasi oma tõeliste juurte juurde, täites üha enam jõu mitmekordistaja rolli, teostades tavavägede treenimist ja nõustamist.

Sõda globaalse terrorismi vastu nõuab seda, mistõttu võimelünga täitmiseks on tavaüksused nüüdseks avastanud end erivägedega koos teostamas peaaegu sama ülesannet,

kuigi pole selleks väljaõpetatud nii nagu eriväed.

Tervikuna võib öelda, et erioperatsioonide valdkonnas on üha enam näha üksuste jagunemist kaheks – üks suund keskendub rohkem kineetilistele operatsioonidele, osaledes otseselt kõrge väärtusega sihtmärkide ründamises ning terrorismivastases tegevuses, teine aga sõjalisele toetusele ja tavatule sõjapidamisele, mida nimetatakse ka võime kordistamiseks. Viimase tegevuse raames luuakse keskkonda sobituvaid kohalikke üksusi, kes võitlevad kas mässuliste vastu (sel juhul on tegu sõjalise toetusega) või siis hoopis valitsusvägede vastu (sel juhul on tegu tavatu sõjapidamisega).

Erioperatsioonide väejuhatus kui teenäitaja

Kui nüüd rääkida selles valguses Eesti kaitseväe erioperatsioonidest, võib tulevikku vaadates teha järgmisi oletusi. Käimasoleva sõja olemust silmas pidades on erioperatsioonide väejuhatus (EOVJ) oma arengusuundadega väga õigel kohal nii ajas kui ruumis. EOVJ-i relvastuse ja varustuse taset pole meil põhjust häbeneda ka ennast maailma parimate SOF-riikidega võrreldes. Meie allüksuste taktikalist võimet on partnerid võrrelnud Poola tipperiüksusega Grom. Me kasutame nüüdisaegseid luure- ja jälgimisvahendeid, sealhulgas mehitamata lennuvahendeid ja sõidukeid. Me oleme suutelised kiiresti ja suurema vaevata oma üksusi saatma mistahes mandrile ja mistahes keskkonda, sest oleme harjutanud, aga ka tegutsenud kõrbes, džunglis, mägedes ja polaarjoone taga, kõige enam aga kodusel metsasel ja soisel maastikul.

Kuid mitte see ei tee meid partnerite silmis eriliseks. Veel enne, kui kogu maailm hakkas kasutama uut sõjapidamise terminit hübriidsõda, tegeles EOVJ juba sellises keskkonnas sõdimisvõimaluste väljatöötamisega. Me loome sellist võimet ja harjutame selleks, mille üle paljudes maades alles arutatakse. Seetõttu võib öelda, et me juba elame tulevikus. NATO kontekstis, aga ka rahvusvahelisel tasandil laiemalt, on meie olevik, silmas pidades just hübriidsõja keskkonnas tegutsemist ning tavatus sõjapidamises osalemist, teiste NATO SOF-riikide jaoks suurema tõenäosusega alles tulevik.

Juba täna käiakse meie juures õppimas ja kogemusi omandamas ning seda ei tee ainult „noored“ NATO riigid, vaid ka nii mõnedki vanad. Nii mõnedki tunnevad meie tegevusprintsiipides ära selle „vana“, milleks erioperatsioonide vägi kunagi loodud saigi.

Kaitseliit – parim partner

Erioperatsioonide väejuhatuse unikaalsust võimendab ka tihe koostöö Kaitseliiduga, sest Kaitseliit ise on juba unikaalne organisatsioon, millist teist maailmas ei ole. Jah, on olemas sarnaseid organisatsioone, kuid üksüheselt Kaitseliiduga võrreldavat ei ole.

Kaitseliit on oma olemuselt kõige sobivam partner ka erioperatsioonidele. Eelmainitud võimekordistamist on kõige tõhusam teha just nimelt vabatahtliku riigikaitseorganisatsiooni kaudu ja abil. Sellest tulenevalt võib öelda, et EOVJ-i side Kaitseliiduga muutub tulevikus veelgi tihedamaks, erioperatsioonide roll on siin teostada sõjalist toetust. Kindlasti tugevneb veelgi ka EOVJ-i side siseriiklike partneritega, seda just hübriidsõja konteksti silmas pidades.

Väikeses riigis nagu Eesti peavad teenistused ja riigi julgeoleku eest vastutavad organisatsioonid kokku hoidma ja lõimuma. Samuti jätkab SOF sõjalise toetuse ja spetsiifiliste teadmiste jagamist tavavägedele ning arenduskeskustele, sest erioperatsioonide vägi on olnud alati sobilik uute tehnoloogiate, varustuse ja relvade testimiseks, enne kui need tavavägedes kasutusele võetakse.

Ehk siis, erioperatsioonid kui strateegiline võime omab kindlat kohta tuleviku sõjapidamises, seda nii laiemas mõistes kui ka Eesti konteksti arvestades. SOF on ajas muutunud ja kindlasti muutub veelgi ning käib kaasas tehnoloogia arenguga enne kõiki teisi, teostades erioperatsioone selles ajas ja ruumis, mida teised veel ei suuda.

Seega muutuvad erioperatsioonide väed, tulenevalt vastase olemusest, kes samuti kasutab laiatarbekaubana saadaolevat tehnoloogiat, järjest kõrgtehnoloogilisemaks ja lõimub rohkem kübermaailmaga.

Viited:

1 *John Arquilla, Naval Postgraduate School, loeng „Sõda informatsioonialastul“, 2013.*

2 *Käimasolevad irregulaarsed sõjad on näiteks Sudaan–Lõuna-Sudaan, Palestiina–Iisrael, Süüria, Iraak, Afghanistan, Liibüa.*

3 *http://termin.eki.ee/militerm/ Autori vabatõlge ingliskeelsest mõistest.*

ARDI HALLISMAA

„Kui puhkeb kriis, pea meeles, et nelikümmend valitud meest suudavad raputada tervet maailma."
Mongoli sõjapealik Yasotay

Erioperatsioonid – mis teeb need eriliseks?

Neid peetakse mõnikord ebaproportsionaalselt kulukateks. Käputäieks kinolinakangelasteks, tavavägede rivaalideks. Neid põlatakse, neid imetletakse, nad on erilised – nad on erioperatsioonide väed. Aga mis teeb nad eriliseks?

Tekst: kolonelleitnant MARGUS KUUL, tavatu sõjapidamise ekspert

HÄRITUD SOUR
PIXABAY

Sellele küsimusele vastamiseks võib hädaabina tsiteerida erioperatsioonide (SOF, *Special Operations Forces*) definitsiooni, kuigi sageli on sellest vähe kasu. Määratlus edastab vaid üldise arusaama, pealegi on erioperatsioonide määratlusi mitmeid. Siinkirjutaja kasutab erioperatsioonide olemuse selgitamiseks järgmist definitsiooni: erioperatsioonid on militaarsed tegevused, mida teostavad spetsiaalselt määratud, organiseeritud, treenitud ja varustatud jõud, kasutades operatsioonitehnikaid ja -mooduseid, mis ei ole omased konventsionaalsetele üksustele.

Järgnevalt vaatleme selle mõiste osiseid ning toome selgitavate näidete varal välja SOF-i iseloomulikke tunnusjooni, kasutamise põhitõdesid ja ka ainuomaseid unikaalseid piiranguid. Selline selgitustöö on vajalik, sest erioperatsioonide kasutamine tänapäeva ja tuleviku sõjapidamises on tõusuteel. Koostöö erioperatsioonide vägede ja tavavägede vahel on nüüdseks saanud lahutamatuks osaks sõjapidamises domineerivast irregulaarsest lahinguväljast, kus erioperatsioonide üksused võivad tegutseda ka iseseisvalt, kuid enamik erioperatsioone nõuab siiski tavaüksuste toetust.

SOF-i olemuse mõistmine on vajalik eelkõige seetõttu, et vältida väevõime väärkasutust. Just see on ebaõnnestunud erioperatsioonide puhul olnud põhiprobleemiks tavavägedes, kuid vahel ka erioperatsiooniüksustes enestes.

Erioperatsioonide väed *vs* eriväed

Alustades rääkimist erioperatsioonidest kui väevõimest, tuleb kõigepealt õppida vahet tegema **erioperatsioonide vägedel** (*Special Operations Forces*) ja **erivägedel** (*Special Forces*) ning samuti eristama **eliit-, eriotstarbelisi** ja **eriüksusi**.

Kõik erioperatsioonide väed ei ole eriväed. Eliit, eri- ja erioperatsioonide vägede erinevusi ja staatust aitavad ilmekalt illustreerida NATO liikmesriigi USA näited. USA erivägede ehk „roheliste barettide" all mõistetakse eelkõige 12liikmelist meeskonda (*Operation Detachment Alpha*) ehk „A-meeskonda", kelle ülesandeks on teostada tavatut sõjapidamist kohalike elanike kaudu või nende abiga, neid õpetades, organiseerides ja juhendades. Erinevalt USA teistest SOF-i üksustest on erivägede põhifookuses tavatu sõjapidamine. See hõlmab sõjalisi tegevusi keelatud alal põrandaaluste, toetajate või partisanide abil või nendega koos, võimaldamaks vastupanuliikumist või mässutegevust eesmärgiga survestada, häirida või kukutada valitsust või okupeerivat jõudu.

Eriüksuse suurim erinevus eliitüksusest on tema staatus, valik, suurus ja sõbraliku toetuse puudumine.

Eliitüksus võib olla ka tavaväes

Eliidi staatus omistatakse tavaliselt üksusele, mille lahingutegevust vastase vastu saadab pidevalt edu. **Eliitüksus** võib olla ka tavavägede üksus, näiteks meie kaitseväes on selline eliitüksus Scoutspataljon. Iga üksust, kaasa arvatud eriüksust, tunnustatakse eliidina, kui ta teostab oma ülesandeid hästi. Eliitüksused täidavad neile eraldi määratud, sageli ka konventsionaalseid ülesandeid, tehes oma tööd professionaalsemalt kui tavaüksused. Selleks on nad eraldi treenitud ja varustatud. Erioperatsioonide mõistes muutub üksus eliitüksuseks juhul, kui neile määratud ülesanded on pidevalt tavatud ja väga ohtlikud ning nende täitmiseks läheb vaja väikest hulka kõrgete standardite alusel personaalselt välja valitud häid mehi.

Näitena võib tuua USA erioperatsioonide vägedesse kuuluva eriotstarbelise kergejalaväe eliitüksuse

HARITUD SÕDUR

PIXABAY

Rangerid. Rangeritele eraldi määratud põhiülesandeks on rünnata, hõivata ja hoida vastase lennuvälju ja teisi objekte, kasutades õhudessanti või helikoptereid. Ülesandest tulenevalt tehakse neile õhudessandi- ning süvendatud otsese rünnaku treeninguid.

Samuti on eliitüksus Briti armee Commandos. Commandos täidab püsivalt ohtlikke mittestandardseid ülesandeid, mis oma loomult nõuavad vähest arvu võitlejaid ja eritreeningut. Commandosele usaldatud eriülesannete edukaks täitmiseks on vajalik ka tavavägedest erinev, otsese rünnaku teostamiseks vajalik planeerimine ja ettevalmistus.

Eliitüksused on alalises lahingu-valmiduses ning eriti suurriikide eliitüksusi on võimalik liigutada lühikese aja jooksul ülesannet täitma maailma mistahes nurka. Eliitüksused võivad seega olla nii eriväed, eriotstarbelised väed kui ka eriüksused. **Eriüksus** on üheks kindlaks operatsiooniks eraldi treenitud ja varustatud üksus. Selliseid luuakse tavavägedes, kuid enamasti vaid sõja ajal.

Kui küsida, milleks eliitüksusi üleüldse vaja on, kui nad sageli täidavad tavaarmeega sarnaseid ülesandeid, siis tuleb märkida, et vaatamata selliste ülesannete konventsionaalsusele ei ole tavaarmee nende täitmiseks eraldi kästud ega treenitud. Samuti annab eliitüksuse kasutamine manööverdusruumi riiklikul tasandil poliitilistele otsustajatele, kui sõjalist jõudu on vaja rakendada poliitiliselt tundlikes või keelatud konfliktipiirkondades. Massiarmee kaasamisega konflikti seda teha ei saa. Eliitüksused on esirinnas ka relvastuse ja varustuse arendamisel, neid kasutatakse sageli uute taktikate ja relvade katsetamisel, enne kui need suunatakse kasutusele tavaarmees.

Erilised väed – erilised ülesanded

Järgnevalt pöörame tähelepanu **erivägedele** (*Special Forces*). Eriväed on samuti eliit, kuid eelkõige on nad erilised. Eriväed teostavad selliseid ülesandeid, mis ei ole tavavägedele määratud või ületavad nende võimekuse taseme. Näiteks USA erivägede ülesanneteks on tavatu sõjapidamine, eriluure ja -seire, sõjaline toetus (*foreign internal defense*), otsene rünnak ning terrorismi- ja massihävitusrelvade leviku vastane võitlus.

USA erivägede erilisus saab selgemaks, kui võrrelda neid teiste USA erioperatsioonide üksustega. Näiteks USA mereväe eriüksused SEAL ja Rangerid keskenduvad, erinevalt USA erivägedest, oma väljaõppes sihtmärgi otsesele mõjutamisele kineetilise jõu abil. Seega nende üksuste väljaõppes on rõhk otsesel rünnakul, terrorismivastasel võitlusel.

Eriväelased on võimelised täitma neidsamu kineetilisi ülesandeid, kuid nende fookuses on pigem ülesannete täitmine **kaudselt, treenides ja juhendades operatsioonipiirkonnas kohalikke elanikke**, kes siis vajadusel ise erivägede toetusel vastase vastu relvastatud võitlust teostavad.

On ka teine tähtis erinevus. Rangerid ja SEAL-id järgivad kindlalt reegleid ja standardprotseduure, samal ajal kui eriväelased ülekaa-

▶

HARITUD SÕDUR

Erioperatsioonid on militaarsed tegevused, mida teostavad spetsiaalselt määratud, organiseeritud, treenitud ja varustatud jõud, kasutades operatsioonitehnikaid ja -mooduseid, mis ei ole omased konventsionaalsetele üksustele.

lukalt improviseerivad. Sellel on lihtne põhjus, eriväelased tegutsevad kohalike elanike kaudu ja sageli vastase tagalas. Eriväelased peavad tavatu sõjapidamise ülesandest tulenevalt oskama ühte võõrkeelt, mida kõneldakse neile määratud regioonis. Samuti peavad nad tundma kohalikke olusid ja kultuuri ning omama eriväelasele vajalikku sõdur-diplomaadi erioskust.

Sõdur-diplomaadi roll vajab omakorda lahtiseletamist. Nimelt saavutatakse seda erioskust kasutades tavatus sõjapidamises strateegiline efekt vaid koostöös kohalike elanikega. Tavavägedes pole aga seda erivägedele omast erioskust hinnatud juba rohkem kui 50 aastat. Seda pole vaja läinud, sest konventsionaalset sõda, mida pidid sõdima tavaväed, kujutati ette ilma tsiviilisikuteta, keda rindel pole.

Seevastu erivägedele on väga omane mõtteviis, et vastase vastu tuleb sõdida kohalike elanike abiga ning lahinguväljaks on vastase tagala. Sõdur-diplomaadi rolli hakati tavavägedes hindama alles Iraagi ja Afganistani mässutõrjekampaaniate käigus, kui jõuti arusaamisele, et üksnes kohalike elanike kaudu, kelle hulgas vastane sõdib ja end varjab, on võimalik selles irregulaarses konfliktis mingitki edu saavutada.

Sõdur-diplomaadi rolli illustreerib hästi kolmesaja USA eriväelase erioperatsioon Afganistanis 2001. aastal, mille käigus koos kohalike elanike, Põhja Alliansi afgaanidega hõivati Talibani võimu all olev Kandahari linn vaid neljakümne üheksa päevaga. Üheskoos, USA õhuväe toetusel hävitati kampaania käigus 3500 Talibani võitlejat ja 450 masinat.

Sõdur-diplomaadi erioskuse efektiivseks kasutamiseks peab seda mõistma ka poliitilisel tasandil. USA eriväed demonstreerisid 1961. aastal president John F. Kennedyle sõdur-diplomaadi erioskust Vietnamis, kui nad hakkasid kohaliku valitsuse heakskiidul toetama ja treenima mägilasi, montagnarde oma külade kaitseks võitluses Lõuna-Vietnami kommunistide, vietkongide vastu. Vaid kaks aastat hiljem varustas, juhendas ja juhtis vähem kui tuhat eriväelast neljakümne kolme tuhande

PIXABAY

Erioperatsioonide väed täidavad erinevalt tavavägedest ülesandeid kas varjatult, salastatult või siis diskreetselt.

võitleja suurust mägilastest koosnevat enesekaitseüksust ning lisaks olid kaheksateist tuhat mägilast formeeritud kiirreageerimisüksustesse, keda konflikti puhkedes toimetati helikopteritega Viet Congi vastu võitlema.

Siin väljendubki eriväge-de tavatu sõjapidamise ja jõukordistaja strateegiline efekt. President Kennedy mõistis seda erioskust hästi, egas muidu ei oleks ta 1962. aastal tagandanud USA armee staabiülemat, kindral George Deckerit, kes ütles presidendile Vietnamis toimuva kohta, et „iga hea sõdur tuleb partisanidega toime.“ Kindral alahindas vastast, mustades pidžaamades võitlevaid Viet Congi sõdureid, ning ka nende vastu võitlevaid USA eriväelasi.

Hoiavad varju

Kui nüüd aga rääkida erioperatsioonide vägesid (SOF) iseloomustavatest üldistest tunnusjoontest ja unikaalsetest piirangutest, mis neid tavavägedest eristab, siis tuleb alustada püstitatud ülesannete iseloomust.

Esiteks, erioperatsioonide väed täidavad erinevalt tavavägedest ülesandeid kas varjatult, salastatult või siis diskreetselt. Seetõttu on erioperatsioonide vägedel tavaliselt lühikese käsuliiniga ja otsealluvusega strateegiline võime, kus ülesannete täitmine toimub otsesuhtluses poliitilisel tasandil otsustajatega. See on hädavajalik, sest eriülesannete täitmine on seotud kõrge füüsilise ja poliitilise riskiga. Neid eriülesandeid teostatakse sageli salaoperatsioonina osaliselt soodsal või siis poliitiliselt keelatud alal, kus läheb vaja vaid väikesearvulist isikkoosseisu.

Erinevalt tavavägedest nõuab püstitatud eriülesanne erioperaatori tasandil planeerimist. Need, kes ülesannet täidavad, ka planeerivad seda ja viivad ülesande täide. Edu aluseks on ülesandepõhine range treening ja korduv läbiharjutamine.

Nagu eelnevalt märgitud, tegutsetakse ülesannete salajasest iseloomust tulenevalt sageli iseseisvalt ja sõbralikust toetusest eraldatuna. See tähendab, et ollakse sõltuv detailsest luureinfost ning kohalikest elanikest ja vahenditest. Näiteks peavad eriväelased tegutsema vastase tagalas pikka aega ilma toetuseta, mistõttu tegutsetakse sageli ka ülesande täitmisel väljaspool kehtestatud määrustikke ja doktriine. Ülesande täitmiseks kasutatakse kohalikke käepäraseid vahendeid ning täitmine on edukas vaid tänu improvisatsioonile, sest toetust ei ole. Samas on SOF-i üksustel üks ühine omadus ja selleks on reeglite murdmine. Siin mõeldakse vastaspoole kehtestatud reegleid, mille järgi vastane elab ja võitleb. Vastase mängureeglite eiramine on seotud üllatusmomendi tekitamisega vastasele, kes on sageli arvulises elavjõu ja tule ülekaalus. Kui üllatusmoment ennetab ülekaaluka elavjõu ja tuletoetuse kasutamist, siis annab reeglite murdmine SOF-ile eelise. Lisaks, erinevalt tavavägedest, ei hoia erioperatsioonide väed territooriumi ja kui ei ole otsese rünnaku ülesannet, siis nad pigem hoiduvad tulevahetusest. Samuti ollakse ülesande täitmise ebaõnnestumisel alati valmis üle minema varuplaanile, mis hõlmab ellujäämist ja põgenemist.

Sarja järgmises osas annab autor vastuse küsimusele, mis see on, mis sõdureid erioperatsioonide poole tõmbab ja kuidas nad peavad ennast tõestama, enne kui saavad üksusega liituda.

Sõda – millal see algas?

Märtsikuises Kaitse Kodus! oli ajastu märgina kaks artiklit, mis mulle väga meeldisid. Kaitseliidu ülema Meelis Kiili artikkel laiendas vaadet Kaitseliidule ja Raigo Sõlg kirjutas alati puudulikust tankitõrjest. Mõlemad artiklid osutasid muuhulgas ridade vahelt meie nõrkustele, mis on visad kaduma.

Tekst: ILMAR RAAG, leitnant, Toompea malevkonna pealik

Esimene neist nõrkustest on rahuaegsete armeede levinuim viga, et me valmistume kogu aeg oma lemmiksõjaks. On ju populaarne kujutlus igast Eesti põõsast, mille taga varjab ennast pika püssiga habemik kaitseliitlane, kes teeb agressori elu kibedaks. Omal moel on see üsna tugev pilt, ent tegelikkuses mitte alati efektiivne.

Midagi sarnast on näha ka Venemaal, kus patriootlik meelelahutus toidab fantaasiaid, mille kohaselt vaenlane jälle tungib maale. See vastane Läänest on väga ohtlik ja jõle, aga siis saavad vaprad Vene patrioodid erakordse kangelaslikkusega sissetungijatest jagu.

Need lood on osa kangelasnarratiivist, mis räägib aina korduvast Suurest Isamaasõjast ja sisuliselt sedastab, et ilma sõjata ei ole võimalik kangelaseks saada. Aga kõik ju tahavad kangelastena kannatada ja siis kangelastena võita.

Loomulikult ei huvita seda narratiivi tõsiasi, et NATO-l ei olegi nii suurt armeed, et Venemaad kasvõi teoreetiliselt okupeerida. Samas ei ole strateegiliste rakettide sõjast kangelasfilme veel välja mõeldud. Ja kas saabki?

Millises konfliktis me osaleme?

Kuid tuleme tagasi Eesti juurde. Eesti strateegilise juhtimise tasandil ei arvestata mitte ühe, vaid terve rea erinevate ohustsenaariumitega.

Sellele vihjab seadustes ülesehitatud eriolukordade gradatsioon[1], mis vastab riigi järjest suurenevale mobiliseerumistasemele. Nende stsenaariumite ühes servas leiame massilised rahutused ja teises servas täismahulise sõja.

Sinna vahele jääb kogu see spekter, mida kujutas Meelis Kiili artiklis toodud joonis 2[2], mis seob rahuaegse „turbulentsi“ sealt väljakasvava kriisiga, mis omakorda võib areneda nn halliks sõjaks, et lõpuks välja jõuda päris sõjani.

Sellist käsitlust on tänu Vene agressioonile Ukrainas tihti seotud

EESTI KAITSEVÄGI/ARDI HALLISMAA

HARITUD SÕDUR

Vene Föderatsiooni kindralstaabi ülema Valeri Gerassimovi doktriiniga, aga samavõrd aus on ütelda, et see mudel on palju vanema ja laiema militaarteooria taustaga. Piisab, kui mainime kahte käsitlust. Kõigepealt Mao Zedongi „venitatud sõja“ teooria, mis seletab, kuidas ülestõusnud peavad arvestama pika sõja nelja erineva faasiga, millest alles viimane on konventsionaalne lahingutegevus.

Teise käsitlusena tasub meenutada 1989. aastal William Lindi sõpradega kahasse kirjutatud artiklit sõjapidamise neljandast põlvkonnast.[3] Artikli autorid ennustavad, et tulevikusõdades hägustuvad piirid tsiviil- ja militaarkomponendi vahel. Rinnet ei pruugi tekkida, vaid sõda toimub üheaegselt kõikjal, sest sõdivad osapooled ei pruugi enam olla riigid, vaid erinevad mitteriiklikud võitlejad. Selle kõige ilmekamaks näiteks on Daesh või al-Qaida. Aga samasse ritta kuuluvad erinevate riikide toetatud *proxy*-üksused, nagu näiteks Wagneri üksus Süürias.

Kaitseliidu jaoks on nende ohustsenaariumite kõige kriitilisem aspekt tõsiasjas, et kriisi lahendus ei pruugi sõltuda sellest, mis toimub lahinguväljal. Mõelgem Iraagile või Afganistanile, kus Lääs võitis lahinguväljal kõiki vastaseid, aga sõda jäi võitmata. See tähendab, et võitmiseks peab Kaitseliit arvestama ka mittesõjaliste aspektidega, mis tihti tunduvad nõmedalt bürokraatlikud või pehmod.

Eriolukorrast hübriidsõjani

Käsitleme hüpoteetilise vastasena Vene Föderatsiooni (VF), kelle heidutuseks oleme Eestisse kutsunud lääneliitlaste pataljoni. Selle käsitluse aluseks on VF-i tegevus oma naaberriikides Gruusias, Ukrainas ja Moldovas.

Kaitseliidu jaoks on nende ohustsenaariumite kõige kriitilisem aspekt tõsiasjas, et kriisi lahendus ei pruugi sõltuda sellest, mis toimub lahinguväljal.

Lisaks ajaloolisele kogemusele võib allikana käsitleda VF relvajõudude lahingumäärustikku, mille põhjal on sõjakoolidele koostatud näiteks ka kindralmajor Sergei Batjušini õpik „Lahingutegevus ja ettevalmistus lokaalseteks sõdadeks ja relvastatud konfliktideks.“[4] Pange tähele, et *lokaalne sõda* esineb siin eraldi kategooriana ja selle tähtsaim strateegiline tingimus on globaalsema konflikti vältimine.

Korea, Vietnami ja Afganistani sõjad olid just sellised lokaalsed sõjad, kus väikeste sammudega üritati lagundada USA kui strateegilise vastase mõjujõudu ilma temaga otseselt sõtta astumata.

Täpselt sellises kontekstis võib käsitleda ka Eestit, sest Venemaa praeguse heidutusretoorika eesmärgiks näib olevat vältida täismahulist sõda USA-ga, üldisest vastasseisust loobumata. Seega ütleme ohuprognoosi keeles: VF-i täismahuline konventsionaalne sõda NATO vastu on vähem tõenäoline kui katsed täita oma strateegilisi eesmärke väiksemate eraldi konfliktide kaudu (vt Gruusia, Ukraina, Süüria).

Eestis tähendab see, et tõsine sõjaline rünnak Eesti vastu toimub siis, kui VF eeldab, et Lääne toetus

jääb ära või hilineb oluliselt. Sel puhul tuleb mõista, et Venemaa suurem strateegiline eesmärk, vastavalt tema riikliku julgeoleku strateegiale, on NATO ja Euroopa Liidu lagundamine.

Kõik väiksemad rünnakud suhestuvad selle peamise püüdlusega. Kuid kui avaneb võimalus kasutada ära Lääne mingi hetke nõrkust, siis sealt edasi on kõik vaenulikud tegevused tõenäolised.

Seega on Eesti jaoks esimeseks ohuindikaatoriks Lääne ühtse reageerimisvalmiduse nõrgenemine. Vene pool on selle nimel juba kõvasti tööd teinud, püüdes mõjutada Lääne poliitilisi otsuseid. Meenutagem infooperatsioone BREXIT-i või erinevate Lääne valimiste ajal.

Teisalt on kogemus näidanud, et Vene avalik agressioon võib provotseerida ka Lääne ühtsuse tugevnemist. Seetõttu võib endale ette kujutada, et olukorra kujundamise (*shaping*) faasis otsivad Vene diplomaatia ja infooperatsioonid intensiivselt ettekäänet, et muuta konflikt Eestis Lääne jaoks äärmuslikult ebapopulaarseks.

Kordan: VF-i teoreetilise rünnaku esimese faasi raskuskese asub Lääne ühiskondade avalikus arvamuses ja sealsetes poliitilistes juhtkondades.

Eestis tähendab see, et tõsine sõjaline rünnak Eesti vastu toimub siis, kui Vene Föderatsioon eeldab, et Lääne toetus jääb ära või hilineb oluliselt.

Kõik VF-i viimase 10 aasta sõjalised kampaaniad on alanud Lääne passiivsuse ärakasutamisega.

Ajalugu on näidanud, et ükski liit ei ole loomu poolest igavene ja iseenesestmõistetav. Lisaks, olgem ausad, NATO-le oleme me pigem koormaks kui trumbiks. 1990. aastatel, kui Balti riigid teatasid esimest korda soovist ühineda NATO-ga, oli Lääne poolel sellele arvestataval hulgal vastaseid, sest geostrateegiliselt on meid raske kaitsta, meie relvajõud on väikesed jne. Täna peitub meie kasutegur NATO-le peamiselt sümboli väärtuses, sest me oleme Läänega samas demokraatlikus väärtusruumis ja armastame vabadust. Samas on sümbol samuti rünnatav.

Vene Föderatsiooni taktikalised eesmärgid hübriidfaasis

Klassikaliste VF-i erioperatsioonide mõttes on võimalikud erinevad stsenaariumid. Üks kõige lihtsamaid on hädaolukordade provotseerimisega üle koormata riigi haldussuutlikkus. Kui näiteks organiseerida suuremaid metsatulekahjusid, siis langeb samal ajal Eesti päästevõimekus üle kogu riigi.

Kui me kujutame ette tsiviilõnnetusi, kus oleks üle 50 kannatanu, siis oleks meie meditsiiniressursid juba piiri peal. See tekitab kahtlemata ärevust ja vajadust erakorralisi vahendeid ära siduda. Samas me ju teame, et tubli eesti mees on korraga vabatahtlik päästja, abipolitseinik, kaitseliitlane ja veredoonor. Mitmesuunaliste kriiside ajal ähvardab taoline ristkasutus ressursside süsteemi kahtlemata kokku jooksutada.

See tähendab, et Eesti esimene proovikivi suvalise kriisi ajal on inimeste ja muu ressurssi nappusest üle saamine. Nagu kõigis arenenud maailma riikides, on ka Eesti avaliku halduse ressursse optimeeritud

HARITUD SÕDUR

nii, et tegelik tugevusvaru kriiside puhuks on väga väike.

Võrdluseks võime võtta kasvõi USA tegevuse orkaani Katariina tagajärgedega võitlemisel, kus hoolimata riigi tohututest ressurssidest tekkis ikkagi olukordi, kus New Orleansis teatud linnaosades toimusid rüüstamised ja sisuliselt riik puudus.

Eesti puhul saab kohe alguses otsustavaks viis, kuidas suudetakse rohujuure tasandil haarata kodanikud kriisi likvideerimisse, sest riik päris kindlasti ise oma tavavahenditega seda kiiresti teha ei jõua. Kaitseliit astub siinkohal mängu kui tööriist, mis juba on kodanikke organiseerinud lisaks riigi vähestele vahenditele. Nüüd on kogu küsimus, kuidas seda tööriista parimal viisil kasutada.

Spetsiifilisemad vastase tegevuskavade stsenaariumid näeksid ette rahutuste organiseerimist. Mis võiks olla rahutuste eesmärgiks? Üks rahutuste tulemus on alati riigi korrakaitseressursside sidumine, aga see ei ole enamasti omaette eesmärk. Rahutuste eesmärk on pigem oma toetajaskonna kasvatamine läbi terava konflikti. Kuidas see toimub? Mao Zedongi koolkonna järgi on selles faasis peamiseks ülesandeks riigivõimu (ehk meie) provotseerimine ülemäärasele vägivallale.

Gruusia ja Ukraina näite varal võime eeldada, et VF-i esimese faasi peamine taktikaline ülesanne Eestis oleks eksisteeriva sotsiaalse pinge kruvimine. Juba praegu näeme soovi arendada eesti-vene etnilist konflikti, kus vene rahvusvähemus on ohvri positsioonis.

Siia sobib väga hästi legaalse valimiskampaania ajal eesti-vene vastandustele rõhumine, sest selline tegevus konsolideerib vene kogukonda.

On ju teada, et ka Läänes suhtutakse rahvuskonfliktidesse väga ebalevalt, kuna maailma lähisajalugu on täis etnilise puhastuse ja genotsiidi sõjakuritegusid. Üldine hoiak eeldab, et riik peab need probleemid ise lahendama ja NATO ei sekku. Meie peame ometi arvestama, et kuna tegemist on „halli alaga“, siis ei ole midagi garanteeritud.

Gruusia ja Ukraina näite varal võime eeldada, et Venemaa esimese faasi peamine taktikaline ülesanne Eestis oleks eksisteeriva sotsiaalse pinge kruvimine.

Ajakirja järgmises numbris analüüsib autor inimgruppe, keda meie vastane võib konflikti õhutamiseks ära kasutada, ja vaatleb hübriidsõja strateegilisi proovikive.

Viited:

1 *Eriolukord, erakorraline seisukord, kõrgendatud kaitsevalmidus, sõjaseisukord*

2 *Vt Meelis Kiili: „Kaitseliidu arengukava hoiab Kaitseliidu riigikaitse avangardis ka tulevikus“, KK! 3/2018*

3 *William S. Lind, Colonel Keith Nightingale, Captain John F. Schmitt, Colonel Joseph W. Sutton, Lieutenant Colonel Gary I. Wilson, The Changing Face of War: Into the Fourth Generation, in Marine Corps Gazette, October 1989, lk. 22–26*

4 *Сергей Батюшкин: Подготовка и ведение боевых действий в локальных войнах и вооруженных конфликтах. Учебное пособиеб, Moskva: КНОРУС, 2017*

HARITUD SÕDUR

KRISTJAN PRII

Kopli, mu arm

Minu parameedikupraktika viimane, kiirabitsükkel (24 tundi) möödus just Koplis. Eelmised 2 x 24 tundi tegin kesklinnas ja 3 x 24 tundi Lasnamäel. Kõik on head kohad. Ja kõvad. Aga Kopli on eriline.

Tekst: JOOSEP LOOPERE

Seda fluidumit pole kerge unustada. Ja Kopli ei usu pisaraid. *Real as life!* Ja kui eemalt tuled, siis *„eläma on laiffi“* (Matti Nykanen, 1987) siin pigem ei kehti.

Kopli praktika sattus väga heale päevale, laupäevale, aga natuke pahale ajale. Kopli on kuu lõpus tige ja pahur. Enamik tüüpe ise toime ei tule ja sotsiaaltoetused, mis makstakse välja 5.–7. kuupäeval, on nädala pärast otsas. Siis on kohe ka suhtumine teine: „Teie, eestlased, olete ikka kuradi sead, (tegelikult on seal üks teine sõna, aga las ta olla), no kes selle kopeikaga peaks hakkama saama???“ Ja siis veel pikk kirjeldus, mida ema tegi. Pahur inimene on kole.

Ega ükski tegija ju loomulikult tööl ei käi. Ja oma õigusi teatakse peast, nagu korralikud sotsialistid muiste.

Sõitsime Mustamäe kiirabijaamast kell 8.20 välja Kopli baasi. See on endine Pelgulinna haigla Sõle tänaval. Juba tee peal tuli esimene kutse. Maleva tänavale, Saturni nurgast mööda. Laupäeva hommikul juba vilgas elu …

Pirukamüüja lehvitas ja toimetas oma kastidega edasi. Meie sõitsime edasi …

1. väljakutse

Prioriteet „Charlie“ ehk küllaltki kiire. Naine, 67, valu rinnus, kiirgab selga. Hingata raske.

Üldiselt kõige tavalisem MI (müokardiinfarkti) kahtlus, eks ole? Suur meditsiinikohver ja portatiivne EKG- (elektrokardiogrammi-) aparaat kaasa. Hapnikuballoon jäi autosse. Võtsin näidud, vererõhk: *sys.* 175 (süstoolne, maakeeli ülemine), *dias.* 80 (diastoolne, alumine). Hommikul oli olnud 200 mm/Hg.

Ülakeha paljaks ja kinnitasin 6 klemmi rindkerele – 2 mõlemale poole sternumit 4. roide alla, järg-

MARTIN ANDRELLER

mine medioklavikulaarjoonele, südame kohale, siis eesmisele aksillaarjoonele südame alla, üks veel nende vahele keskele pikijoonele ja järgmine sama roide peale. Viimane tagumisele aksillaarjoonele, lähed piki ribi. Kõdi ei ole, EKG patsiendid ei itsita kunagi. Jalgadele ja kätele samamoodi, värvide järgi, klemmid külge. Aparaat tööle ja ega prinditud diagramm paljulubav ei olnud. Pärast printi ulatan selle alati brigaadi juhile, kes sellesse süveneb ja teeb otsuse: ST-segmendis elevatsioon liiga kõrge, kojad, vatsakesed OK, ei laperdanud!

Käskis panna *i.v.* (intravenoosne veenitee ehk kanüül). Olin rahul, isegi väga, sest vanainimese veeni on raske tabada. Ja rohuks 100 ml perfalgaani boolusena. Ehk siis läbi tilgasüsteemi, kuid peaaegu ilma tilkumata. Otsus: Meremeeste haiglasse uuringutele.

2. väljakutse

Naine, 18, Kari tänavas, väga tugev kõhuvalu.

Mõõtsin saturatsiooni (98%), pulss 110, vererõhk 130/80, temperatuur 36,9, glükomeetriga veresuhkur 5,7 mmol/l, parameedik pani kanüüli, valutusraviks 100 ml perfalgaani. Viisime neiu Meremeeste haiglasse.

3. väljakutse

Mees, 27, silmavalu. Sellest tingituna valutab ka pea.

Võtsin kõik kohapeal võetavad üldnäidud. Otsus: teostasin *i.m. Diclofenac 3 ml* (intramuskulaarne ehk siis 3milliliitrine ampull diklofenakki süstlasse ja kanni). Kiirabis väga tuttav töö, tundsin, et jälle minu „leib“. Seis polnud eluohtlik, brigaadi juht soovitas võtta takso ja minna Ravi tänava EMO-sse silmaosakonda.

Märkamatult oli juba saabunud lõuna, sõitsime Sõle Selverist läbi, ostsin kuumaletist pilafi ja kapsarullid. Oma väga heale praktikajuhendajale, meie kompanii parameedikule, kes õpib Tartus arstiks, võtsin tänutäheks Gustavi Napoleoni tordi. Ikkagi 130 tundi minuga tööd ja õpetamist kiirabis! Tort pandi kiirabijaamas korraks lauale, et kohe teeme teed ja kohvi, aga söömiseni jõudsime alles õhtul. Ja seegi ei olnud pikk istumine, kuskil 15–20 min.

4. väljakutse

„Bravo“ kutse, Paavli tänav, ilmselt mees, silm valus. Pipragaas.

Kohale oli kutsutud ka politsei. Kohapeal teatas politsei, et mees on kadunud. Politsei jäi otsima, meie tulime ära.

5. väljakutse

See tuli juba tagasiteel. *Transport, „Bravo“, Meremeeste haigla. Naine, 80, viia PERH-i. Südamepuudulikkus.*

Saturatsioon oli kahtlaselt madal, 93% (see on hapniku sisaldus veres, norm on 96–100%). Sa ju kujutad ette, mis juhtub, kui aju ei saa piisavalt hapnikku? 1–3 minuti jooksul saabub kliiniline surm.

Kliiniline surm – pöörduv vereringe, hingamise ja kesknärvisüsteemi talitluse lakkamine, mille maksimaalne kestvus on 3–5 minutit. Kui inimene selle aja jooksul abi ei saa, saabub pöördumatu ja lõplik bioloogiline surm.

Kliinilise surma tunnused on:

1) vereringeseiskus – palpeeritava pulsi puudumine magistraalarteritel (*a. carotis, a. femoralis*, väikestel lastel *a. brachialis, a. femoralis*);
2) teadvusekadu, mis tekib umbes 10–15 sekundit pärast vereringeseiskuse tekkimist (kukkumisel passiivne asend);
3) kahvatu, tsüanootiline nahavärvus, mis tekib kohe pärast vereringeseiskust;
4) südame äkksurma (esmase südameseiskuse) korral ebaefektiivne, agonaalne hingamine. See võib püsida kuni 10 minutit, enne kui tekib täielik apnoe;
5) arefleksia. Ühe minuti jooksul vereringeseiskuse möödumisest võivad veel olla säilinud kõrirefleksid (ilmnevad trahhea intubatsioonil). Pupillid laienevad (mõdriaas) umbes minuti jooksul, kuid võivad jääda ka kitsaks (fororgaaniliste ainete, opiaatide mürgistus).

Panime külge DEFi (defibrillaatori) monitori klemmid, näit oli ebakorrapärane ja kergelt arütmias, saturatsiooni tõstmiseks tuli panna hapnikumask ja keerasin kraani lahti 4 l/min. Mõne minuti pärast oli saturatsioon 95–96%. O_2 teeb imet! Aga kellel on balloon metsas kaasas? „Bravo“ oli muutunud „deltaks“ ehk sireenid ja vilkur peale ning sajaga PERH-i. Sajaga sõites kolmetonnine buss rattaid maast lahti ei tõsta. Selle lennutunde jaoks peab jalg olema sirgem või surm silme ees mustem.

6. väljakutse

Mees, 82, Mustamäel, lakkamatu verejooks ninast. 5. korrus.

Vana mees, köök, laud ja põrand on juba päris punased. Esemetel on veri küll hüübinud, aga ninast kallab.

Ninna läks Tampograss, see on selline kangast lint, mida võetakse pintsettidega purgist ja krutitakse ninna üha juurde. „Para“ pani, mina noore „parana“ hoidsin pead, arst küsitles ja täitis aruannet. Lõpuks veel üle nina suur marliplaaster. Võtsin näidud, kõik OK. Viisime uue valge koonuga mehe PERH-i. Ühtlasi võtsime kiirabijaamast ravimeid juurde.

Kell 19.15. Sõime nüüd kooki ka. Oi, see maitses pärast veresauna hästi!

7. väljakutse

Koplisse on saabunud pimedus. Akendel ja tänavatel liigub kahtlasi tüüpe. Saabuv öö nõuab oma … Vasakul peegeldusel liiguks nagu Mohamed Atta vend (vt ka kaksiktornid, USA, 2001), aga pigem ei usuks, et tema siin?

Naine, 62, Kaluri tänavas, hingamisraskused, halb enesetunne.

Tänavanimi on sümpaatne, aga vaevalt patsient ise kalur on.

Majja sisse ei pääse, korteris käib kõva jooming … Kuskilt on saadud ikkagi viin? Ahh, mis viin, hoopis suur purk samakat kõrvalmaja Kolja käest. Lõpuks saime ikka sisse. Maja

on suur, kortereid palju. Koridoris lööb ninna ilge kusehais. Siis on veel üks pisem koridor ja siis esik. Keegi oksendab trepimademel. Kolmandal korrusel kukub taldrik kahhelplaatidele kildudeks. Aga meri on vaikne. Maha on sadanud esimene lörts.

Esikus on hais värvi lahti löönud. „Aga elekter on meil makstud," ütleb Maša meid rahustades. „No mis siis viga, siis on ju hästi," püüan rahulikult välja hingates pobiseda.

Perenaine on veel kaine ja ütleb, et plaanib just remonti tegema hakata. Natuke on veel vaja koristada. „Kui saaks veel kuskilt seda lateksit? Seal Balti jaama turul pole enam seda poodi," teatab ta murelikult.

Brigaadijuht muutub tõsiseks. Kusehais muutub intensiivsemaks. Nadkal pidi kõht valutama. „Ta on seal tagatoas."

Vanem naine lebab vanal madratsil külili. Naabri Viktor jõurab pooleldi elutu naise peal, lõugab ja mõmiseb. Viina purgis veel on. Vitja ei saa aru, kes meid kutsus.

Brigaadijuht lööb korra majja ja hakkan näitusid võtma. Vererõhku on raske mõõta ja kuulata, sest Vitja laulab midagi valjuhäälselt arusaamatus keeles. „Õhtud Moskva lähistel" see ei ole, Gena ka mitte. Korraga läheb tal midagi kurku, ta hakkab köhima ja ütleb rögisedes, samasuguse häälega nagu Brežnev: „Prokofjev." Aaa, no äkki ongi „Petja ja hunt", aga hetkel pole see peamine.

Üldiselt on näidud OK, naine ise suhteliselt kaine, veresuhkur OK. Jäi kodusele ravile ja lubas homsest juba korralik olla. Viktor kiitis ka oma suhkrut, ütles, et võib kodust isegi juurde tuua.

Pikali Nadka isegi nagu elavnes, sest hoomas, et kui näidud OK, siis pole surm veel siseukse taga. Veel saab panna. Vähemalt midagigi siin õnnetus elus. On lootust.

8. väljakutse

Tuli tagasiteel Sõle baasi. Naine, 78, südametöö häired, valud rindkeres.

Võtsin näidud, loomulikult tegime EKG. Esmalt *sb. lng Nitroglycerin* (sublingvaalne ehk keel üles tõsta ja üks spreisuts nitroglütseriini keele alla. Täpne doos! Mitte mingil juhul kaks!) Mul läks pool sutsu ikkagi mööda ja nüüd tuli siis oodata. Panin *i.v.* (kanüüli). Viisime naise Mustamäe EMO-sse.

Sa ju kujutad ette, mis juhtub, kui aju ei saa piisavalt hapnikku? 1–3 minuti jooksul saabub kliiniline surm.

9. väljakutse

Tagasiteel transpordikutse. Mees, 51, deliirium. Olekult kaine.

Võtsime Meremeeste haiglast mehe peale ja viisime enam-vähem kõrvalmajja, psühhoneuroloogiahaigla 5. osakonda. Linnas räägitakse sellest. Kes teab, see teab. Valveõde ootas juba. Tamara, pikk staaž inimestega. Ainult mõned aastad vähem kui Leninil. Tema teab. Ma nägin kohe ära, et see inimene tunneb oma tööd.

Lühikese sõidu ajal oli patsiendiga autos sekeldusi. Mul rippus jope taga suure hapnikuballooni peal, ta ei saanud aru, kes see mees seal kandikuga seisab. Kandiku peale oli talle viinaklaas pandud, aga ta ei saanud seda võtta, sest oli rihmadega kanderaami küljes kinni. See on tavaline transpordiasend, patsient on alati kinni.

Mees oli üldiselt morn ja sõnakehv, sellised sekeldused ei meeldi kellelegi. Osakonnas teda juba teati. Üle tee oli A. Voitka kohe jupp aega „kinnises". Tal olid teised probleemid kui meie mehel.

10. väljakutse

Õismäele, aga tühistati, kui autosse liikusime. Õismäe brigaad vabanes ja läks ise. Saapad jälle maha ja pikali. Uni tuleb alati kiiresti. Kõrv on mögafoni kuulmiseks juba piisavalt treenitud.

11. väljakutse

Häire krapis. Kell on 1.30 öösel. Naine, 45, peahaav, Tööstuse tänavas.

Sa ei arva ju, et sääsk hammustas, naine kraapis punni katki ja immitseb pisut?

Eestlaste korteripidu. Inimesed on korralikult riides, keskealised, korter on puhas, muusikaks mahe džäss, keegi tantsib kaugemal.

Köögis on suure otsmikuhaavaga naine, kõik pidulised tegelevad haavatuga. Haav on juba pestud, tublimad on juba raviskeeme guugeldanud ja paluvad meil viisakalt õmblema hakata. Neil omal ka niit ja nõel olemas, aga see ei pidavat tänapäeval kõlbama.

Teadmiseks – kiirabi kohapeal ei õmble! Mina puhastasin, patsient õnneks ei röökinud (enteraalne alkohol on korralik tuimestaja), brigaadijuht pani peale spetsiaalse venitatud õhukese teibi ja kõige peale plaastri. Sõit jätkus PERH-i, tõenäoliselt õmbluslauale.

Vaene pea ja hommik. Mida rohkem on õhtul kilkeid ja naeru, seda piinlikum on hommik. Päris tõsiselt kohe!

12. väljakutse

Kotka tänavas, naine, 92, rütmihäired. Kõne katkes ...

Selline väljakutse on alati ebamugav: relakas? sõrgkang? päästeameti tuletõrjujad oma tehnikaga?

Õnneks saime sisse. Brigaadi juhi hinnangul tüüpiline korralik vanainimene, kes mõõdab iga veerand tunni järel vererõhku ja lõpuks on hüperpabinas.

Esmalt *sb. lng Nitroglycerin*, siis kõik näidud, keele alla metoprolool, rõhk alanes. EKG suhteliselt OK. Jäi kodusele ravile.

Kell on 2.20. Partsti magama.

2 X MARTIN ANDRELLER

13. väljakutse

Mees, 25, Sõle politsei, ninaluumurru kahtlus.

Patsient ise oli rõõmus ja ka ülbe. Brigaadi juht palpeeris (kompas näo piirkonda) ja krepitatsioon (iseloomulik krudin) oli tuntav. Võtsin näidud. Sellisel kellaajal, sellises kohas ja sellistelt tüüpidelt politsei range valve all on neid alati mugavam võtta kui näiteks Majakovski tänaval. On kohti, kus tunned head meelt Kaitseliidus õpitud jujutsu käsivõitlusoskustest.

Korraga lendab rauast uks selja taga lahti ja algab kohutav kisa. Uus tüüp paisatakse sisse kahe pollari vahel, käed julmas valuvõttes. Surutakse kummargile maha ja kolmas pollar astub kandadele, et ei tehtaks tagant jalalööki üles. Karjumine on mega, sest need võtted on julmad (jujutsus tegime neid pehmelt).

Põrand jääb kuivaks, tilgad jäid ilmselt püksi.

Jaoskond oli karm. Tõsiselt karm. Kiirabitöö on mõnusam kui neid vene pätte väänata.

Meie patsient tuli kiirabiauto peale ilma käeraudadeta. Üks pollar tuli kiirabiautosse kaasa, teine sõitis meile PERH-i järele.

Röntgen. Edasi tegeleb politsei.

Tagasi filiaali. Magama jääd juba teisel hingetõmbel. Mõne aja pärast kostab krapist taas tuttav hääl. Treenitud kõrv ütleb, et õnneks mitte meile.

Brigaadi juht küsib midagi uniselt, vastan, et Kopli 9-18, õnneks mitte meie. Sekund hiljem järgneb karjatus, kas keegi kella on vaadanud.

Keegi meist neljast ei vasta, ma ise mõtlen, et mis mõtet on öösel kella vaadata. Aga on! Kell on 8 ja 15 minutit. Kell 8.00 oleks pidanud olema Mustamäel vahetuse üleandmine! Baasis lahenes kõik normaalselt. Ikka läheb vahel mõne patsiendiga kauem, vahel pestakse autot kauem, vahel võtab auto sisepesu rohkem aega.

Ja uuel vahetusel on ju pool tundi nagu maast leitud.

Nädal hiljem oli Koplis juba uus õppus. Põhjatäht 2017. Hruštšovkade vahel, Stromkal.

LISATEAVE

Parameediku erialakursus Kaitseliidus

Parameedikuid on koolitatud Kaitseliidus alates 2010. aastast. Selle aja jooksul on kursust arendatud ja paremaks tehtud. Iga kursuslane peab pärast teooriaosa positiivse tulemusega lõpetamist läbima 6 kuu jooksul 120 tundi õppepraktikat kiirabijaamades ja/või erakorralise meditsiini osakondades. Õppepraktika kinnistab ja täiendab kursuslase teoreetilisi teadmisi ja praktilisi oskusi.

Praktika jooksul tuleb täita praktikapäevikut, kus on üldandmed väljakutsete kohta. Lisaks täidab praktikant kogu õppepraktika jooksul tegevusaruannet, kuhu ta märgib, mis toiminguid ja mitu korda ta sellel praktikapäeval iseseisvalt teostas. Pärast praktikat annab praktikabaasi juhendaja igale praktikandile hinnangu.

Alles pärast praktikajuhendajalt ja kursuseülemalt positiivse hinnangu saamist saab kursuslane tunnistuse koos lisaga kursuse läbimise kohta.

Võru veri ja võlu

ARTUR MÄGI

Haavatuks määratud Tartu maleva jaomeedik transporditakse MedEvaci kohtumispaika

Keerasin mootori kinni ja astusin autost välja. Mitte ühtegi autot ega inimest. Peegelsileda järve kaldal oli kuulda vaid veelindude jutuvada. Päikesekiired tungisid läbi järveudu ja õhus oli kevadise ärkava metsa lõhn. Selline oli varahommikune Võru aprillikuisel laupäeval. Ma lihtsalt seisin seal ja armusin hetke. See oli vaikus enne tormi ja torm ootas mind Nursipalus.

Tekst: MARTIN MÄGI

Hilinesin Nursipalusse täpselt need järve ääres seistud minutid. Harjutav koosseis oli juba väljas, ühed panid kiivreid pähe, teised seisid juba rivis. Astusin lähemale ja küsisin, kas siin toimub laskur-sanitari kursus?

„Jah, õkvalt sjoosama platsi pääl nakaski."

Kust ma seersant Jõgeva leian?

„Ta kohegi majju vaihhõlõ pagõsi. Kae' säältpuult, küll ar' lövvät'."

Ilma igasuguse kahtluseta olin ma Võrumaa südames. *„Määndsehe karmanihe tuu verekabõl kävegi? Kura seere karmanihõ kästi tsusada,"* jäid mehed minust edasi arutama. Kaitsku kõigevägevam minu 75aastast Taevaskoja onu, kes samas keeles kõneleb. Ise ma enam seda ei räägi, kuigi aru saan.

Kursus oli üles rivistatud ja täies lahinguvarustuses. Mõnel olid isegi plaadid vesti sees, et iseloomu ja musklit kasvatada. „Täna me teeme kolm harjutust ja pärast seda tuleb eksam. Eksamiks on lahingukannatanu esmane ülevaatus, žguti ja rõhksideme panemine. Kinniseotud silmadega. Lihtne!"

Haavatuga liikuda on vaevaline

„Haavatu käsitlemine on ränk töö. Mitte ainult meedikule, sest kannatanu on vaja elus hoida, vaid ka haavatu transport on väga raske. Kannatanu võib kaaluda julgelt üle saja kilo. Kui maastik ei toeta, läheb temaga liikumine väga vaevaliselt. Aeglaselt tegutsedes jäävad nad parimal juhul CasEvacist[1] maha, mis on väga halb. Veel halvemal juhul aga vastase kaugtule alla. Või tuleb vastase reorganiseerunud jagu ja tiibab nad ära. Ja just seda nad täna harjutavadki," rääkis laskur-sanitari erialakursuse vastutav nooremseersant, Võrumaa maleva meditsiinipealik ja lahingukompanii meedik Anu Jõgeva.

Kursus jagati kaheks ja saadeti koos instruktoritega eri suundades, umbes 400 x 400 m maa-alale. Metsas on see selline maa, mille algust ja lõppu ei näe. Seal on künkaid, murdunud puid ja mingi vana kaeviku moodi asi. Jagu võttis ahelikku ja asus maa-ala läbi kammima. Neil ei vedanud, vastane oli manööverdanud ennast nende aheliku küljele ja nad said esimesed haavatud. Delta pooljagu liikus söösta-kata meetodil parematele positsioonidele ja surus vastase tulega maha.

Samal ajal andis kannatanu endale esmaabi ja pani haavatud käele žguti. Instruktor pritsis haavatud kätt ehtsa seaverega. See lisas õõvastavat reaalsust. Kannatanu käed olid punased ja libedad ning žgutt nõretas verest. Varrukale moodustusid hüübeklimbid. Instruktor ei lubanud kannatanul haavatud kätt kasutada ja tilkuva käega läks žguti panemiseks poolteist minutit aega. Korralikult paigaldas ja pingutas žgutti lähim võitleja, kui instruktor oli teatanud vastase tulega mahasurumisest. Ta tegi seda madalal, lamades. „Vastane eemaldus," teatas instruktor. Jaoülem käskis jao ringkaitsesse ja laskur-sanitar tuli kannatanule appi.

„Määndsehe karmanihe tuu verekabõl kävegi? Kura seere karmanihõ kästi tsusada."

„MedEvac[2] 15 minuti pärast, angaaride vahel." Angaarideni oli kakssada meetrit. Alguses roomates, hiljem püsti kannatanut tassinud mehed jõudsid lõõtsutades MedEvaci punkti. „Pekkis, mu jalad on täiesti lukus." „Mul on selg!" Pühiti silmadest higi.

MedEvac aga sõitis peatumata mööda. Olukord läks natuke paaniliseks.

„Milles sa massinat kinni piä-s? Ta sõkõ es näe' meid vai?"

„Nägi küll, ei jäänud seisma lihtsalt!"

„Ala ei olnud turvaline, puhastage ala, MedEvac uuesti kuus Mike'i ja see on viimane kord või peate ise kannatanu staabi juurde toimetama!" teatas MedEvac läbi raadio. Üle noatera jõudis jagu positsioonid võtta, enne kui nad uue lühikese kontakti said. Ka laskur-sanitar tegeles üksuse kaitsmisega. Selle varjus hiilis instruktor kannatanu juurde, lasi salakavalalt kannatanu žgutti lõdvemaks ja pritsis veel pool liitrit seaverd käe ümbrusesse. Jagu paiknes kümmekond meetrit metsa tagasi ja jäi MedEvaci saabumiseni ringkaitsesse. Jao meedik alustas taaskord cABCDE[3] ülevaatust, avastas suurenenud vereloigu ja teadvushäirega kannatanu. Ta sulges verejooksu, lõpetas cABCDE, kattis kannatanu termokilega ja asus täitma uut MIST[4] kaarti. „Poolik, anna ILM[5]!" käskis jaoülem, kuid instruktorid peatasid harjutuse ja alustasid tagasisidega.

Ukraina kogemused haavatutega

Laskur-sanitari erialakursuse käigus tegime läbi kolm sellist füüsiliselt proovilepanevat õppust. Mulle meenutas see kõik Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste taktika-

lise lahingukannatanu käsitlemise kursust, millel ma jaanuaris osalesin. Öeldakse, et üksus on täpselt nii hea, kui head on nende instruktorid (alla kirjutanud: instruktorid). Kuidas Võrumaa malev sai enda laskur-sanitari erialakursuse eksamile Ukraina lahingukogemusega meedikud, mulle ei öeldud. Kuid eks seegi näitab läbiviiva koosseisu taset ja kontakte. Tagasisidet jätkus lahingukogemusega ukrainlastel palju.

Ukraina 44. väljaõppekeskuse[6] nooremleitnandid Olha Krasko ja Dmytro Androshchuk:

„Miks te kõiki neid asju lahingusse kaasa võtate? Tehke oma taskud tühjaks. Me nägime, kuidas žgutti pannes kulus aega taskute tühjendamisele. Teil ei ole neid sekundeid aega reaalses olukorras.
Siis kaotasite täidetud MIST kaardi ära! Pange see kummikinda sisse ja kummikinnas siduge MOLLE või nööpaugu külge."

„Ärge laske ennast lõdvaks! Meie vaenlane armastab eriti haavatute evakueerimist, sest haavatuga jagu on väga lihtne sihtmärk."

„Kui MedEvaci ajaks on öeldud 11.40, siis olge valmis haavatut üle andma 11.35. MedEvac tuleb ainult sekunditeks ja ei oota. Meil on kümneid evakuatsioonitiime kaugtulega maha tapetud, sest nad ootasid kolm minutit. Vastase tulejuhte on kõikjal ja nad on väga osavad."

„Peate õppima oma tööd tegema kinnisilmi, sest valgust ei tohi kasutada. OSCE ei jää ju ööseks ja järelikult vaenlane ründabki kaugtulega öösel. Valgust ei tohi kasutada, see on absoluutselt välistatud. Mõnikord me ei saagi aru, kust kannatanul verd jookseb. Oli juhus, kus kannatanule pandi igale jäsemele žgutt, igaks juhuks, ja jäädi evakueerimist ootama. Vajadusel ootame tunde, et kaugtuli lõpeks."

„Haava sidumisest ei piisa, suur haav on vaja tamponeerida. Mõnikord tulistab vaenlane AGS-17ga[7]. Selle automaatse granaadiheitja iseärasuseks on palju väikseid haavu. Kui muu maailm on Celoxi pulbritest loobumas, siis selliste väikeste haavade jaoks sobib see Ukrainas just kõige paremini."

Ukrainlaste jutul ei tulnud lõppu. Osa kursuslasi oli jäänud vaikseks, teised rääkisid üksteisega elavalt. Tekkinud surutise katkestas teade õhtusöögist.

„Ärge pange pahaks. Me lihtsalt tahtsime edasi anda seda kogemust, mida Ukrainas oleme väga valusalt õppinud. *Slava Ukraine!*" lõpetasid Olha ja Dmytro.

Eksamipäev jätkus pärast õhtusööki kannatanu esmase ülevaatusega cABCDE algoritmi alusel. Seda tehtigi rõhkside silmadel ja lamades, nagu alguses lubatud. Istusin ja jälgisin kursantide sooritusi. Üks oli minule selge. Neljandat aastat Kaitseliidu Võrumaa maleva korraldatud Lõuna maakaitseringkonna laskur-sanitari kursus on väga tugev kursus ja nende instruktorid teevad asja taktikalise lahingukannatanu käsitlemise protokollide[8] alusel.

Ja vere ees Võru ei värise.
„Elägu' Võromaa!"[9]

Viited:

1 *CasEvac, kannatanu evakueerimise sõiduk, meditsiiniliselt kohandamata, kuid võib olla relvastatud, ei kuulu Genfi konventsiooni kaitse alla.*
2 *MedEvac, kannatanu evakueerimiseks kohandatud meditsiiniline sõiduk, relvastamata, kaitstud Genfi konventsiooniga.*
3 *cABCDE, lahingukannatanu süsteemse ülevaatuse protokoll, TCCC alusel.*
4 *MIST, lihtne lahingukannatanu andmete edastamise vorm.*
5 *ILM (Isikkoosseis, Laskemoon, Muu), sideprotseduur.*
6 *Ukraina 44. väljaõppekeskus, https://44center.com*
7 *AGS-17, granaadiautomaat, https://en.wikipedia.org/wiki/AGS-17*
8 *TLKK, taktikaline lahingukannatanu käsitlus, https://deployedmedicine.com/*
9 *Keeleabi andis Lauri Linnamäe.*

MARTIN MÄGI

Tartu maleva jaomeedik paneb endale žgutti

PUHKUSEKS KÕIK VAJALIK GLADIUSE E-POEST!

Telgist taskunoani:
www.gladius.ee

wildo®
HELLE
Snugpak
SWISS PIRANHA

SwissPiranha
kõrge kvaliteediga telgivaiad ja -ankrud. Keskkonnasõbralikud tooted Šveitsist.

Lai valik Helle nuge ja noateri, mis on valminud Norras ning on tuntud oma kvaliteedi ja vastupidavuse poolest. **bit.ly/2DYTSjJ**

Kokkuvolditavad kruusid, mis mahuvad hästi ka taskusse, kompaktsed kausikesed sooja supi jaoks ja söögiriistad, milles on ühendatud kahvel, lusikas ja nuga. **bit.ly/wildonõud**

GLADIUSES NÄEME!

Tallinn – Tartu mnt 73
(bussijaama ristmik)

Avatud esmaspäevast reedeni: 10:00 – 18:00
Telefon: 525 6147

GLADIUS
WWW.GLADIUS.EE

Kaitseliidu Tallinna maleva Männiku lasketiir

Tallinna malevale kuuluv Männiku lasketiir võimaldab lisaks laskevõistluste võõrustamisele harjutada erinevaid laskedistsipliine ning treenida välja arvestatavate oskustega võitlejaid.

Tekst: KERSTIN MARTMAA, Põhja maakaitseringkonna teavitus- ja tsiviilsõjalise koostöö spetsialist

Peale Kaitseliidu kasutavad lasketiiru laialdasi võimalusi oma lasketreeninguteks piirivalve, politsei ja kaitseväg, samuti Eesti tipplaskurid – Männiku lasketiirus asub Eesti Laskurliidu peakontor. Samas treenib Kaitseliidu laskespordiklubi MäLK (Männiku LaskurKlubi), kuhu kuulub mitme maleva liikmeid. Männikul on mugav korraldada ka treeninglaagreid.

Koht parimatele

Tiiru peavad lisaks nii mõnelegi allüksusele oma koduks ka laskesportlased, siin treenivad Eesti parimad laskurid. See on meie ainus tiir, kus on võimalik treeninguid läbi viia 300 m distantsil kooskõlas ISSF määrustega.

Laskekaugused ulatuvad Männikul 5 meetrist 300 meetrini. Olemas on nii sisetiirud, osaliselt sisetiirud kui ka välistiirud. Kompleksi kuuluvad õppeklassid, laod ja abihooned ning eriti põnev osa on peamaja 90 meetrit pikk koridor, mille seintel on kajastatud Eesti laskespordi ajalugu algusest kuni tänaseni. Lasketiiru juurde kuulub 2,9 hektarit riigikaitsemaad, kus saab läbi viia õpet ja õppusi nii kaitseliitlastele, naiskodukaitsjatele, noorkotkastele ja kodutütardele kui ka riigikaitseõpilastele.

Tiirus on ruumi koosolekute pidamiseks, mitmesugusteks koolitusteks ja relvaeksamiteks. Iseenesestmõistetavalt on siin põhitegevuseks laskmine ja seda nii praktilise kui jahipraktilise laskmisena, nii õhkrelvadest, tulirelvadest (lahing- ja sportrelvad) kui ka simulaatorite kaasabil.

Rekonstrueerimistööd septembri keskpaigani

Tiiru kasutusaktiivsuse suurenemine alates mõnest tuhandest laskurist 1999. aastal kuni praeguse 25 000 laskurini aastas on kompleksi haldajatele olnud üsnagi okkaline teekond. Selle võimaldamiseks on parendustööd käinud peaaegu lak-

MARTIN ANDRELLER

kamatult. Väga paljud kaitseliitlased on aidanud kompleksi arengule kaasa oma vabatahtliku tööga ning tiiru sõbrad, Kaitseliit ja kaitseministeerium oma väiksemate ja suuremate panustega. Jõudumööda on tiiru sisustatud elektroonsete sihtmärkidega, juurde on tehtud laskepaiku, avardatud võimalusi erinevate laskeharjutuste harrastamiseks ja muudetud tiiru ohutumaks.

Eesmärgiga suurendada ohutust, anda juurde uusi võimalusi ja luua paremad eeldused laskeväljaõppe täimiseks ja relvakultuuri arendamiseks on sel suvel Männiku lasketiirus käsil rekonstrueerimistööd.

Sellega seoses on tiir septembri keskpaigani remondis. Kui vahepeal saab mõnda osa kasutada, siis on see võimalik vaid kokkuleppel ehitajaga. Põhimõtteks on segada ehitajat ainult suuremate võistlustega, sest ehitajat seob tähtaeg ja tehnoloogiline protsess.

Kõikides osades korraga ehitus siiski ei käi. Ehitustööd ei puuduta õhutiiru, finaaltiiru, 50 m sportrelvade tiiru, kaht taktikaala ja püstolitiiru osa. Viimaste kasutuses võib siiski esineda tõrkeid, kui ehitustehnoloogia seda nõuab.

Tiiru tüürib Aavo Pekri, instruktoriks on Karin Muru ja osavaks remondimeheks Rudolf Ankipov. Kõik nad on ka ise arvestatavad laskurid. Kaitseliitlased ja Kaitseliidu laskespordiklubi MäLK liikmed saavad Kaitseliidu Männiku lasketiirus laskespordiga tegeleda tasuta. Nädala sees võib õues pauku teha kella 9–19, nädalavahetusel 10–18 (sisetiirusid kitsendus ei puuduta).

LISATEAVE

Männiku lasketiiru laskedistsipliinid:

10 m õhkrelvade lasketiir – 6 rada;
9 m taktikaala – 2 rada;
25 m püstolitiir – 47 rada (30 väikesekaliibrilistele + 15 täiskaliibrilistele + 2 õpperada)
50 m väikesekaliibriliste relvade lasketiir – 34 rada
50 m väikesekaliibriliste relvade finaaltiir – 10 rada
50 m lasketiir – 64 rada
50 m lasketiir liikuvate sihtmärkidega – 2 rada
100 m täiskaliibriliste relvade lasketiir – 23 rada (15 + 8)
300 m täiskaliibriliste relvade lasketiir – 12 rada

3 X THREOD SYSTEMS

Stream C UAS

Threod Systems – taevas pole mingiks piiriks

Head asjad saavad alguse kirest ning kestavad ja arenevad tänu pühendumisele. Erandiks ei ole ka Threod Systems – Eesti oma mehitamata lennuvahendite, teisisõnu droonide tootja. Nende Tallinna külje all Viimsis paiknevas tootmishoones valminud lennumasinad pakuvad konkurentsi suurtele USA ja Iisraeli tootjatele.

Tekst: ASSO PUIDET, Kaitse Kodu! tegevtoimetaja

Indoneesia politsei, Küprose politsei, OSCE vaatlusmissioon Ukrainas, Kreeka päästeamet – need on vaid mõned näited klientidest, kes kasutavad Threod Systemsi loodud lennumasinaid. Kokku tarnitakse toodangut kümmekonda riiki üle maailma.

Praegu on tootmises neli erinevat lennuvahendit – kaks multirootorit ja kaks fikseeritud tiibadega mehitamata lennuvahendit. Üheks lipulaevaks on 3,9meetrise tiivasiruulatusega STREAM C, mis suudab õhus püsida kuus kuni kaheksa tundi, tõuseb vajadusel kolme kilomeetri

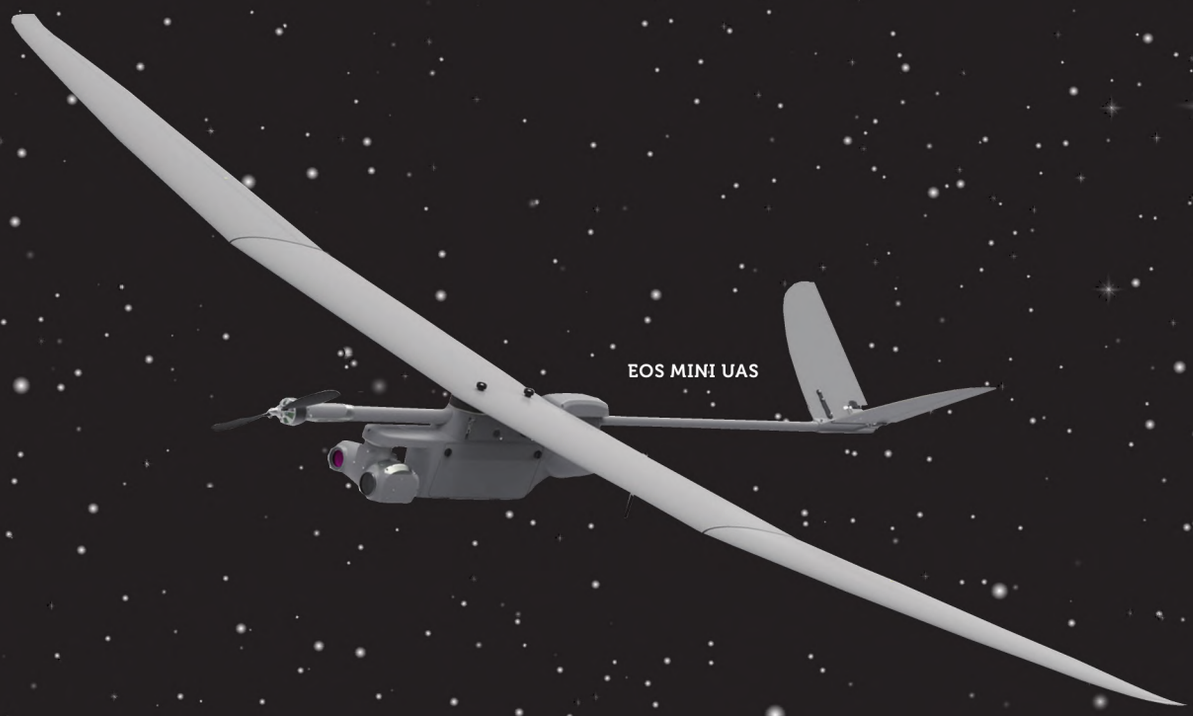

EOS MINI UAS

kõrgusele ning suudab kanda kuni kuue kilo raskust kandamit.

Lisaks lennuvahenditele pakutakse omaarendatud ja -toodetud, gimbaltehnoloogial põhinevaid kaamerasüsteeme, mis sisaldavad nii infrapuna- (termokaamera) kui päevavalgussensoreid. Samuti on Threod Systemsi tooteportfellis alamsüsteemid, autopiloodid, matkeseadmed ning muu vajalik info kogumiseks ja edastamiseks.

Väike ja paindlik

Nagu kinnitas ettevõtte äriarendusjuht Kristo Kips, ei tooda Threod System riiulile, vaid teeb pigem rätsepatööd. See tähendab, et suudetakse olla paindlikud ja pakkuda klientidele nende vajadustest lähtuvaid lahendusi, teenindades ka väiksemaid tellimusi.

Tänu sellele, et suurem osa komponentidest toodetakse ise, on tootmisprotsess kõrgendatud tähelepanu all ning ettevõttel on võimalik operatiivselt reageerida ka siis, kui kliendil peaks tekkima vajadus varuosa või mõne lisaseadme järgi. Seega tuleneb Threodi konkurentsieelis nende võtmekompetentsidest: õhusõidukite disain ja arendus, koostöös kaitseministeeriumiga valminud autopiloodi arendus, sensorite disain ja arendus, tarkvaraarendus ning, mis väga oluline, endaloodud süsteemide ja seadmete integreeritavus.

Mõjukad liitlased

Threod Systemsi suurim edulugu, nagu usub Kips, on veel ees. Märkimisväärne on aga kindlasti see, et nende välja töötatud ja koostatud lennusimulaatorit on juba mitmendat aastat järjest kasutatud NATO küberkaitseõppustel Locked Shields. Matkeseade on kasutusel ka Tallinna

KX-4 Interceptor

Tehnikaülikoolis ja Eesti Lennuakadeemias.

Sama olulised, kui head lepingud, on hästi toimiv ja väga pädev meeskond. Praegu töötab Threod Systemsis 40 inimest. Vaadates arenguid ning võttes arvesse asjaolu, et huvi nende toodangu vastu kasvab pidevalt, võib uskuda, et ka töötajate arv on tõusuteel.

Sensor Dome

Tark- ja riistvara liit

Nagu algul öeldud, sai kõik alguse ettevõtte asutajate kirest mehitamata lennuvahendite vastu. Ettevõtte juhatuse liige ja tehnoloogiajuht Kristjan Tiimus on lennumudelismiga tegelenud terve oma lapsepõlve. Pärast keskkooli asus Tiimus õppima lennuakadeemiasse, kuid hilisema armeeteenistuse ajal sai talle selgeks, et tegelikult soovib ta lennukeid ehitada, mitte juhtida.

Nii astus ta Tallinna Tehnikaülikooli mehhatroonikainstituuti, jõudes välja doktoriõppesse. Juba ülikooli teisel kursusel hakkas Tiimus töötama ELI OÜ-s, kus tehti esimesi samme ka mehitamata lennuvahendite arendamise suunal. Samal ajal asutas Tiimus ka ettevõtte Helicam, kus arendati ja toodeti kaugjuhitavaid helikoptereid ja multirootoreid ning osutati nendega filmimisteenust üle maailma.

ELI-s tutvus Tiimus Mikk Murumäega, praeguse Threod Systemsi tarkvara juhtivinseneriga, kellega neil otsekohe tekkis tootearenduslik sünergia – Tiimus tegeles mehaanikaga ja Murumägi tarkvaraga. Ambitsioonid olid suured ning nii otsustasid Tiimus ja Murumägi aastal 2012 asutada juba ettevõtte Threod Systems, mis tegeles esimesel aastal konsultatsiooniga, ent selle kõrvalt hakati arendama oma tooteid.

Parema homse nimel

Jah, Threod Systems on edulugu – Eesti kaitsetööstuse edulugu, mis on kindlasti paremal järjel kui näiteks 10 aastat tagasi. Meil on mitmeid uuenduslikke, maailma mõistes väikesi tootjaid, kes suudavad edukalt võistelda suurkorporatsioonidega.

Siin on suure töö ära teinud ka Eesti Kaitsetööstuse Liit, kes aitab meie ettevõtetel välisturgudele murda. Kindlasti mängib rolli seegi, et Eestis hoiavad kaitsetööstuse liikmed kokku ja teevad tihedat koostööd, et olla veelgi tugevamad. Nii on ka Threod Systems töötanud välja integratsioonilahendusi koos Milremi ning Defendeciga. Oluline roll meie kaitsetööstuse arengus on ka kaitseministeeriumil, kes on väga huvitatud Eesti kaitsetööstuse arengust ning on sellesse märkimisväärselt panustanud.

Threod Systemsi tulevikust rääkides on aga järgmiseks uuenduseks nende fikseeritud tiibadega lennuvahendite modifitseerimine, nii et need suudaksid, samamoodi nagu multirootor, vertikaalselt õhku

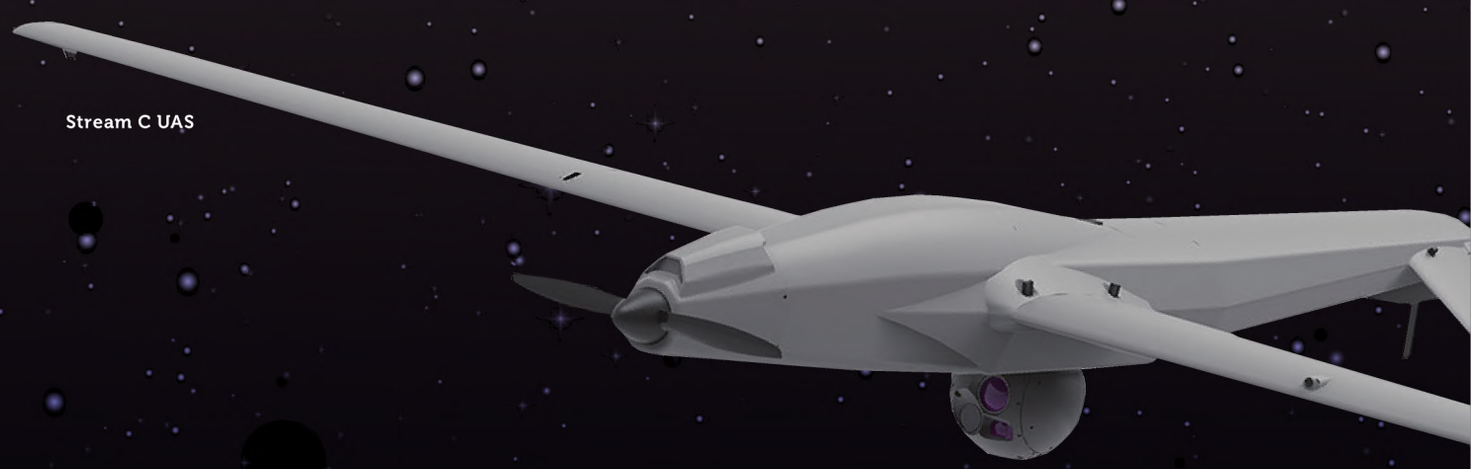

Stream C UAS

KX-4 LE TITAN

tõusta ja maanduda. See võimaldab neid mugavamalt kasutada näiteks laevadel ja kitsastes tingimustes. Suurt tähelepanu pööratakse ka sensorite edasiarendamisele.

Ja milleks see kõik? Aga sellepärast, et, nagu öeldud, on Threod Systemsi loodavad süsteemid mõeldud eeskätt luureinfo kogumiseks. Info omakorda võimaldab vastu võtta kiiremaid ja paremaid otsuseid.

Juhtimispult

4 X THREOD SYSTEMS

Täpsusrelvade areng 1990. aastail – laskekaugus ja läbivus

Täpsuslaskmise areng on pärast külma sõja lõppu olnud kiire. Käesolevas artiklis püüan tuntuimate näidete varal lühidalt kirjeldada peamisi arenguid alates 1990. aastatest.

Tekst: HEIKKI KIROTAR, Snaiprigild

Täpsusrelvi ja -laskurite ametikohti oli suuremate lääneriikide ja idabloki armeedes suurusjärgult ühepalju, kuid nii teoreetiliselt kui praktiliselt kasutati neid väga erinevalt.

Lääne ja ida käsitlus külma sõja täpsuslaskurist

Lääneriikides olid täpsuslaskurid reeglina koondatud pataljoni staabi- ja tagalakompaniisse, neid kasutati pataljoni taseme ülesannete täitmiseks või anti laskurist ja vaatlejast koosneva lahingupaari, harvem pooljao kaupa kompaniidele täienduseks. Eesmärgiks oli luureandmete kogumine ja vastase tähtsate sihtmärkide hävitamine kaugustel 300–600, ideaalsetes tingimustes kuni 800 m. Põhirelvaks oli poltlukuga optilise sihikuga täpsusrelv kaliibriga 308 Win ja põhiliseks laskemoonaks raske tinasüdamikuga täpsuskuul.

Taktika ja kasutatava relvasüsteemi omadused seletavad lahti ka täpsuslaskurite eeldatud praktilise laskekauguse. Alla 300 m kaugusele lastes suurenes oluliselt risk, et vastane täpsuslaskurid avastab ja käsitulirelvade tulega hävitab. Üle 600 m kaugusel muutus tuli ebatäpseks ja eeldatava tabavuse protsent langes. Eri riigid ja isegi sama riigi eri väeliigid eeldasid täpsuslaskuritelt erinevat tabamistäpsust, sellest ka erinevad andmed sarnaste relvasüsteemide maksimaalsest laskekau-

EZEKIEL R. KITANDWE/US MARINE CORPS

PGM Hecate II ja M14 TP2 on Afganistanis kaetud maskeerimisvärviga

gusest. Näiteks jänkide maaväel oli nõue tabada poolfiguuri 90%, kuid merejalaväelastel piisas 75% täpsusest. Võrdluseks, ka Soome kaitsejõudude vanemast täpsusrelvast Tkiv 85 kaliibriga 7,62 x 53R raske täpsuskuuliga lastes eeldatakse lasketäpsust 90% kuni 600 m kaugusele, kuid relvasüsteemi sihikuline laskekaugus on kuni 800 m.

NSV Liidu eri osade arsenalidesse oli jäänud suures koguses Dragunovi täpsuspüsse SVD, mille praktiline laskekaugus ehk täpsusmoonaga lastes tabamus esimese või teise lasuga on 500 meetrit. Idabloki liitlased valmistasid SVD kohalikke kloone või sellesarnaseid kodumaiseid täpsusrelvi. Näiteks rumeenlased kasutasid alates 1974. aastast SVDst erineva tehnilise lahendusega, kuid välimuselt väga sarnast täpsusrelva PSL ja jugoslaavlased Zastava mudeleid M76 ja M91. Taktikaliselt olid kõik need 10-lasulise salvega poolautomaatsed tuletoetusrelvad, millest lasti kiire täpsustulega sihtmärke, mis olid automaadiga relvastatud jalaväelasele liiga kaugel ning kuulipildujale liiga väikesed või hästi maskeeritud. Teoreetiliselt pidi üks SVDga varustatud täpsuslaskur olema iga jalaväerühma ülema juures ja luurerühmades isegi igas jaos, kuid praktiliselt suudeti niimoodi komplekteerida ainult tähtsamaid üksusi. Huvitava nüansina – kui soomlased ostsid Saksast Ida-Saksa armeest üle jäänud varustust, siis olid müüdud jalaväe lahingumasinad BMP 2 komplekteeritud ka käsirelvadega, k.a täpsusrelvadega SVD.

Relvad ja laskemoon kergemaks, laskekaugus väiksemaks

Külma sõja ajal läks enamik arenenud riikide maavägesid üle ka keskmise võimsusega padrunile, lääneriikides 5,56 NATO ehk 5,56 x 45 ning idablokis alguses 7,62 x 39 ja alates 1980. aastatest 5,45 x 39 mm. Taktika ja laskeväljaõpe eeldasid, et jalaväelane suudab kanda kaasas võimalikult palju laskemoona ning pritsida seda 10–100 m kaugusele vastase suunas lühikeste valangutega laiali. Kerged ja suure algkiirusega 5,56 või 5,45 mm kuulid suutsid küll läbida kiivreid ja kaitseveste vanadest 7,62 mm kuulidest paremini ja kuni 200 m laskekaugusel tekitada pehmetes kudedes tõsise haavakanali, kuid kaotasid oma kiirust ja energiat kiiresti ning kaugemale lennates nende algsed eelised kadusid. Uued kuulid kippusid kergeid takistusi, näiteks võsa, autode küljeplekke ja laudadest või kipsplaadist vaheseinu läbides kergesti purunema või oluliselt kõrvale kalduma. Raskemaid kuule mõjutasid takistused oluliselt vähem. Lasketäpsus ja sihtmärkide valik oli kriitiline, sest sõdurid tegutsesid tihtipeale rahuvalveüksustena olukorras, kus vastase võitlejad olid kõrvalistest isikutest raskesti eristatavad ja rahumeelsete inimeste tabamist pidi vältima. Kõigepealt oli oluline vastased tuvastada ja seejärel üksikute sihitud laskudega hävitada.

Külma sõja ajal läks enamik arenenud riikide maavägesid üle ka keskmise võimsusega padrunile.

Autonoomselt tegutsev üksus võis olla jao või poolrühma suurune ja igasse patrulli täpsuslaskureid ei jätkunud, sest neid oli lihtsalt liiga vähe. Mõtteharjutuseks üks näide. USA maaväe pataljonis oli 1990ndatel ette nähtud 2 + 2 + 2 + 1 täpsuslaskurit ehk jagu kolmest lahingupaarist ja jaoülem. Isegi kui kogu aeg oleks väljas 2 täpsuslaskurit ehk kolmandik, võimaldaks see pataljonist välja saata 2 patrulli, millega on täpsuslaskur kaasas. USMC ehk merejalaväe pataljoni luure- ja täpsuslaskurite rühma täiskoosseis (ja rühmad on tihtipeale alamehitatud) on 8 + 8 + 2 ehk 2 jagu 16 täpsuslaskuriga ning rühmavanem ja -ülem. Pikaajalisel missioonil oleks mõistlik korraga välja saata 4 täpsuslaskurit, ülejäänutest veerand puhkab, veerand valmistub välja minema ja veerand on reservis. Sellise korraldusega saaks kogu pataljonist patrulli saata 4 jagu ehk 56 merejalaväelast, sest USMC jaos on 13 võitlejat.

Seega vajati **esiteks** kohe ja kiiresti suuremas koguses jao ja rühma täpsuslaskureid (inglise keeles *Designated Marksman* ehk DM), kes suutsid teha seda, mida SVDga punaarmeelased olid teinud juba aastakümneid – avastada ja kiire täpsustulega tabada sihtmärke, mis olid automaadiga relvastatud jalaväelasele liiga kaugel ning kuulipildujale liiga väikesed või hästi maskeeritud.

Teiseks oli vaja kiiresti leida tuletoetuseks sobivaid relvi (*Designated Marksman Rifle* ehk DMR). Senised poltlukuga täpsusrelvad olid ja on piisavalt täpsed, kuid suhteliselt väikese padrunisalve ja laskekiirusega. Lähivõitluseks, mida igaüks jao või rühma koosseisus peab olema suuteline pidama, on see kindlasti vähesobiv. Mõistlikum oli kohandada tuletoetuseks olemasolevaid relvi, mis ameeriklastele tähendas seni laos hoitud täpsusrelvade M21 väljaotsimist ning uute ehitamist eestlastelegi hästi tuntud poolautomaatse püssi M14 baasil. M14 EBR on oluliselt raskem ja suurem kui automaadid M16 ja karabiinid M4, kuid lühem kui M24 SWS ning 20-lasuline salv võimaldas vajadusel ka

Tänapäevaste modulaarsete täpsus-relvadega on võimalik rauda, lukku ja padrunisalve vahetades kasutada 2–3 erinevat laskemoona, pildil on Sako TRG M10 lühikese rauaga kaliibris 308 Win ja summutiga

ERAKOGU

enesekaitseks väikestele laskekaugustele kiirtuld anda.

Kolmandaks, DM-ide puhul ei eeldatud kõiki neid keerulisi ja koolitusel aeganõudvaid oskusi ning erivahendite kasutamist, mida eeldati täpsuslaskuritelt kompanii ja pataljoni tasemel tegutsemisel. DM-ile piisas oluliselt lühemast erialakursusest, kus õpetati optilise sihiku kasutamist kauguste mõõtmisteks ja tuuleparanduste tegemiseks ning nende andmetega arvestamist sihtimispunkti muutmisel või sihikuparanduse tegemisel. Paari kuu pikkuse erialakursuse asemel saadi hakkama nädalaga. Täpsusrelvade kaliibrina eelistati 7,62 NATO, mille kuul läbistas paremini takistusi ja oli üle 300 m laskekaugustele tõhusam. Tuletoetusrelvadest täpsemalt järgmises artiklis.

Venemaal saadi valus kogemus täpsuslaskurite olulisusest esimeses Tšetšeenia sõjas 1994–1996, kus föderaalväed läksid iseseisvuse väljakuulutanud mägilaste vastu vananenud taktikaga ja halvasti väljaõpetatud armeega ning kaotasid tänavalahingutes märgatavalt sõdureid ja tehnikat. Tšetšeenid kasutasid muuhulgas liikuvate võitlusgruppide varitsusi, kus püüti miine ja tankitõrjerelvi kasutades peatada föderaalvägede kolonne ning tulistati jalastuvaid võitlejaid automaatidest, kuulipildujatest ja täpsusrelvadest. Võitlusgrupis pidi olema tankitõrjerelv, kuulipilduja ja täpsuspüss ning mõni jalaväelane, kes aitas kanda meeskonnarelvade laskemoona ning julgestas nende tegevust. Föderaalvägedel olid samuti täpsuspüssid SVD, kuid täpsuslaskurite väljaõpet ei peetud piisavalt heaks ning tegevust edukaks. Sõjakogemuste põhjal tehti Vene täpsusrelvade tootmises ja laskurite väljaõppes olulisi muudatusi. Nendest täpsemalt järgmises artiklis.

Suurekaliibrilisi täpsusrelvi oli külma sõja aastakümnetel kasutusel vähe, neid peeti ebavajalikeks.

Pooletollised täpsusrelvad

Suurekaliibrilisi täpsusrelvi oli külma sõja aastakümnetel kasutusel vähe, neid peeti ebavajalikeks. Alates 1989. aastast tulid laiemalt kasutusele ka pooletollised täpsuspüssid, millest tuntuim on ilmselt USA Tennessee osariigis 1980. aastal Ronnie Barretti leiutatud ja alates 1982. aastast toodetav poolautomaatne Barrett M82 ning selle edasiarendused. Pooletolliste täpsusrelvade kasutamine kaitsevestiga vastaste tapmiseks oli võimalik, kuigi ametlikult mittesoovitatav, sest need olid ette nähtud esmajoones lõhkekehade hävitamiseks ohutult kauguselt. Lisaks olid pooletollised täpsusrelvad rasked (Barrett M82 kaalub laadimata 13 kilo ja 1 padrun üle 100 grammi) ning kasutatav kuulipilduja laskemoon ei olnud inimesejahiks küllalt täpne. Olukorra parandamiseks hakati tootma täpsusmoona 50 BMG, mille enamasti tunneb ära sellest, et laskemoona pakendile on kirjutatud „Grade A“ või „Match Grade“.

Venemaal Kovrovi linna Degtjarjovi-nimelises relvatehases töötati 1990. aastate lõpus välja poltlukuga täpsuspüss KSVK (nendele, kes kirillitsat suudavad lugeda, *Крупнокалиберная Снайперская Винтовка Ковровская*, eesti keeles suurekaliibriline Kovrovi täpsuspüss). Relv on kaliibriga 12,7 x 108 ning mõeldud vastase täpsuslaskurite hävitamiseks, seinte ja soomusplaatide läbistamiseks. Selle relva erinevad modifikatsioonid on Venemaa ja liitlaste kasutuses. Probleemiks on kvaliteetse laskemoona saadavus, sest rongitäisi kuulipilduja laskemoona tootma harjunud laskemoonatehastel on raskusi kõrgema kvaliteediga täpsusmoona valmistamisega.

Prantslased olid eurooplastest ühed esimesed, kes võtsid juba 1993 laiemalt kasutusele pooletollise täpsusrelva, konkreetsemalt PGM Hecate II. Poltlukuga täpsuspüss on ka Eesti kaitsejõudude kasutuses ja kvaliteetse laskemoonaga suudab see hoida alla 29 mm hajuvust 100 m kaugusele lastes. Prantsuse täpsuslaskurid said Sarajevo piiramisel legendaarseks, tulistades linnaelanikke varitsenud vastase täpsuslaskureid vajadusel läbi majaseinte, tabamus sellise kuuliga võis näiteks käe või jala otsast rebida ja läbida kuulikaitseplaadiga vesti mõlemaid pooli, tekitades rindkeresse mitme sentimeetri läbimõõduga augu. Rasketest täpsusrelvadest ja nende laskemoonast täpsemalt järgmises artiklis.

Tänaseks on välja töötatud mitu uut täpsusrelvade kaliibrit, püüdes ühendada kergete ja raskete täpsusrelvade omadusi ehk lasta võimalikult kergetest relvasüsteemidest võimalikult kaugele võimalikult hea ballistilise koefitsiendiga kuule. Nendest on kirjutanud Jõgeva kaitseliitlane Sampsa Olkinuora.

ERAKOGU

Vasakult paremale 5,56 ja 7,62 , nende kõrval võrdluseks 300 Win Mag ja kõige parempoolsem 338 Lapua Magnum. Esimese praktiline laskekaugus täpsusrelvast on 300–400, teisel 700–800, kolmandal 900–1000 ja viimasel 1200–1300 m

KAITSELIIT

1918. aasta jõuludeks oli kollektiivse mõttetöö tulemusel alamkapten A. Uusi juhtimisel ja insener Saukase visandatud jooniste järgi valmis ehitatud esimene soomusauto nimega Estonia

Põlve otsas tehtud soomusauto Estonia – kole, kolisev, kuid tõhus

Kinnituseks ammutuntud tõsiasjale, et hea tahte ja piisava jonni korral pole eesti meestele miski võimatu, on Eesti päris oma soomusautode esiisa ehk soomusauto Estonia.

Tekst: IVAR JÕESAAR

See soomusauto on 1918. aasta novembris tegelikult rakendunud Eesti riigiga peaaegu ühevanune. (Eesti Vabariigiga täpselt samaealine ei saagi meie sõjaväe relvastus olla, sest oli ju 24. veebruaril 1918. aastal välja kuulutatud Eesti Vabariik oma esimesed ligi üheksa kuud vangis Saksa Keisririigi vägede käes.) Esimese maailmasõja ametlikust lõpust 11. novembril 1918. aastal ei olnud aga möödas kahte nädalatki ja end koju asutavad Saksa rügemendid ei jõudnud veel Eestimaa pinnalt minemagi marssida, kui juba surus revolutsiooniliste riigipöörete segaduses sündinud puna-Venemaa meie noorele riigile peale uue sõja – meie oma Vabadussõja.

Eks tsaririigi varemeile oma uutmoodi punast impeeriumi ehitavate enamlaste kaalutlus oli lihtne – Veebruarirevolutsiooni järel üheks kubermanguks saanud Eestimaa oli 1918. aasta jooksul algul Vene ja hiljem Saksa vägede lahkudes relvadest lagedaks tehtud ja rahvas neli aastat kestnud ilmasõjast tüdinenud. Seetõttu ei pööranudki nad oma kommunistliku paradiisi idee müügitööle eriti tähelepanu, vaid hakkasid seda kohe 1918. aasta 28. novembril, pärast seni sakslaste hoitud rindejoonest ületulekut, kibekähku ellu rakendama, represseerides Narvas kodanlasi. Kogu Eesti kommunistlik tulevik näis olevat otsustatud.

Kuid revolutsionäärid-utopistid unustasid paar asja. Esiteks terendas eestlaste ees esmakordselt *päris vabadus ja iseolemine* ning teiseks oli Leiutajate küla meil siin tegelikult olemas juba toona.

Üks selle küla mees, suur visionäär ja oivaline organiseerija Johan Pitka andis vaid mõned päevad pärast puna-Venemaa korraldatud kallaletungi Narvale oma Tallinna laevatehase töömeestele korralduse ehitada soomusauto. Samamoodi oli ta juba justkui mittemillestki käivitanud soomusrongide ehitamise ning loonud Kaitseliidu ja Eesti mereväe.

Tallinnas asuva Peeter Suure merekindluse kaitseks oli 1916. aasta suvel siia toodud kaks Ižora tehases USA-st pärit veermikule ehitatud soomusautot Pierce-Arrow, mille pearelvaks oli pöördtornis paiknev 76 mm kahur, lisarelvadeks aga kaks Maximi raskekuulipildujat.

Tsaari-Vene soomusautokogemus

Maailmasõjas käinud Eesti sõjameestele ja laevatehase inseneridele-mehaanikutele oli soomusauto tuttav. Muis asjus arengus mahajäänud Tsaari-Venemaa armee oli oma esimeste soomusauto moodi sõidukitega katsetanud ju juba Vene-Jaapani sõja ajal. Esimese maailmasõja vältel oli Venemaa soetanud oma aja kohta muljetavaldava soomusautopargi, kuhu kuulus mitusada (mõningail andmeil isegi ligi tuhat) erinevat päritolu, erineva ehituse ja otstarbega soomusautot. Tsaari-Vene soomusautod olid enamasti ehitatud Inglise, Prantsuse, Itaalia ja USA autode alusvankritele. Osa neist oli ostetud valmina, osa ehitatud kohapeal Antanti liitlaste litsentsi alusel, osa Venemaal konstrueeritud. Erilist huvi tundsid venelased Inglise firmas Austin ehitatud soomusautode vastu. Nad ostsid neid sisse, modifitseerisid ja ehitasid ka ise Austin-Putilovetsi nime all. Vene insenerid olid juba toona varmad oma lääne kolleegide häid ideid üle võtma ning neid Vene oludele vastavalt vastupidavamaks ja lollikindlamaks ümber tegema.

Näiteks oli Vene tsaar, teades oma riigi teeolusid, mis murdsid nii tõldade kui autode rattaid ja telgi, kutsunud juba 1906. aastal Venemaale andeka Prantsuse inseneri Adolphe Kēgresse'i, et see asuks konstrueerima Venemaa teedele sobilikke roomiksõidukeid. Maailmasõja ajal sündis selle arendustöö käigus ka oma aja kohta innovaatiline poolroomiksoomusauto Austin-Kēgresse, mida väidetavalt oli 1917. aastaks toodetud kuni 60 tükki ja mis näitas ennast Venemaa avarustel eduka sõdijana. Soomuki selline ehituslahendus, kus auto kõrgendatud läbivuse tagas tagumisi vedavaid rattaid asendav roomikutepaar, kuid auto pööramiseks kasutati esimest, mittevedavat rattapaari, toimis eri variatsioonides kuni külma sõja algusaastateni, mil võeti kasutusele ainult roomikutel liikuva alusvankriga lahingumasina lahendus. Vahepeal aga arendasid 1930. aastatel Nõukogude Liidu liitlasteks olnud sakslased välja mitmeid poolroomiksõidukeid, millest Teise maailmasõja käigus tootmisse lastud, jalaväelaste lahinguväljale transportimiseks mõeldud poolroomik-soomustransportöörid SdKfz-250 ja SdKfz-251 olid piisavalt võimekad ka tankidega koos lahingus osalema. Samasuguse lahendusega pealt lahtised soomuskarbid sõdurite vedamiseks lahinguväljal olid ka lääneliitlaste kasutada olnud ameeriklaste poolroomiksõidukid M2 ja M3. Need, esimene loodud kui suurtükiveduk ja teine kui soomustransportöör, põlvnesid (üllatus-üllatus!) tuttava nimega sõjaeelsest Prantsuse Citroën-Kēgresse'i poolroomiksõidukist.

Aga see on hoopis üks teine teema ega puutu Eesti soomusautode arengulukku. Meie lähtume sellest, et Esimese maailmasõja ajal olid mitmedki Tsaari-Vene sõjaväe soomusautod käinud ka Tallinnas ning neid oli siinsetes sõjatehastes hooldatud ja remonditud.

Soomusautod Eestis I maailmasõja ajal

Tallinnas asuva Peeter Suure merekindluse kaitseks oli 1916. aasta suvel siia toodud kaks Ižora tehases USA-st pärit veermikule ehitatud soomusautot Pierce-Arrow, mille pearelvaks oli pöördtornis paiknev 76 mm kahur, lisarelvadeks aga kaks Maximi raskekuulipildujat.

Sama aasta detsembris jõudsid merekindluse kaitseks siia veel 18 Petrogradis Putilovi tehases USA firma Garford Motor Truck Co veermikele ehitatud soomusautot. Lisaks mereväele ehitati Esimese maailmasõja ajal 30 Garford-Putilovi soomusautot ka Vene maaväele.

Garford-Putilovid olid kõrged (juhi koht asus mootori kohal) ja rasked (lahingukaal kuni 11 tonni), kuid oma 30hobujõulise mootori tõttu aeglased, tugeval pinnasel vaid 18 km/h sõitvad soomusautod. Garfordi relvadeks olid kaks Maximi kuulipildujat auto külgedelt väljaulatuvates kasemattides ning kolmas sõiduki tagaosas, kõrvuti madalas pöördtornis asuva 76 mm kahuriga. Kahurist sai lasta 270 kraadi ulatuses auto tagasuunas, kahest kasemattides asunud kuulipildujast aga vaid ettepoole ja külgedele. 6,5 mm paksune soomus ei pakkunud piisavat kaitset terassüdamikuga vintpüssikuulide eest. 1917. aastal saadeti osa soomusautodest Tallinnast Riia rindele, kus mitmed neist langesid sakslastele sõjasaagiks. Hiljem sõdisid nendega Freikorpsi võitlejad Saksamaa suurlinnades, võttes mõõtu kommunistidest spartakistidega, mõned Garfordid olid Poola armee käsutuses ning ka Läti armeel oli Garfordi soomusauto Kurzemnieks.

Leiutajate küla soomusautod

Kuigi Eesti Vabadussõja alguseks oli vastloodud rahvaväe võitlejai-

le Tallinnas raske leida töökorras püssegi, soomusautost rääkimata, ei kõhelnud Tallinna laevatehase insenerid-meistrid kaua. Vaid mõne päeva jooksul, 1918. aasta jõuludeks oli kollektiivse mõttetöö tulemusel alamkapten A. Uusi juhtimisel ja insener Saukase visandatud jooniste järgi valmis ehitatud esimene soomusauto, mis sai loomulikult nimeks Estonia. See kolmetonnise kandevõimega veoauto Federal alusvankrile ehitatud soomusauto kandis endas mitmeid Austin-Putilovi, Mgebrov-White'i, Pierce-Arrow' või mõne muu soomusauto juures nähtud tunnusjooni. Sadamatehases soomuslaevu remontima harjunud töömehed neetisid meister Georg Drevsi käe all soomusauto kere sõjalaevadele mõeldud terasplaatidest kokku nurkrauast tehtud raamile.

MARGUS SINIMETS

Nii nägi välja kaevikukilp, mis muutis Eesti soomusautod kuuli- ja killukindlaks

Paraku, nagu katse-eksituse meetodil loodud asjadega mõnikord juhtub, sai esimene soomusauto oma mootori võimekuse kohta liiga raske ja seda ei saanud talvisele lagunevate teedega maastikule saata. Nii jäi soomusauto Estonia esialgu Tallinna kivitänavatele sisekaitseteenistusse.

1919. aasta kevadel, pärast järgmisena ehitatud soomusauto Tasuja kahe ja poolekuulist edukat sõdimist Lõunarindel ja paraku õnnetut hävimist Orava mõisa juures 23. märtsil, loeti soomusautode projekt siiski õnnestunuks. Pisut uuendatud konstruktsiooniga soomusautosid valmistati Vabadussõja ajal kokku seitse. Enamik neist olid ehitatud Briti firma AEC (*Associated Equipment Company*) kolmetonnise kandejõuga veoauto alusvankrile. (Omavahel öeldes võeti ka sellele ajakirjale lisatud Estonia pabermudeli, niisamuti Saaremaa Sõjavara Seltsi ehitatud elusuuruses Estonia alusvankri eeskujuks just AEC veoauto mõõdud). Algsel Estonial oli alusvankriks Federal ja Vahuril samuti kolmetonnine veoauto Packard. Ebaõnnestunud lahingu lõpus omade käe läbi hävitatud Tasujal oli Renault' veoauto alusvanker ja lisaks tallinlastele ehitasid Pärnu paadimeistrid kahetonnise kandejõuga veoauto Delahaye alusvankrile soomusauto Wanapagan.

Vabadussõja ajal toodetud soomusautodest sõdis Tasuja Lõunarindel 13. jaanuarist kuni hävimiseni 23. märtsil, Vahur saadeti rindele 15. märtsil, Toonela 22. aprillil, Wibuane 23. aprillil ja Kalewipoeg jõudis lahingusse 25. aprillil 1919. Samal kevadel ehitati Estoniale ümber kergem soomuskate ja saadeti 20. mail rindele. Kotkasilm valmis jaanuaris 1920, samuti Erilane (nimetati 20. oktoobril 1920 ümber Lembituks).

Sõja käigus said eestlased enda käsutusse ka neli suurte tootjate soomusautot – Peerless (Pisuhänd), mille Soome Põhja Pojad olid punastelt üle võtnud, kaks Austin-Putilovetsi (Tasuja ja Suur Tõll) ning Fiat (Wambola).

Eesti soomusautoseeria omapära

Eesti täiustatud kerelahendusega soomusautod ehitati tolle aja autoehitusele omaselt veoauto alusvankrile kinnitatud puitraamile. Meeskonnaruumi soomuskattena kasutati laevaterasest kergemaid ja ka kuulikindlamaid 6 mm paksusi kaevikukilpe, mida Tallinnast lahkunud võõrväed olid hulganisti maha jätnud kui kineetiliseks sõjapidamiseks sobimatut varustust.

Kõik Tallinnas ehitatud soomusautod olid ühesuguse arhitektuuri ja relvastusega. Soomusauto Kalevipoeg ülemana Vabadussõjas sõdinud Rootsi vabatahtlikust kapteni Einar Lundborgi mälestustest teame, et Eesti soomusautode kere koosnes kolmest osast. Ees oli mootoriosa, selle taga juhiruum ja seejärel lahinguosa. Lahingusse liikus soomusauto tagurpidi, lahinguosa eespool. See võimaldas paremini ära kasutada pardarelvade laskesektoreid ning ühtlasi kaitsta õrna mootorit kuulide ja kildude eest. Ja eks oli sel moel võimalik kesiste manööverdamisomadustega sõidukiga ebaõn-

Vabadussõja ajal toodetud soomusautodest sõdis Tasuja Lõunarindel 13. jaanuarist kuni hävimiseni 23. märtsil, Vahur saadeti rindele 15. märtsil, Toonela 22. aprillil, Wibuane 23. aprillil ja Kalewipoeg jõudis lahingusse 25. aprillil 1919.

WIKIPEDIA

Kapten Lundborg ja soomusauto Kalevipoeg 1919. aasta kevadel

nestunud rünnaku korral ka kiiresti tagasi tõmbuda. Paraku polnud neid masinaid, erinevalt mõnedest spetsiaalselt soomusautodeks konstrueeritud sõjamasinatest, võimalik tagaosast juhtida ning seetõttu oli lahingusse liikumine vaevaline töö.

Mootorit kaitses 5 mm paksusest soomusplekist kate, mis meenutas pisut Ižorski-Peerless soomusautode oma. Täiskummist rehvidega kodarratastel puudusid porilauad. Vedaval tagasillal olid topeltrattad ja neile sai parema läbivuse tagamiseks kinnitada ketid. Auto alusraami kaitses 5 mm soomusplekk ning auto põrandaks olid männiprussid.

Juhiruumi külgi kattis 10 mm terasplekk ja seal istusid ühel istmel reas paremal juht, vasemal varujuht ja nende vahel kuulipildur 7,7 mm Madseni kuulipildujaga. Sadakonda kilomeetrit läbida võimaldav 130liitrine kütusepaak paiknes juhiistme all. Juhiruumil olid seest suletavate luukidega vaateavad ja kaks ust. Juhiruumi eesosas olid kaks prožektorit, mis said voolu juhiruumis asuvast generaatorist. Juhiruumi vasaku ukse all oli kast peenemate tööriistade hoidmiseks.

Tagant kumera seinaga lahinguosa kohal asetses pöördtorn Prantsuse firma Hotchkiss 37 mm kiirlaskekahuriga. Torni mõlemal küljel ja tagaosas olid suletavad vaatepilud ning laes väljapoole avanev luuk. Lahinguosa tagaküljel olid kaks poolringikujulise põhiplaaniga madalat kasematti, mis olid kaetud 8–10 mm paksuste soomusplaatidega. Kasemattides paiknes kaks 7,62 mm Maximi raskekuulipildujat, mõlema kuulipilduja laskeava kõrval olid nihutatavad luugid laskesektori nurga muutmiseks. Kasemattide vahel paiknes suletava laskeavaga kolmas uks.

Soomusauto Kalevipoeg ülemana Vabadussõjas sõdinud Rootsi vabatahtlikust kapteni Einar Lundborgi mälestustest teame, et Eesti soomusautode kere koosnes kolmest osast. Ees oli mootoriosa, selle taga juhiruum ja seejärel lahinguosa.

Lahinguosas tegutses auto ülem, tornis kahuri sihtur ja laadur ning kasemattides kaks kuulipildurit. Kahuri sihturil ja laaduril istmeid ei olnud ning nad seisid rappuvas masinas ebamugavalt püsti või istusid sõidu ajal laskemoonakastidel. Juhiruumi ja kahuritorni vahel oli luugiga vahesein, kasemattide ja kahuritorni vahe oli soomusauto seest avatud. Soomusauto tagaosas oleval platvormil oli suur puukast labidate-kirveste-kirkade, tungraua, puksiir- ja lumekettide, trossi jms vedamiseks. Teise sõiduki, moonavankri või suurtüki vedamiseks oli auto tagaosas pukseerimisketi kinnitushaak; soomusauto enda pukseerimiseks oli nii ees kui taga kaks konksu.

Eesti soomusautod ei olnud päris ühte mõõtu, sest nende ehitamiseks kasutati erinevaid alusvankreid ning detailseid projekte ja tööjooniseid ei koostatudki. Nende pikkus oli 7,6–8, laius 2,1–2,4 ja kõrgus 2,9–3 meetrit. Soomusautode tühikaal oli ca 7 tonni ja lahingukaal koos lahinguvarustusega 8–8,6 tonni. Vahuril oli jõuallikaks vesijahutusega neljasilindriline 30 hj mootor, teistel

ARCHIVE.IS

Vabadussõjas võitles ka suurte tootjate loodud soomusautosid, nagu Peerless (Pisuhänd), mille Soome Põhja Pojad olid punastelt üle võtnud

40 hj mootorid. Mootor käivitati käsitsi, auto eesosas paiknenud käivitusvändast. Käigukastil oli neli käiku edasi ja üks tagasi. 1934. aastal on märgitud soomusautode maksimaalkiiruseks 45 km/h (tagasikäiguga ehk lahingusse minnes 10 km/h). Soomusauto pöörderaadius oli kuni 8 meetrit.

Teenistuses uue sõjani

Eestis „põlve otsas“ ehitatud soomusautod olid võrreldes I maailmasõja ajal sõdivates suurriikides tööstuslikult valmistatud soomusautodega omajagu hirmuäratavad sõjamasinad. Nende kerede katmiseks kasutatud erinevad teraslehed (omamoodi komposiitsoomus) ja eriti kaevikukilbid tagasid Vabadussõja madala tuletihedusega lahinguteks vajaliku kuuli- ja killukindluse. Ühtlasi andsid need masinale üsna sõjaka väljanägemise. Kapten Lundborgi mälestustest loeme, et sõidu ajal oli auto kohutavalt lärmakas. Puitraamile kinnitatud kaevikukilpide kokkuklirisemine pluss 37 mm „karupüssi“ ja kuulipildujate laskude ragin segatuna mootorimüraga käis tugevasti meeskonna kõrvade pihta.

Suurte tootjate soomusautode kõrval, millel oli tavaliselt üks või kaks kuulipildujat, paistsid Eesti soomusautod silma võimsama relvastusega. Sõidu ajal piisavalt täpselt tulistada võimaldanud kahur ja kasemattides alustele kinnitatud kuulipildujad Maxim, millele sai vajadusel lisada Madseni kergekuulipilduja, muutsid soomusauto vägagi tapvaks liikuvaks tulepunktiks. Tänu kõigele sellele olid Eesti soomusautod raskemad ja aeglasemad. Kuid Vabadussõja valdavalt jalaväelaste rünnakukiirust arvestavates lahingutes said need oma ülesannetega hiilgavalt hakkama, aidates kiireid pealetungimanöövreid harrastanud Eesti Rahvaväe võidule.

Kuus Vabadussõja ajal ehitatud soomusautot jäid samasugustena Eesti sõjaväe relvastusse kuni 1940. aastani.

Valmista endale Estonia pabermudel mõõtkavas 1:30

- Võta lahti ajakirja lisas olev tööleht ja uuri numbrite järgi, kuidas detailide küljed ja liimimisribad omavahel kokku käivad. Eraldi tuleb koostada kere, alusvanker, kahuritorn, kuulipildujate kasematid ja 6 ratast, iga koosteüksuse numbrid algavad lõikelehel ühest.
- Lõika detailid mööda punast välisjoont välja, esialgu jäta sälkamata rehvide ja kahuritorni ning kasemattide külgseinte liimimisribad. Kuulipilduja ja kahuri raudadele jäta suurem lõikevaru. Pane tähele, et kere põhjadetailile tuleb teha kaks sisselõiget mööda punast joont, üks pikem kui teine. Soovi korral kirjuta koostenumbrid ja nimetused detailide tagaküljele.
- Sooni joonlaua abil voltimisjooned detailide ja liimimisribade vahel ning need, mis on tähistatud kollase punktiiriga. Tõmba need näiteks üle tühja pastakaga, mis enam joont ei tee.
- Alusta kuulipildujate kasemattidest. Kooluta küljeseinad (on abiks, kui tõmbad detaili vastu lauda surutud pliiatsi alt läbi) ja sälka liimimisribad. Vali mustal ribal kaks kohta kuulipildujate jaoks ja tee sinna ca 4 mm läbimõõduga augud.
- Kooluta samamoodi 2 kuulipildujadetaili. Rulli need enne ümber varda torusse ja alles enne liimiga kinnitamist lõika liigne liimimisvaru ära. Liimimisribad voldi harali lilleks. Torka torud aukudest välja ja liimi liimimisribad seestpoolt kasemati seina külge. Liimi kasemattidele põhi ja katus.
- Järgmisena võta kahuritorni aluse tagasein. Esmalt kooluta detail ja sälka liimimisribad, seejärel lõika välja valge ava koos tumehallide liimimisribadega, mis tuleb voltida väljapoole.
- Võta nüüd kere ja kahuritorni aluse põhi ning liimi kumer tagasein oma kohale. NB! Õiget pidi on detail siis, kui ava kohal on sein madalam ja ava all kõrgem.
- Võta järgmisena kere katuse, külgseinte ja esipaneeli detail ning liimi kumerale tagaseinale peale katus.
- Kata liimiga kahuritorni aluse tagaseina ava tumehallid liimimisribad ja kinnita nende külge kasemattide detail. Jälgi, et laeluuk jääks ülespoole!
- Ühenda kere parempoolne külg (kirjaga Estonia) tagantpoolt kahuritorni alusega (tumehall sirge liimimisriba 5), altpoolt põhjaga (6) ja eestpoolt esipaneeliga (7). Kinnita hoolikalt ka esipaneeli ja põhja ühendavad liimiribad. Ühenda samamoodi vasakpoolne külg (8, 9 ja 10).
- Tumehallid liimimisribad mootoriosa kinnitamiseks (11) voldi väljapoole.
- Kinnitada jääb veel põhjadetaili küljes olev mootorikate. Voldi üles mootorikatte küljed ja kinnita tumehallide liimimisribade (11) külge. Lõpeta kere koostamine, liimides viimasena mootorikatte esiosa (12). Voldi ja jäta kohale liimides efektselt irvakile mootorikatte ventilatsiooniluugid.
- Koosta kahuritorn. Kooluta külgsein ja tee musta ruudu keskele ca 3 mm läbimõõduga ava. Sälka ja voldi liimimisribad ja liimi kohale torni katus. Kooluta, rulli ja liimi kokku kahuriraud ning paigalda avasse. Lilleks volditud liimimisribade abil liimi kahur seestpoolt seina külge. Liimi põhi. Pane tähele, et katust eristab põhjast luuk ning mõlemal detailil on üks sirgem sektor, mis ühildub pikema liimimisribaga kahuri all ja peal.

- Alusvanker tuleb kokku panna kahest osast. Esmalt voldi mõlemad osad õigesti kokku ja uuri, kuidas nad sobituvad omavahel ning kere põhjaga. Alusta kokkuliimimist kumerusest 1, mis liidab alusvankri eri kõrgusega osad. Nüüd liida esi- ja tagaosa külg tumehalli sirge liimimisriba 2 abil. Liimi kokku alusvankri esiosa karp (3, 4 ja 5), liida tumehalli sirge liimimisriba 6 abil ka teine külg tagaosaga, liimi kokku tagaosa karp (7 ja 8) ning lõpuks ühenda põhjad tumehalli sirge liimimisribaga 9.
- NB! Alusvankrit koosta tasasel lauapinnal ja liimi kuivamise ajaks aseta detailile kerge surve. See tagab, et tulemuseks on sirge vanker.
- Liimi esi- ja tagatelje otsad kokku karbikesteks. Liimi teljed alusvankri põhjal halliga tähistatud kohta ja ka alusvankri külgede külge.
- Koosta 6 ratast, kumeraid detaile enne koolutades. Neist kaks paari liimi kokku topeltratasteks ja paigalda tagatelje otstesse. Liimi kohale üks esiratas, tasakaalusta auto horisontaalsel pinnal ja leia õige kõrgus ka teisele esirattale.

NB! Mudeli aluseks on omaaegse AEC veoauto alusvankri joonised. Selle veoauto kabiin oli alusvankril pisut viltu, nii et selline tuli ka soomusauto.

SOOMUSAUTO ESTONIA

1 Kuulipildujate kasematid
2 Kuulipildujad
3 Kahuritorni aluse tagasein
4 Kere ja kahuritorni aluse põhi koos mootorikattega
5 Kere katus, külgseinad ja esipaneel
6 Kahuritorn
7 Kahuriraud
8 Mootorikatte ventilatsiooniluugid
9 Alusvankri tagaosa
10 Alusvankri esiosa
11 Esitelg ja tagatelg
12 Rattad

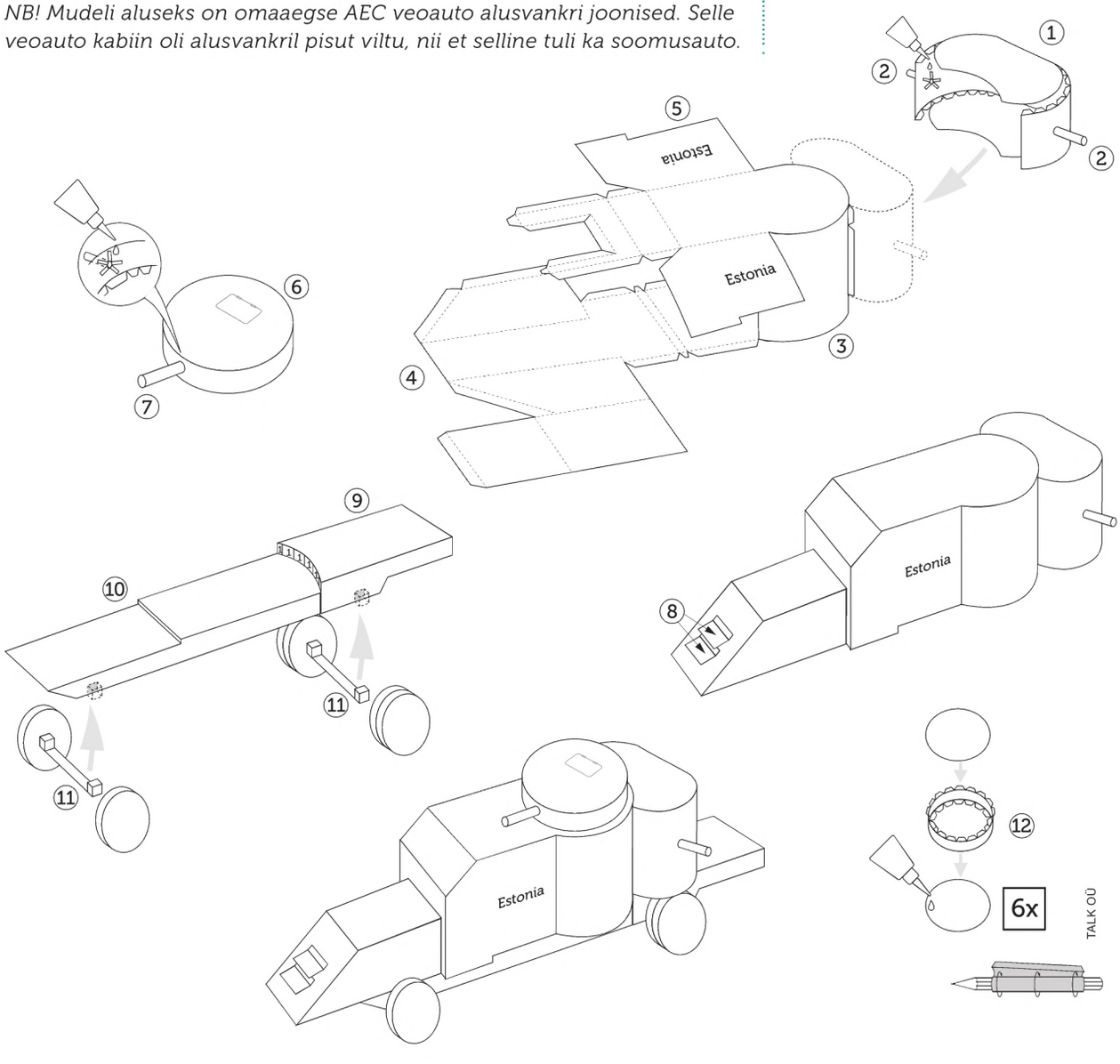

SÕJARAUD

9 Eestile olulise sõjamasina pabermudelid on Tartu Kunstikooli abiga valminud Kaitseliidu 100. aastapäevaks. Need kõik leiad Ivar Jõesaare raamatust „Paberist sõjamasinate paraad" (kirjastus Otto Wilhelm 2018).

MARTIN ANDRELLER

Metsavendlus Eestis – rahvuslik vastupanu parimas mõttes

Oleme oma ajarännakul käsitlenud Leedu ja Läti metsavendlust ning jõudnud kodumaale. Mis on meie metsavendluses lõunanaabritega võrreldes teistmoodi?

Tekst: MARTIN ANDRELLER, ajaloolane

Esiteks teatakse metsavendlusest Eesti ühiskonnas ja rahvuslikus mälus rohkem. Kuid erinevusi on ka sisus. Ajaloolane ja Eesti metsavendluse *grand old man* Tiit Noormets on ammuilma sõnastanud, et Eestis oli tegemist parimas mõttes rahvusliku vastupanuga, ja sellega saab vaid nõustuda.

Eesti metsavendlus, mille juured on juba tsaariajal rabadesse varjunute tegudes ja ellujäämisviisides, leidis 1930. aastate lõpul põgusat kirjalikku käsitlust Mihkel Aitsami kirjasulega, kuid rahva mälus olid metsa varjumine ja metsas hakkamasaamine jätkuvalt olemas. Viimase kohta võiks öelda, et alles viimastel kümnenditel on hakanud eestimaalastes maad võtma metsapelgus ja metsaelu müstifitseerimine.

Nõukogude võimu tegevus Eestis 1940–1941 pakkus reljeefseid näiteid sellest, kuidas käituti uue režiimi vastastega. Inimesed, kes olid pääsenud juuniküüditamisest ja arreteerimistest ning nendega kaasnenud hukkamistest-hukkumistest, ei soovinud mingil juhul langeda süsteemi ohvriks.

Pealegi elas rahvas 1944. aastal ikkagi kindla usu ja sooviga, et sõja- ja terroriaeg saab kohe läbi. Esmalt väljendas seda meeleheitlik vastupanu edasiliikuvate punaarmeeüksuste takistamiseks ja veidi hiljem juba eneste varjamine ning relvade ja inimeste koondamine vastupanuks.

Küllap on inimese loomuses raskel hetkel näha või loota parimat, nii on mõistetav seegi, et metsavendade lahingud nõukogude võimu esindajatega on rahvasuus muutunud kangelaslikeks lahinguteks, kus punaseid kümnete kaupa looja karja saadeti. Lahingud ja vastuhakk ülekaalukale vastasele-vaenlasele oligi kangelaslik, kuid mis puutub hukkunud vastaste arvu, siis siin on soovid siiski palju suuremad kui reaalsus. See aga ei muuda mingitki pidi metsavendluse sisulist olemust ega tähendust Eesti kultuuriruumis. Metsavennad ei suutnud küll Eestit vaenlasest vabastada, kuid ilma nendeta ei oleks tänast Eestit.

Vastuhakk ülekaalukale vastasele ja elamine metsapunkrites, soosaartel ja rabakõrgendikel on miski, mis saab olla romantiline ja tore vaid paadunud matkajale ja sedagi ilmselt lühema perioodi vältel. Segame võrrandisse aga teadmatuse, miljonid kuulujutud ja lootusekübe-

med, mure oma lähedaste turvalisuse pärast ja ka hirmu iseenda elu pärast, saame koosluse, mis ei ole kadestamisväärne. Tänases Eestis on väga raske mõista või aru saada, kuidas need inimesed üldse hakkama said. Kuidas nad julgesid. Selle kohta käibib aga hea lause – julgete päralt on maailm.

Loomulikult küsitakse tihti, kui palju meil siis mehi metsas oli. Kõige täpsem number, mida me saame kasutada, on 15 000 inimest. Seda tuleb pidada suurusjärguks – tegelik arv võis mõnesaja piires kõikuda –, kuid ega me kõiki ja kõike enam teada saagi.

Elati valdavalt maapealsetes punkrites, mis olid lihtsad palkehitised, enamasti kiiresti rajatavad, sest kunagi ei teadnud, kauaks saab sellesse kohta jääda või millal võib mõni kahtlane isik peale sattuda. Ehitusetapp oli kõige kriitilisem – punker polnud siis veel maskeeritud, ehitus ise tekitas müra ning materjali vedu võis kergesti silma jääda. Kuivemas piirkonnas ja soodsates oludes oli võimalik kaevata ja rajada ka maa-aluseid punkreid, mis olid

Loomulikult küsitakse tihti, kui palju meil siis mehi metsas oli. Kõige täpsem number, mida me saame kasutada, on 15 000 inimest. Seda tuleb pidada suurusjärguks – tegelik arv võis mõnesaja piires kõikuda –, kuid ega me kõiki ja kõike enam teada saagi.

muidugi avastamise seisukohast kindlamad ja mida oli lihtsam peita, kuid millest oli lahingu ajal raskem elusalt välja murda kui maapealsetest.

Peamiseks tegevuseks oli vaenlase heidutamine, häirimine, vajadusel ka otsene ründamine ning n-ö tapva jõu rakendamine. Metsavendade tegevuse tõttu leidis oma otsa tuhatkond nõukogude võimu teenistujat või kollaboranti. Muidugi on see ka peamine põhjus, miks mõned üksikud inimesed tänaseni raiuvad, et metsavennad olid bandiidid ja tapsid või kiusasid näiteks nende vanemaid, sugulasi või kedagi teist lähedast. Eeskätt tuleb vaadata, millega metsavendade käe läbi pihta saanud inimesed tegelesid. Hävituspataljoni aktiivne liige, julgeoleku nuhk või aktiivne miilits oli siiski vaenlane, mis sellest, et ta võis rääkida pesuehtsat eesti keelt. Paljuski jäid aga toimunu lood ja asjaolud selgeks rääkimata nii sellel perioodil kui ka 1990. aastate taasiseseisvunud Eestis, sestap põrkume nende tagajärgedega nii täna kui tulevikus.

Metsavendluse aktiivsem periood algas vahetult pärast II maailmasõja lõppu, kuid asendus aegamööda pessimismiga maailmas toimuva suhtes ja riikide suhtes, kellest asjata loodeti appitulijaid. Märtsiküüditamine, milles nähti vastupanu murdvat operatsiooni, tegelikult just aktiveeris metsavendi paariks järgmiseks aastaks. Osaliselt suunas see metsa ka uusi inimesi, eeskätt neid, kes olid massirepressioonist kuidagi pääsenud või kõrvale jäänud, aga ka neid, kes kartsid, et järgmine kord viiakse nemad. Mõne järgneva aasta jooksul metsavendlus üldiselt aga likvideeriti, suruti maha, hääbus – kuidas keegi seda nimetada soovib. Mõned üksikud metsavennad jäid vabadusse veel paariks aastakümneks. Teadaolev metsavendluse lõpp saabus 1970. aastate lõpul, kui kaheaastase vahega hukkus August Sabbe ja leiti surnuna Johannes Lillenurm, kes mõlemad olid end mitu aastakümmet varjanud ja vastupanu osutanud.

Eesti parimas mõttes rahvaliku vastupanu tulemit väljendas aga 1991. aasta 20. august. Vastupanu osutamine, oma rahva julgustamine, lootuse ülalhoidmine, et tulevik on parem ja Eesti saab ükskord taas vabaks, ei olnud küll ainuüksi metsavendade tegevuse tulemus, kuid nemad olid ühed esimestest, kes selle nimel tegutsesid. Nemad rajasid sellele vundamendi.

LISATEAVE

Mälestuskivi Endel Redlichile

Iga-aastase sõjalis-sportliku võistluse Põrgupõhja retk raames avatakse Raplamaal, Märjamaa valla Urevere külas Topi talu maadel 5. juulil 2018 mälestuskivi Eesti ühe suurima metsavendade organisatsiooni loojale ja juhile Endel Redlichile.

Relvastatud Võitluse Liidu juhi tapsid vaenlased 1949. aasta juuni lõpus. Üürituse kohta leiab täpsemat infot nii Facebooki leheküljelt Metsavennad kui ka võistluse kodulehelt.

www.porgupohja.ee
www.facebook.com/mvennad

Kaitseliit siis ja praegu

Eesti Vabariigi ja Kaitseliidu sajanda sünnipäeva puhul taaslavastab Kaitse Kodu! vabatahtlik fotograaf Martin Andreller rida pilte, et rääkida ja talletada aja lugu.

Tekst: KAITSE KODU!

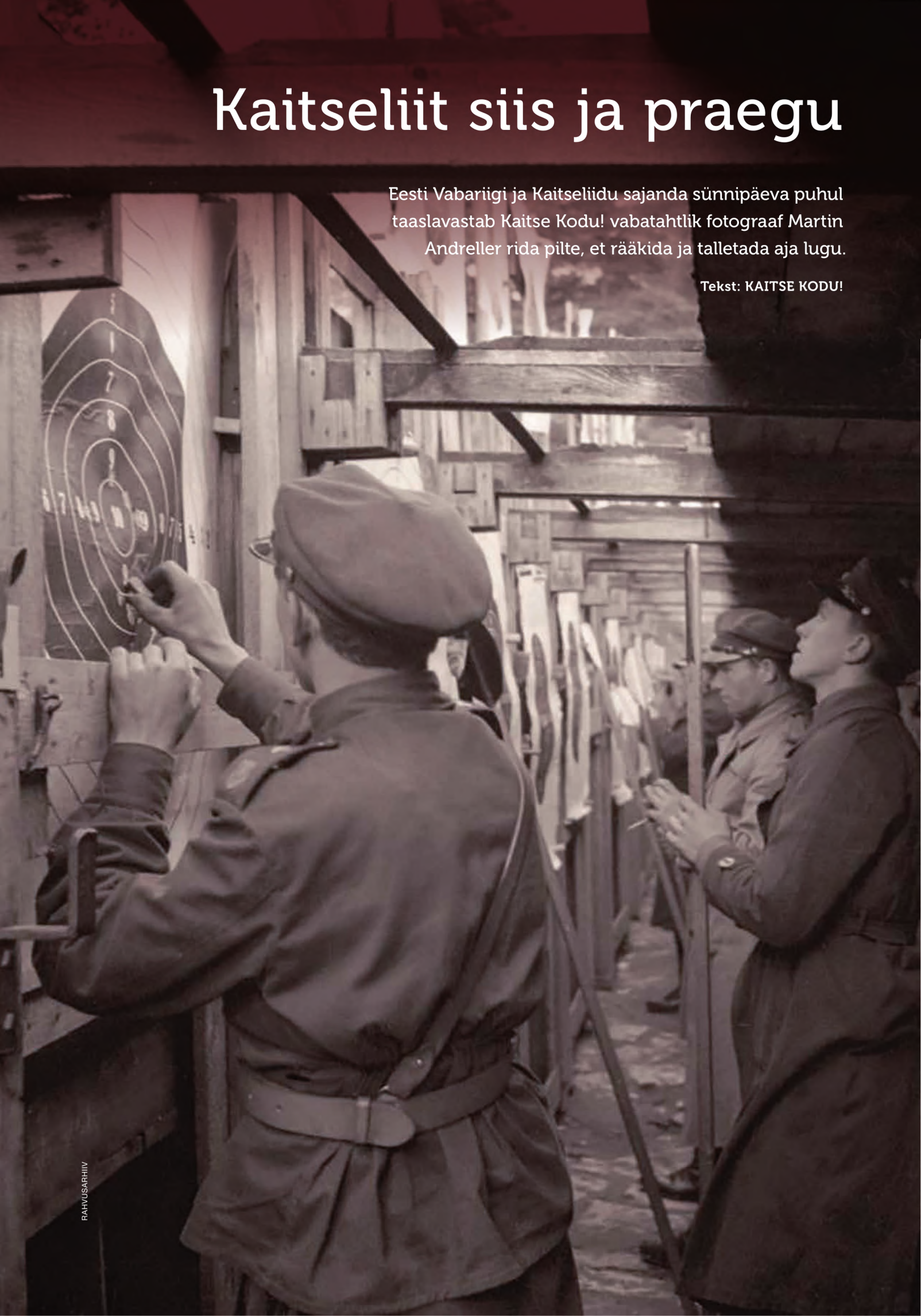

RAHVUSARHIIV

Originaalpilt on tehtud millalgi möödunud sajandi kolmekümnendate keskel Mustamäe lasketiirus, mis sel ajal oli üks moodsamaid, kui mitte kõige moodsam laskepaik terves Eestis.

Tänapäeval pole sellest kahjuks mitte midagi säilinud, mistõttu on taaslavastatud foto tehtud Kaitseliidu Tallinna maleva Männiku lasketiirus.

Strateegilise asukoha tõttu pealinna vahetus läheduses rajati Männiku küla territooriumile Peeter Suure merekindluse varjendid. Esimese Eesti Vabariigi aegu asusid Männikul Tallinna garnisoni vahipataljoni ohvitseride suvelaager ja laskemoonalaod.

Riigivõimu üleminekul sai Männikust kuni 1970. aastateni peaaegu kinnine militaarküla. Väike-Männikul paiknesid ohvitseride majad ja sõjaväeosa tööliste barakid. Nõukogude sõjaväeosa ala Suur-Männikul jäi suletuks kuni taasiseseisvumiseni. Tänapäeval kasutavad territooriumi sõjalisteks harjutusteks Eesti kaitsevägi ja Kaitseliit

MARTIN ANDRELLER

KAREL AKEL/RAHVUSARHIIV

1926. aastal olid Tallinnas Kaitseliidu päevad, milles oli kandvam osa sportlikel võistlustel: osales 188 kergejõustiklast, 6 jalgpallimeeskonda, umbes 180 laskurit ja 400 võimlejat. 20. juunil oli pidulik paraadmarss Vabaduse platsilt Vene turule (Viru väljak). Pildil on Kaitseliidu üldlipp ja 12 maleva lipud rivi alguses.

1929. aasta juunikuu lõpul külastas Eestit Rootsi kuningas Gustav V. Kaitseliitlased ja naiskodukaitsjad rivistusid Kadrioru lossi ette kuningat tervitama. Kogu Eestist oli kõrge külalise auks kohale toodud 37 Kaitseliidu üksuste lippu, mis tervitasid lossirõdul seisvat kuningat lipuparaadina.

RAHVUSARHIIV

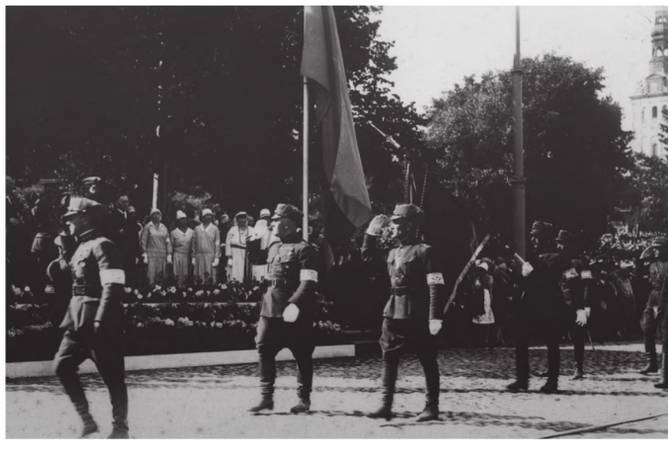

Võidupüha paraad Tallinnas – ei esimest ega viimast korda

Võidupüha paraadi helid on kõigi Eestimaa rahvaste rõõmuks kõlanud Eesti linnade tänavatel Võrust Kärdlani ja Pärnust Narvani. Ent ikka ja jälle, seekord kümne aasta järel, jõuab paraad tagasi meie pealinna Tallinna. Nii on see olnud läbi aja loo.

Tekst: MERIKE JÜRJO,
Kaitseliidu Vanematekogu liige

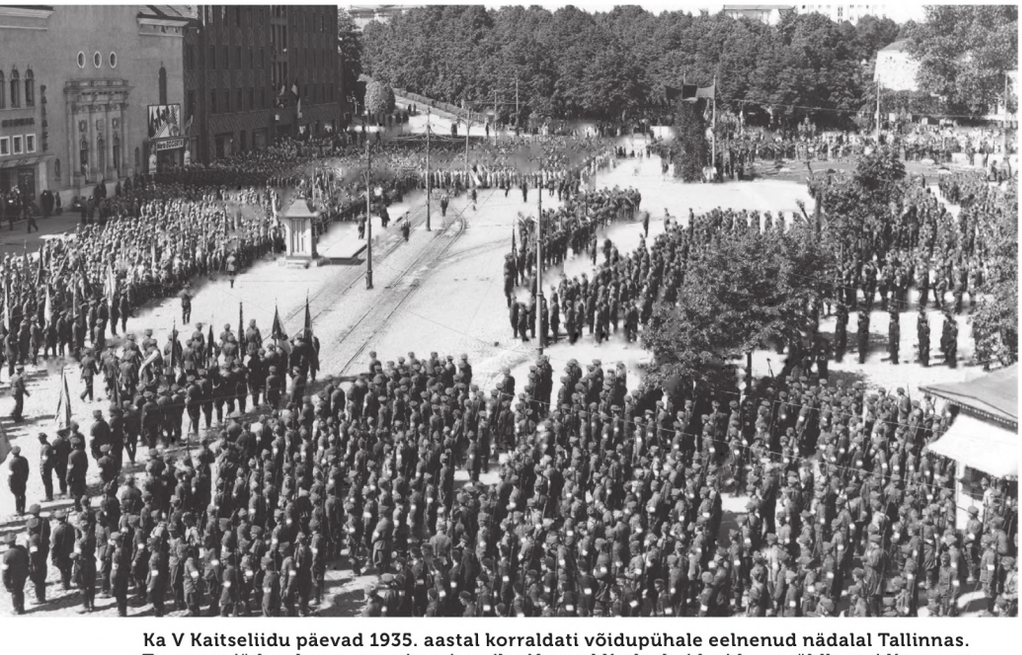

ELMAR KALD/RAHVUSARHIIV

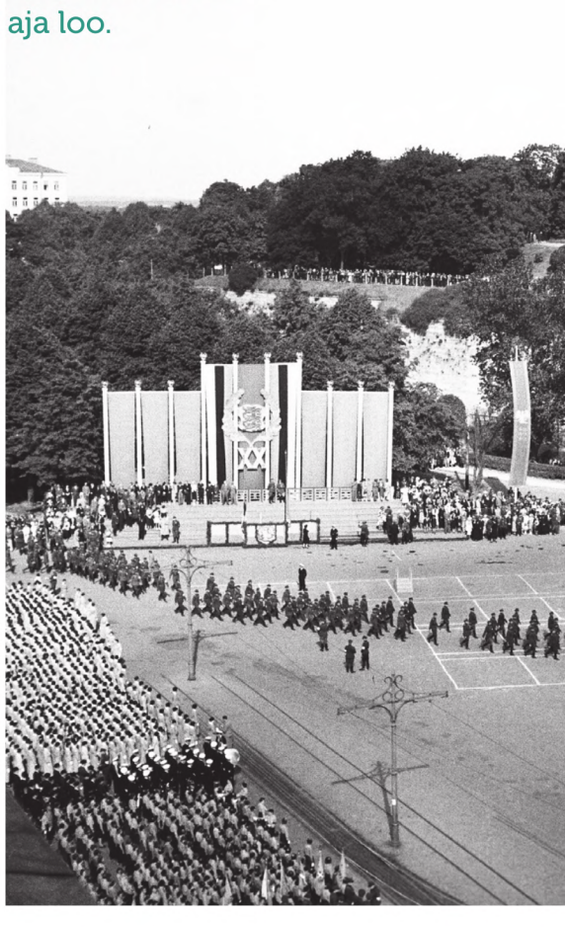

Ka V Kaitseliidu päevad 1935. aastal korraldati võidupühale eelnenud nädalal Tallinnas. Tegevust jätkus kogu organisatsioonile: Noored Kotkad pidasid oma üldlaagri Kose metsas, võisteldi laskmises ja teistel sportlikel aladel ning Naiskodukaitse annetas oma Kodutütardele lipu. Kulminatsiooniks sai võidupüha paraad Vabaduse väljakul, kus marssis 17 000 Kaitseliidu pere liiget.

RAHVUSARHIIV

Võidupühast, 23. juunist sai riiklik tähtpäev 1934. aastal. Esimest korda saatis riigivanem Konstantin Päts Kadrioru lossi eest oma läkituse koos võidutulega Tallinna maleva mootorratturitega laiali üle maa 1936. aastal. Pildil on kaitseliitlased, naiskodukaitsjad, noorkotkad ja kodutütred võidutule tseremoonial Kadrioru lossi ees 1937. aastal.

Suurejoonelisim ja võimsaim võidupüha paraad peeti 1938. aastal, mil Eesti Vabariik ja Kaitseliit tähistasid oma 20. aastapäeva. Siis kogunes Vabaduse väljakule 15 600 Kaitseliidu ja eriorganisatsioonide liiget.

RAHVUSARHIIV

IVAR JÕESAAR

2008. aastal tähistasid Eesti Vabariik ja Kaitseliit oma 90. aastapäeva ja peoürituste keskmes oli jällegi Tallinn. Presidendilt saadud võidutule viisid maakondadesse kõigi Kaitseliidu malevate valitud tublimad kaitseliitlased koos noorkotkaste tublimate esindajatega. Mitme maakonna tuletoojaiks olid Kaitseliidu taustaga isad ja pojad.

Vormikandjate keskel kasvanud

Kui üks väike tüdruk jagab koduhoovi miilitsajaoskonnaga, käib emaga tööl kaasas piirivalve õppekeskuses ja teda kantseldavad ajateenijad, kellele ta vastutasuks Varemurrust jäätist toob, siis ei saa temast kasvada midagi vähemat kui kõigest hingest panustav naiskodukaitsja. See väike tüdruk on Triin Kravets.

Tekst: VELLI EHASALU, vabatahtlik autor

Triinu esimene kokkupuude Kaitseliiduga oli umbes aastal 1992, kui tema karatetreener korraldas metsas „sõja“. Noortele anti Narva maantee staabist pihku puidust automaadimaketid, ühiselt istuti bussi ja suunduti metsa vahele sõdima. Järgmisel aastal asus Triinu ema meditsiiniõena tööle Pärlselja piirivalve õppekeskuses. Nad elasid ühes majas ohvitseridega, kes siis olid Triinule vaid suured aukartustäratavad onud. Palju toredam oli ajateenijatega, kes viitsisid aeg-ajalt Pipi Pikksuka eas pätakaga toimetada.

Kümme aastat hiljem läks Triin juba tööle Kaitseliidu peastaabi kantseleisse, veel aasta möödudes personaliosakonna arendus- ja koolitusjaoskonda. 2017, mil Triinul hakkas Kaitseliidus täituma 14 aastat tööstaaži, liikus ta edasi Sisekaitseakadeemiasse, sest kusagilt mujalt kui sisejulgeoleku valdkonnast oleks teda ju imelik leida. „See lihtsalt on südamelähedane,“ õigustab Triin oma valikuid. Temalt küsitakse ikka, kas polnud raske pärast pikki aastaid seniselt töölt lahkuda. Vastuseid on ainult üks: „Oli muidugi, on siiani, sest oma tööd tegin väga hingega.“

ELISA JAKSON

Muudmoodi ei saagi, kui su peas vasardab vaid mõte, kuidas ikka teha nii, et vabatahtlikul kaitseliitlasel parem oleks – tema pärast ju peastaabis tööl ollaksegi. Kuid Triin jääb optimistlikuks: ei saa kunagi välistada, et elu toob sind pärast mujal kogemuste omandamist vanasse kohta tagasi, aga juba uute mõtetega.

Meeste asjad naise käes

Sisekaitseakadeemias lõpetas Triin halduskorralduse eriala. Plaan just sinna kooli õppima asuda oli tal juba keskkoolis, kui tekkis soov saada politseinikuks. Väike ja väle, nagu ta oli, ei kahelnud Triin hetkegi oma suutlikkuses kehalisi katseid sooritada.

Kõhklust tekitas hoopis mõte, kas pole ikkagi imelik niimoodi meeste kampa minna. Samasugune mõtiskelu takistas tal õppida autoremondilukksepaks. „Mul on alati olnud mingi imelik moraalitunnetus ja võib-olla natukene valehäbi asjades, kus ei peaks olema,“ ütleb Triin, kes on poiste hulgas kasvanuna aastaid tundide viisi autode putitamist kõrvalt vahtinud. Vahel tundub talle, et ta teab mingitest asjadest ilmselt väga palju rohkem kui nii mõnigi teine naine: „Ma saan ikka kiiresti aru, kui stabilisaatori varras kolisema hakkab.“

Katteta lubadusi Triin ei anna ja pingutab, et lubadused täidetud saaksid, aga kui ta vähegi arvab, et suudab midagi ära teha, on tal raske öelda „ei“.

Eelmisel aastal pidi ta Kevadtormilt kodumalevasse tagasi tooma ühe katkise Iltise. Väikese sõiduauto slepis, roolis jalavigastusega EMO-kandidaat. Ega piduritega ka hästi olnud … Kuid viis tundi kestnud rahulik kulgemine viis elu esimese slepislohistamise eduka lõpuni. Kui vaja, saab kõik tehtud.

Olulised väärtused Kaitseliidus

Triin ütleb, et Kaitseliit on õpetanud teda märkama enda kõrval teisi, nägema lihtsuses peituvat jõudu. Kaitseliit seob inimesi, see on kui suur perekond, millest ta igapäevaselt hoolib ja pingutab, et sel perel oleks hea ja et ka temaga arvestataks.

„Ja milline loomevabadus – siit leiab ju igaüks oma," kiidab Triin organisatsiooni võimalusi pikas loetelus: saad ninapidi paberites tuulata, kogeda meeskonnatööd erinevates rollides, müdistada metsas telgiga ja telgita, õpetada ja õppida ohutushoidu, sidepidamist, meditsiini, noortega tegelemist, avalikke suhteid, kokkamist toas ja õues … See on lõputu jada! Iga kaitseliitlane on eriline ja samas nii teistega sarnane, sest eesmärk on ju kõigil üks, igaüks vaid läheneb sellele omamoodi.

„Olen võtnud vist ampsu igast suutäiest selles Naiskodukaitse suures ja ülimalt mitmekesises pajas".

Mitmekesine pada

Naiskodukaitses on Triin aastate jooksul jõudnud paljuga tegeleda. Ta on kaasa löönud sõjalis-sportlikel võistlustel, teinud paremaid ja halvemaid tulemusi laskmises, marssinud paraadil suvel ja talvel, kokanud ja vedanud sidekaablit, laskunud kõrgustest, esindanud ja planeerinud. Ise kirjeldab ta oma tegutsemist sõnadega: „Olen võtnud vist ampsu igast suutäiest selles Naiskodukaitse suures ja ülimalt mitmekesises pajas".

Triinul on kodus sirgumas väike tütar. Sellest ajendatuna hakkas temas aastaid tagasi küpsema idee kodutütarde rühma vedamisest. Nii askeldabki ta viimased aastad Sadama rühma noortejuhina ja tõdeb pärast iga üritust, et aeg noortega annab hindamatu motivatsiooni ja energialaengu.

„Tunnen pärast noortega koos veedetud hetki ennast alati veelgi nooremana," ütleb Triin, kes püüab olla hea kodutütarde juht ning samal ajal ka väärtuslik parem käsi ringkonna esinaisele. Ja hea kokk väliköögis. Ja ema. Ja personalitöötaja Sisekaitseakadeemias. Tundub, et millist rolli ta parajasti ka ei esindaks, allahindlust ta selles ei tee.

Laiguline tee

Nii nagu Triin ise kasvas üles vormikandjate keskel, käies kaasas oma emaga, sillutab ta laigulist teed oma tütrele. Naiskodukaitses on ta valinud noortejuhi rolli, sest usub, et ka tema tütrest saab tulevikus tubli kodutütar. Triin on uhke, et on just sellise organisatsiooni liige.

LISATEAVE

Triinu tegevus Kaitseliidus

2005 – astus Naiskodukaitse Tallinna ringkonna liikmeks
2005–2010 – Toompea jaoskonna esinaine
Alates 2010 – võttis aega lapse kasvatamiseks, toetajaliikmena võttis ülesandeks revisjonikomisjoni toetamise
2015 – Tallinna ringkonna juhatuse liige
Alates 2018 – Tallinna ringkonna aseesinaine
Lisaks aktiivne kodutütarde Sadama rühma rühmavanem ja kergejalaväe kompanii välikokk

Triin risti ette juba ei lööd. Kui vaja, veab Iltist, kui võimalus, hüppab kolleegidega jääauku

LIINA TAMM

Naiskodukaitse õppusel Siil: pingutus kandis vilja

Suurõppus Siil 2018 pani Naiskodukaitse kahtlemata tõsiselt proovile. Ettevalmistustega alustasime juba 2017. aasta sügisel, kui selgus, et seekordsele õppusele on oodatud tõepoolest iga Kaitseliidu tegevliige, sealhulgas iga naiskodukaitsja.

Tekst: AIRI TOOMING, Naiskodukaitse esinaine

Võtsime eesmärgiks, et õppusel osaleks iga naiskodukaitsja, kel see vähegi võimalik. Nõnda tegid Naiskodukaitse instruktorid ja vabatahtlikud juhid tõsist tööd, suheldes iga üksiku liikmega, selgitades välja nende valmisoleku ülesandeid täita ning samas kaardistades võimalikud rakenduskohad.

Tagantjärele võime öelda, et pingutus kandis vilja. Õppusel osales üle 1700 naiskodukaitsja, mis on umbes 72% kõikidest tegevliikmetest. Kui võtta aga võrdlusaluseks need naiskodukaitsjad, kellega olime enne õppust arvestanud, siis tuli kohale praktiliselt 100%, äralangejaid sisuliselt polnud.

Naiskodukaitsjad osalesid õppusel Siil mitmesugustes rollides. Paljudel on Kaitseliidu struktuuris oma kindel ametikoht ja nemad olid ka õppusel oma üksuse koosseisus. Naiskodukaitsjad andsid tooni formeerijatena, staabiassistentidena ja toitlustajatena, ent tegelikult jagus meid igale poole.

Kiirreageerimisüksustes („rohelised") oli väljas üle 100 naiskodukaitsja, „kollastes" üksustes ja mitmesugustes administratiivsetes rollides aga üle 700. Lisaks jagus meie naisi kaitseväe ning piirivalve- ja politseiameti koosseisu.

Õppusele järgnenud aruandluses analüüsisime ka mitteosalemise põhjuseid. Umbes kolmandikuga õppusest kõrvale jäänud naistest ei saadud kontakti või nad ei vastanud, umbes 100 inimest elavad alaliselt või viibisid ajutiselt välismaal, sama paljud oli seotud tööülesannetega. Põhjustena toodi välja veel tervislik seisund, edasilükkamatud kohustused seoses õpingutega, sünnitustähtaeg jms. Igal juhul näitavad tulemused, et enamikul õppusele tulemata jäänuist oli selleks selge põhjus.

Evakuatsioon

Eraldi ülesandena saime Kaitseliidu ülemalt juhise harjutada Kaitseliidu liikmete perede ja kohalike elanike evakueerimist.

Kui esialgu võtsime plaani üles seada vaid mõned evakuatsiooni-

punktid, siis lõpuks jõudsime selleni, et evakuatsiooniõppused toimusid kõikides Naiskodukaitse ringkondades, mõnes seati üles suisa 2 või 3 punkti. Kõikides punktides oli välja töötatud mängulegendid, miks on tarvis inimesi evakueerida, ja tegutseti vastavalt legendile: loodusõnnetusest kuni relvastatud konfliktini.

Et evakuatsiooni valdkond ei ole Eestis veel selgelt määratletud, oli meil üksjagu mõtlemist, mida ja kuidas teha. Lähtusime sellest, et meie ülesanne saab igal juhul olla peaasjalikult evakuatsioonipunkti ülesseadmine ja töös hoidmine. Inimeste ulatuslik evakueerimine ja kogunemispunktidesse transportimine jäi meie harjutatud osast seega välja, kuigi mõned meeskonnad rakendasid ka transpordifunktsiooni.

Laias laastus võib öelda, et Naiskodukaitse evakuatsiooniõppused täitsid kolme eesmärki. Kõigepealt oli rõhuasetus **evakuatsioonimeeskonna kokkupanemisel ja kindlate protseduuride harjutamisel evakuatsioonipunktis**: evakueeritavate suunamine, registreerimine ja informeerimine ning evakuatsioonipunkti logistiline tagamine, sh toitlustus, majutus, meditsiin.

Kuivõrd eri paigus olid evakuatsioonimeeskonnad erineva suurusega ja ka õppuse kestus ei olnud kõikjal ühepikkune, siis olid ka funktsioonid eri kohtades veidi erinevad. Igal juhul said kõik meeskonnad peamised asjad läbi harjutada ning hulgaliselt mõtteid, kuidas järgmisel korral kõike veelgi optimaalsemalt ja sujuvamalt korraldada.

Teiseks eesmärgiks oli **pakkuda organiseeritud tegevust õppusel osalevate kaitseliitlaste ja naiskodukaitsjate lastele**, et vanemad saaksid rahuliku südamega täita oma riigikaitselisi ülesandeid. Seda tegime kohtades, kus evakuatsioonilaager kestis 2 või 3 päeva. Tartu ringkonna evakuatsioonilaagris osalesid ka Siilile kaasatud politseinike lapsed. Tagasiside järgi olid lapsed äärmiselt rahul ning olid lisaks sportimisele ja meelelahutusele saanud mitmete tarvilike oskuste võrra rikkamaks.

Kolmandaks sõlmpunktiks oli eeldus, et inimeste aega ei tohi kuritarvitada. Ühelt poolt andsid kõik „evakueeritavad“ oma panuse sellesse, et evakuatsioonimeeskonnad said harjutada vajalikke protseduure, ent teisalt oli neil endil võimalik **omandada elanikkonnakaitse teadmisi ja oskusi**. Nõnda korraldati kõikides evakuatsioonipunktides töötubasid esmaabist, koduturvalisusest, vee- ja tuleohutusest, looduses liikumisest jne. Lisaks meie oma liikmetele olid loenguid ja praktilisi harjutusi läbi viimas koostööpartnerid päästeametist, politsei- ja piirivalveametist, maanteeametist, välisministeeriumist jne.

Pärnu ringkonna koostöö politseiga

Mõnevõrra teistsugune oli evakuatsioonipunkti tegevus Pärnumaa ringkonnas, kus evakuatsioon korraldati koostöös politsei- ja piirivalveameti ning kohaliku omavalitsusega. Harjutati erinevate sihtgruppide vastuvõtmist, legendi kohaselt saabusid evakuatsioonipunkti lisaks kohalikele elanikele ka pagulased.

Mängiti läbi intsidente, kus evakueeritavate hulgas leidus välismaalastest perekond, dokumentideta isikuid, kojujäänud lemmikloomade pärast muretsev kodanik, terviserikkega inimene, ilma vanemateta lapsed jne. Töövõimelistele evakueeritutele anti täita mitmesuguseid ülesandeid.

Naiskodukaitse harjutas oma toiminguid: registreerimine, meditsiini- ja hingeabi, lastehoid jm. Politsei- ja piirivalveamet tegi isikutuvastamist, illegaalimenetlust ja varjupaigamenetlust. Nõnda saime väärtusliku kogemuse ka ametkondade koostööst võimalikus evakuatsiooniolukorras.

Evakuatsiooniõppuste läbiviijaiks olid peamiselt Naiskodukaitse vabatahtlikud, kelle kanda oli suuresti ka planeerimine ja ettevalmistus. Ülesannet raskendas see, et väga palju juhtnööre meil ees ei olnud, lähenesime teemale paljuski katse ja eksituse meetodil. Õnneks on Tartu ringkond juba paar evakuatsiooniõppust läbi viinud ja nemad said olla alustajatele teenäitajateks.

Evakuatsioonimeeskondade tagasisidest ilmneb, et kuigi teema oli täiesti uus ning tähelepanu vajavaid detaile palju, oli läbiviijate motivatsioon väga kõrge. Suudeti leida üksjagu õpikohti, mida järgmisel korral paremini teha ning kinnitati, et soovitakse valdkonda edasi arendada.

Tervikuna saame tõdeda, et õppus Siil pani Naiskodukaitse tõsiselt proovile, kuid saime väärikalt ja tulemuslikult hakkama. Saime võimaluse näidata, et meie osalusaktiivsus on äärmiselt kõrge ning naiskodukaitsjad on tõesti valmis saadud ülesandeid kohusetundlikult täitma.

Tuld, vett ja vilet – naised koormusmatkal

1. ALFA

Pakujann
Võistkonnad viskavad järgemööda pakku. Võistkondlik lõpptulemus mõõdetakse. Parima tulemusega võistkond saab esimesena valida stardijärjekorra võistlusel.

Rippuvad rehvid
Võistkond asetab varustuse märgitud ruutu ning asub jõge ületama mööda rippuvaid rehve. Vette kukkunud võistleja liigub algusesse tagasi ja alustab uuesti. Ülesande aeg sulgub, kui kõik võistlejad on vastaskaldal ja varustus on üle toodud.

4. DELTA

Kanuuralli
Võistkonnal tuleb läbida etteantud distants. Selleks pannakse selga päästevestid ja kahel kanuul sõites saab võistkond kasutada 3 aeru.

Takistusrada
Võistkonnal tuleb läbida takistusrada. Ülesanne sooritatakse aja peale koos varustusega.

2. BRAVO

Hobuse rakendamine
Kaheksa minuti jooksul peab võistkond hobusele rakmed külge saama. Päris elus hobusele. Päris rakmed, päris külge, koos sinna juurde kuuluva kaadervärgiga.

Aasta naiskodukaitsjad
Tunne oma kangelasi ehk reasta aasta naiskodukaitsjad aastaarvu järgi. Samuti tuleb lisada, millisest ringkonnast need tublid naised on. Ülesande täitmiseks on aega viis minutit. Sõbrale helistada ei tohi. Ega nutiseadet vaadata.

5. ECHO

Laskeülesanne
Võistkonnale antakse 4 salve, igas salves 12 padrunit. Sihtmärke on laskealas 24 (valged) neile lisaks 4 trahvimärki (pruunid). Ülesanne on leida sihtmärgid ja sooritada igasse sihtmärki vabalt valitud positsioonilt kaks tabavat lasku.

Luurekäsk
Ülesanne on selgitada välja vastase baaslaagri asukoht ning määrata kindlaks vastaste arv, relvastus, lahingutehnika ja laagri kaitsepositsiooni paiknemine.

Orienteerumine
Mustvalgel orienteerumiskaardil tuleb leida punktid ning teha blanketile õige komposteerimismärgise märge.

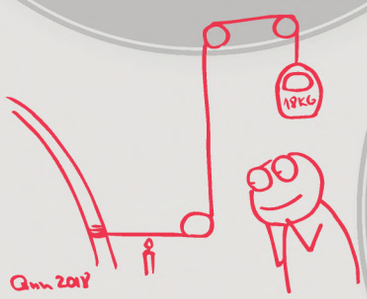

3. CHARLIE

Tõmba tuld
Soorituse ajal tuleb süüdata tuli ja pingutatud nöör läbi põletada. Sooritatakse kiiruse peale. Maksimaalne ülesande täitmise aeg on kaheksa minutit.

Tunne võistluskaaslast
Võistkonnaliikmed ei tohi omavahel suhelda ja peavad kirjutama lehtedele oma kaaslaste sünnipäevad (päev, kuu, aasta).

6. FOXTROT

Ralliraskused
BTR-is sõidu ajal tuleb kaaluda kottidesse erinevad raskused (200 g, 500 g, 800 g, 1000 g) ja määratleda õige laskemoon/relv.

Maikuu teisel poolel panid naiskodukaitsjad end proovile koormusmatkal Järvamaal. Siin on ülevaade sellest, milliste takistustega silmitsi seistes tuli naistel tõestada oma füüsilist vastupidavust, tähelepanuvõimet, käteosavust ja nutikust.

Tekst: KIRSIKA ILMJÄRV, Naiskodukaitse Järva ringkond
Illustratsioonid: GUNNAR VASEMÄGI

9. INDIA

Vangladraama
Võistkonnale esitatakse olukord: vanglateenistuse buss on teinud avarii, juht on roolis teadvuseta (vaja anda esmaabi), kaks kinnipeetavat üritavad bussist põgeneda (nad on vaja kinni pidada), infot tuleb edastada Sepura sidevahendite kaudu.

Rehvivahetus
Võistkonnal tuleb etteantud vahenditega aja peale vahetada sõidukil ratas.

Enekas
Ülesanne on saata naiskonnast *selfie*.

12. LIMA

Uppuja päästmine
Uppuja päästmine füüsilist kontakti vältides. Avastades jões uppuja, peavad võistlejad osutama abi, kasutades olemasolevaid vahendeid (nööri). Uppuja asub kaldast ca 10 m kaugusel.

13. MIKE

Lõpujooksu lõpuaja fikseerimine, elutalongide loendamine, võistkonna suunamine varustuse kontrolli.

Kui pärast finišeerimist loeti kokku punktid, minutid ja tunnid, selgusid ka tänavuse, järjekorras juba 22. Naiskodukaitse koormusmatka võitjad – Rapla II võistkond koosseisus Marju Prosin, Triin Tähtla, Liilia Kesküla ja Aivi Tarvis. Teise koha saavutas Võrumaa ning kolmanda koha Tartu II võistkond. Kaotajaid ei selgunud. Neid sellel matkal ei olnudki.

8. HOTEL

Esmaabi koostöös Albu rahvateatri näitlejatega
Etteantud olukorras peavad kõik võistkonna liikmed „kannatanutele" esmaabi andma. Olukord: kolmeliikmeline perekond on piknikul. Ema on saanud rästikult salvata. Ta istub maas ja oigab. Säärel on kaks salvamismärki ja kerge punetus. Ema on rahutu ja laste pärast hirmul. Noorem laps on endast väljas, kõnnib „kodu" poole, räägib segast juttu ja tahab koju. Suurem laps on kuskil kaugemal. Ta läks otsima kuivi oksi, et lõket teha, kuid kukkus, vigastas oma jalga ja lebab maas.

Küünla süütamine
Aja peale tuleb süüdata neli küünalt. Aeg läheb kinni, kui kõik küünlad põlevad.

11. KILO

Eesti 100
Anumas on 100 küsimust Eesti Vabariigi kohta. Võistkonnaliikmed võtavad anumast viis sedelit küsimustega ja vastavad neile kohe, peast ja ilma ettevalmistuseta.

Mürafon
Sõnum tuleb vastu võtta olukorras, kus ainsaks sidepidamise võimaluseks on lahingupaarilise suu pealt lugemine.

Maitseained
Välisel vaatlusel tuleb kindlaks teha 20 kinnistes purkides maitse- ja toiduainet. Purki avada ja aineid maitsta ei tohi.

Jahimehed
Ülesanne on ära tunda metslooma liik, määrates nahkade, koljude, hammaste jne järgi.

7. GOLF

Päästeamet
Päästeruudustiku ruutudesse on pandud pääste ennetusteenuste (plahvatusoht, tuleohutus, veeohutus, hädaolukord) esemed. Võistlejad käivad kordamööda ruudustiku juures ja peavad 3 sekundi jooksul jätma meelde võimalikult palju esemeid. Eesmärk on võistkonna peale meelde jätta kõik 20 eset.

Politsei
Võistkonnaliikmed teevad igaüks eraldi liiklusteemalise testi.

10. JULIET

Jõe ületamine
Jõe ületamine. Võimalusi on kolm: jalgsi läbi vee, köite abil või jalgsi üle silla. Võistkond peab ise valima, kuidas veetakistuse ületab.

Side
Ülesandeks on luua traatside (paigaldada kaabel) ja edastada sõnum välitelefoni teel, kasutades kuuldekoodi.

KARIN ALLIK

PIXABAY

Noored matkama!
Aga mida kaasa võtta?!?

Mida peaks üks noorkotkas või kodutütar kaasa pakkima, kui ta suundub semude või rühmaga lühikesele, ilma ööbimiseta matkale? Vastus sellele küsimusele peitub Noorte Kotkaste V järgu katsenõudes (katse on mõeldud 9–10aastastele noorkotkastele ja katsenõue loetakse täidetuks, kui noorkotkas on matkal osalenud), millega kontrollitakse just vajaliku kraami kaasavõtmise oskust.

Tekst: KAITSE KODU!

SOOVITUSED:

- sooritada õppematk maastikul, tehes kaardilugemispause;
- kasutada kodukohale lähimat RMK matkarada.

LÜHIMATKALE ON VAJA KAASA VÕTTA:

- **jook;**
- **söök;**
- **ilmale vastav riietus;**
- **esmaabivahendid;**
- **vile;**
- **taskulamp.**

On soovitatav, et noa ja tikud annab juhendaja. Matka eel vaadeldakse noorkotkaste kaasatoodud varustust ja otsustatakse üheskoos, mis on vajalik.

LÄBIVIIMINE JA KONTROLL

Juhendaja korraldab õppematka, andes noorkotkastele ülesandeks tulla matkale enda arvates vajaliku varustusega.

EESMÄRK

Katse käigus kontrollitakse lühimatkale kaasavõetavat isiklikku varustust ja selgitatakse, miks selline varustus on vajalik.

RAUL KIKKAS,
Kaitseliidu Nõmme malevkond, kodutütarde Öökullide rühma vanema abi

ASKO KIVINUK,
Kaitseliidu Meredivisjon, noorkotkaste Tallinna maleva pealik
„Noorte areng, nende saavutused – kõik see annab kokku nii positiivse tunde ja kindluse, et tegutseme õige asja nimel."

MARIA JÄRVIS,
Kaitseliidu Nõmme malevkond, kodutütarde Squad rühma vanem ja noorkotkaste Nõmme rühma pealik
„See on emotsioon: rõõm, pisarad, eneseületus."

JAANIKA KIKKAS POJA RASMUSEGA,
kodutütarde Öökullide rühma vanem

KÄTLIN LAURSON,
kodutütarde Nõmme rühma liige, tulevane noortejuht

JAANIKA PALM,
Naiskodukaitse Lääne jaoskond, kodutütarde Lilleküla rühma vanema abi
„Võimalus näha, kuidas noored muutuvad julgemaks, sihikindlamaks – see on noortejuhile omamoodi tunnustus."

INGE LAHT,
Naiskodukaitse Muusika jaoskond, kodutütarde Üle Linna rühma vanema abi

MARIT VIIDING

STEN-RAUNO ROHTLA, noorkotkaste Lilleküla rühma liige

ANDER ASBERG, Kaitseliidu Tallinna maleva Ida üksik-kompanii, noorkotkaste Ida ja Mere rühmade pealik

ANNELI LOOKEN, Naiskodukaitse Tallinna ringkonna esinaine, tuletooja 2018 ja tulevane noortejuht

EHA TENSO, kodutütarde Mustamäe Avatud Noortekeskuse rühma vanem

TRIIN KRAVETS, Naiskodukaitse Tallinna ringkonna aseesinaine, kodutütarde Sadama rühma vanem ja Sadama jaoskonna liige
„Töö noortega on väärtus, mida ei saa käega katsuda, kuid mida on võimalik aastate jooksul oma silmaga jälgida."

BÄRBEL SALUMÄE, Naiskodukaitse Nõmme jaoskond, Kaitseliidu Tallinna maleva noorteinstruktor
„See on kogemus, mida ma ei vahetaks millegi vastu."

Noortega töötamine on privileeg!

Kaitseliidu Tallinna maleva vabatahtlikud noortejuhid panustavad tulevikku. Meie kõigi tulevikku

Töö noortega: väärtus, mida ei saa käega katsuda

Mida noortega töötamine tähendab, annab ja nõuab? Miks seda tehakse ja kellele see töö sobib? On see üldse töö või ehk midagi enamat? Nendel ja teistel teemadel vahetas Kaitseliidu Tallinna maleva noorteinstruktor Bärbel Salumäe Tallinna maleva vabatahtlike noortejuhtidega mõtteid. Ilusaid mõtteid.

Noortega töötamine annab palju energiat ja sooja tunde. Kasvatab kannatust ja samal ajal õpetab, annab võimalusi end organisaatorina proovile panna. Lisaks tekitab tunde, et saad olla kasulik. Kõige tähtsam on aga see, et sa jätad oma jälje ühiskonna arengusse.

Noortejuht – see ei ole töö, vaid elustiil. Ja seda maailma parimal moel. Sest emotsioon, mis noortega kaasneb, on hindamatu.

See pakub nii palju erinevaid kogemusi. Meeletult hea tunne on see, kui lapsevanemad sind hindavad ja pakuvad oma abi, et sa suudaksid oma tööd hästi teha. Aga ka siis, kui vanemad ütlevad: „Ma ei uskunud, et minu laps saab sellega hakkama!" See tunne on võimas!

Kõige paremaks kogemuseks on koos kasvamine ja oma silmaga nägemine, kuidas noortele edasiantu rakendub laagrites, võistlustel, igapäevaelus – nende noortega võib iga kell luurele minna! See on sõpruskond kogu eluks.

Annavad uue hingamise

Kõige paremad mälestused jäävad mitmepäevastest laagritest, mille lõpus pahatihti tunned, et ramm on otsas ja väsimus ronib kukile, kuid väsimusega aitab kangekaelselt kakelda see innustus, mida noored igas laagris suudavad vaikselt ja märkamatult tekitada. Nad aitavad meil hingata. Nad on õnnelikud, ütlevad aitäh, kallistavad ja soovivad juba varsti uuesti kohtuda.

Võimalus näha, kuidas noored muutuvad julgemaks ja sihikindlamaks, on meile omamoodi tunnustuseks.

Pead lihtsalt olema rõõmus ja soovima oma teadmisi edasi anda. Tuleb osata taluda kriitikat, ka noortelt, samuti pead olema võimeline õppima koos nendega.

Noored aitavad juhtidel ka iseennast mõista ja täiustada, mitmele noortejuhile on noortetöö osutunud justkui ketist puudu jäänud lüliks, mis võimaldas neil endil tervikuks saada.

Noortega töötamine on privileeg. Meie hoolde usaldatakse väga erineva tausta ja kogemustega noored. Saada noore inimese usaldusisikuks on noortejuhile tõeliseks proovikiviks.

Tänutunne võimaluse eest panustada noorte tulevikku on uskumatu tunne. Ja noortejuhiks võib saada igaüks. Meil kõigil on midagi, mida me hästi oskame, miks mitte oma oskusi noorematele edasi anda? Ja mida sa vastu saad? Nooruslikkuse! Paljudel juhtidel ei oleks oma tavatööd tehes aimugi, mis asi on „hässtääg" või „YOLO".

Elu ägedaim kogemus

Ütleme alati, et meie parim visiitkaart on need särasilmsed, arukad, asjalikud ja tragid noored. Enamik neist, kes meiega kokku puutuvad, jäävad koostööd tegema ka edaspidi. Meie parim tunnustus on see, et meid teatakse, meid on märgatud, meie juurde astutakse ja kutsutakse kaasa lööma.

Tallinna rühmad teevad koostööd Kaitseliidu, Naiskodukaitse ja tsiviilsõjalise koostöö üksustega. Noorkotkaste Nõmme ja kodutütarde Squad rühmad on oma tegevused viinud lausa Kalevi jalaväepataljoni aastaplaani.

Noortejuht on hea suhtleja ja eeskuju. Ta peab taluma pingelisi olukordi, kuid ei tohi sealjuures unustada inimlikkust. Palju tuleb osata end ise motiveerida. Peab olema paindlik, mitte ükski teine töö ei paku nii palju erinevaid ja ootamatuid olukordi kui noortejuhi oma.

Vabatahtlikke noortejuhte on väga raske leida, vastutus on suur ja oma osa mängib ka ajafaktor. See ei ole üks sutsakas tööd, sellele kulub aastaid. Osa noortejuhte usub, et seda tööd peaks hakkama tasustama.

Tulevikku ei tea kunagi ette, aga seda paneme küll südamele, et sellesse töösse ei tohi suhtuda kergekäeliselt. Noortejuhil on suur roll oma organisatsiooni noorte tuleviku kujundamises. Rühma loomine tuleb korralikult läbi mõelda. Kuid garanteerime, et rühma loomine ja sellega tegelemine on parim investeering ja elu ägedam kogemus!

Kas Sina oled piisavalt julge, et võtta vastu väljakutse parimate seas?

Ootame oma ridadesse uusi

KIIRREAGEERIJAID

Töökoht ootab Sind Lääne, Ida või Lõuna piirkonnas

Anna endast märku hiljemalt 24.06, sest katsed toimuvad juba augustis!

Politsei- ja Piirivalveamet

Rohkem infot töö ja kandideerimistingimuste kohta leiad meie blogist või facebooki lehelt, märksõnaks Tule turvalisust looma!

kandideeri@politsei.ee

Ka kõige rahuarmastavamas riigis on sõjamuuseum

Belgia asub sarnaselt Eestile maailma ristteedel, kus suurriigid on pidevalt omavahel rammu katsunud. Belgiale on see küll minevik, kuid I ja II maailmasõja ajal saadud kogemused on jätnud riigi mõttemaailma oma jälje, mida peegeldab Belgia Kuninglike Relvajõudude ja Sõjaajaloo muuseum.

Tekst: kolonelleitnant ANDRES REKKER

ANDRES REKKER

Kohalikele valloonidele *Musée Royal de l'Armée et d'Histoire Militaire* või kohalikele flaamidele *Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis* asutati 1910. aastal. See asub Brüsselis Viiekümnenda aastapäeva pargis (taas on heal lapsel mitu nime, vastavalt siis *Parc du Cinquantenaire* või *Jubelpark*), mille rajas kuningas Leopold II riigi 50. juubeliks 1880. aastal.

Muuseum on kaitseministeeriumi valitsemisalas ja kuni 2016. aasta alguseni oli selle külastamine kõigile tasuta, aga kaitse-eelarve kärpimiste tõttu tuleb külastajal nüüd pilet lunastada. Sellega koos kadus ka muuseumi ajalooline traditsioon – sulgemine tunniseks lõunapausiks.

Galeriid eri ajalooetappidele

Muuseum ei tutvusta ainult Belgia riigi sõjaajalugu, vaid ka sellele eelnenud arenguid Belgia territooriumil. Eraldi galerii tutvustab keskaegseid relvi ja turviseid. Kõrgaadlilt pärinevad turvised ja relvad on tänu kaunistustele rohkem kunstiteosed kui relvastus. Erilist tähelepanu tõmbab väikesele printsile sepistatud soomusrüü.

Belgial on Eestiga palju sarnast, ka neil arenes omariikluse tekkega välja maakaitse ehk kaitseliit – *Garde Civique* või *Burgerwacht* – ning sellegi arengust saab kohapeal ülevaate.

Loomulikult on olemas ülevaade Napoleoni ajastust, mis lõi eeltingimused Belgia riikluse sünniks. Eraldi väiksem galerii on pühendatud flaami ajastule, mis eelnes Belgia Kuningriigile aastatel 1815–1830, kui Belgia oli osa Madalmaade kuningriigist, millest revolutsiooni käigus eralduti.

Muuseumi põhiosa moodustav ajalooline galerii tutvustab Belgia relvajõudude arengut ja koloniaalvallutusi kuni I maailmasõjani. Seal leiab ülevaate Belgia koloniaalsõdadest Aafrikas (Kongo, Ruanda), Mehhikos ja Hiinas ning sõjalisest kohalolekust Itaalias. Saali disaini vaadates tundub, et midagi on paigast ära, nagu oleksid astunud ajas tagasi. See ongi nii: galerii ise on justkui muuseum muuseumis, selles saalis ei ole midagi muudetud alates ekspositsiooni avamisest 1920. aastatel, kui lähtuti XIX sajandi muuseumikontseptsioonist. See on üks väheseid muuseume maailmas, kus üks ekspositsioon on muutumatult püsinud läbi sajandi.

Belgial on Eestiga palju sarnast, ka neil arenes omariikluse tekkega välja maakaitse ehk kaitseliit – *Garde Civique* või *Burgerwacht* – ning sellegi arengust saab kohapeal ülevaate. Organisatsiooni lõid keskklassi kodanikud praktiliselt kohe pärast Belgia iseseisvumist, ohjeldamaks erinevaid anarhistlikke gruppe. Seaduse järgi oli selle eesmärgiks hoida korda ning säilitada Belgia iseseisvus ja terviklikkus.

Maakaitse ülesandeks oli sideliinide julgestamine, sildade ja muude tähtsate rajatiste valve, sõjavangide eskortimine ja korra tagamine taga-

las ning sellesse kuulus ligikaudu 40 000 aktiivset liiget. Organisatsioon tegutses I maailmasõjani, mil Belgia kuningas Albert I otsustas organisatsiooni laiali saata, sest Saksamaa ei tunnistanud selle liikmeid sõjaväelastena, vaid pidas neid sissideks, kellele sõjaõigus ei laienenud. Ametlikult lõpetas Garde Civique tegevuse 1920. aastal, sest leiti, et selle eesmärgid jäid XIX sajandisse.

Sellesse ajajärku jääb ka Belgia tööstusrevolutsioon. Eelmise galerii kõrval asuv tehniline hall tutvustab Belgia ja maailma relvatööstuse ajalugu nn kuldsel ajastul (1814–1914). Kes meist ei teaks Liège'is asuvaid FN relvatehaseid! Seal saab täpse ülevaate XIX sajandi relvade tormilisest arengust. Belgias vormistati aastail 1830–1907 6331 erinevat relvade tootmisega seotud patenti. 1907. aastal toodeti Belgias aga 1 549 479 relva.

Maailmasõjad belglaste vaatevinklist

I maailmasõja kaks galeriid on muuseumi suurimad ja ühtlasi hingematvaimad ning selleks on ka põhjust. Belgias asuvad paljud kurva kuulsusega lahingutandrid – Ieper, Diksmuide, Passchendaele, Villers-Bretonneux, Saint-Quentini kanal ja paljud teised, kus on langenud ja haavata saanud miljoneid sõdureid mõlemal sõdival poolel. Belgia on õigusega uhke selle üle, et Saksamaa ei suutnud I maailmasõjas Belgiat täielikult okupeerida, väike osa maadest Ieperist läänes jäi Belgia kontrolli alla, mistõttu kuulus Belgia ka I maailmasõja võitjariikide hulka.

Galerii laes vaatab vastu kuulsa Saksa lenduri, „punase paruni" Manfred von Richthofeni punase triplaani koopia, mille all on I maailmasõja tehnika – tankid, soomukid, kahurid, mida kasutasid mõlemad sõjas osalenud pooled. Vaadata saab kuulsaid briti tanke Mark IV Male ja Whippet ning prantsuse Renault FT17. Kaevikusõjast ülevaate saamiseks on muuseumi rajatud ka kaevikuteliini koopia koos punkriga.

Sõjatehnikale pühendatud saalist viib väike uks edasi Vene saali, kus on väljas esinduslik ekspositsioon Vene impeeriumi kaardiväe vorme, teenetemärke, isiklikke esemeid ja lauahõbedat ohvitseride messist. Väljapandud esemed esitlevad luksust, mis käis Venemaal kaardiväeteenistusega kaasas. Osa vorme kuulus Venemaa imperaatoritele: siin on Nikolai I, Aleksander II ja III ning isegi Venemaa viimase troonipärija, bolševike poolt elajalikult mõrvatud Aleksei Nikolajevitši lapsena kantud sõjaväevorm. Hõbeesemetest on uhkemad hõbedast sõjaväetrompetid ning 53 kg kaaluv punšinõu, millele on käsitsi maalitud sõjateemalised pannood.

Pärast väsitavat I maailmasõja ekspositsiooni on võimalik jätkata väljapanekuga, mille põhirõhk on II maailmasõjal ja Belgial. Vaadata saab ka Atlandi valli koopiat ning eluolu Belgias Saksa okupatsiooni all. Seda galeriid nimetatakse looja, tuntud Belgia arhitekti Gédéon Bordiau' järgi ning see on ainuke originaalselt säilinud hooneosa Belgia poolsajandi juubeliks 1880. aastal püstitatud näitusehoonetest. Eksponaatide abil antakse ülevaade ka kahe maailmasõja vahelistest sündmustest, milleks on uute riikide teke, sealhulgas Eesti iseseisvumine, ja poliitilise kaardi muutused Euroopas – eeskätt Saksamaal ja Itaalias.

Sakala kaitseliitlane Belgia sõjamuuseumis

Muuseumis on vaatamiseks olemas peaaegu kõikide sõdinud riikide vormid, käsirelvad ja muu varustus, kuid puudu on Kreeka ja Bulgaaria omad. Miks see nii on, ei oska siinkirjutaja ütelda. Tegemist on maailma suurima kollektsiooniga ning paljud esemed (nt Vene impeeriumi, Tšehhi leegioni, Saksamaa jt riikide omad) on unikaalsed.

Sellest galeriist leiab ka Eesti kaitseliitlase Vabadussõja-aegse vormi, mida toona kandis enamik kaitseliitlasi. Ei olnud ju noorel vabariigil alguses varustust, et panna kõik mehed sõjaväljal ühtemoodi riidesse. Vabadussõja ajaks lisati tsiviilriietele, millega käidi igapäevaselt ringi, ainult Kaitseliidu käeside käisele. Heal juhul oli mütsil ka sinimustvalge kokard.

Klaasvitriini nurgast vaatabki vastu ehe kaitseliitlane – nii, nagu välja nägi üks tõsine eesti mees kodustes talveriietes. Ema või pruudi kootud sinivalge sall kaelas ja käes ehtsad rahvamustrilised käpikud. Ega muidu ei tunnekski temas sõjameest ära, kui tal poleks puldanist padrunivööd üle õla, vintpüssi käes ning kokardit läkiläkil. Aga mis kõige tähtsam – vasakul käel on sinimustvalge käeside ja sellele on õmmeldud Kaitseliidu märk. Tegemist on kulunud ja pleekinud ruudukujulise riidetükiga, kuhu löödud täna juba raskesti loetav tempel. Selle sisemises sõõris on kaks teineteisele vastu sirutavat kätt ja kiri „Viljandi kihelk" (kihelkond), välimises sõõris aga tekst „Eesti Kaitse Liit". Nii et üks tõsine Sakala maleva kaitseliitlane on juba peaaegu 100 aastat Brüsselis seisnud. Lisaks on stendil Vabadusristide komplekt, väeosade embleeme ja kaitseväe vormiriietust.

Brüsselisse sattusid nimetatud esemed kahe maailmasõja vahel, mil Euroopa sõjamuuseumid vahetasid aktiivselt omavahel I maailmasõjas kasutatud relvi ja esemeid. Loodetavasti väljapanek lähiajal planeeritud ümberkorralduste käigus ei kao.

Üllatused ei lõpe

Eraldi on olemas lennunduse angaar, kus on lisaks õhuväele ja õhutõrjele ka osake Belgia tsiviillennunduse ajaloost. Selles muuseumi osas on tunda, et see baseerub põhiliselt entusiastidel – see ei ole nii ametlik kui muud osad, sest nähtaval on

Galerii laes vaatab vastu kuulsa Saksa lenduri, „punase paruni" Manfred von Richthofeni punase triplaani koopia, mille all on I maailmasõja tehnika – tankid, soomukid, kahurid, mida kasutasid mõlemad sõjas osalenud pooled.

LISATEAVE

Eesti vormi lugu 1917–1940

Eesti sõjamuuseumis on alates 2017. aasta kevadest avatud püsinäitus Eesti kaitseväe vormidest, mis olid kasutusel 1917. aastast kuni Eesti okupeerimiseni 1940. aastal. Näitusel on väljas 14 ajaloolist vormi, millest vaid kaks on koopiad. Lisaks vormidele on näitusel esitletud Eesti kaitseväe vormielemendid, sõjaväeüksuste tunnusmärgid ja väeosade lippude kavandid.

Eesti kaitseväe vormi lugu sai alguse Eesti rahvusväeosade moodustamisega Vene tsaariarmees 1917. aasta kevadel. Pärast Eesti okupeerimist 1940. aastal kandsid Punaarmeesse ülevõetud Eesti sõdurid ja ohvitserid esialgu veel Eesti sõjaväevormi, kuid sellele kinnitati Punaarmee eraldusmärgid.

II maailmasõja ajal kandsid Eesti kaitseväe vormi Saksa relvajõudude koosseisus moodustatud eesti pataljonide ja Omakaitse ohvitserid ja allohvitserid, kuid peagi vahetati need Wehrmachti, Saksa politsei või Relva-SS-i mundrite vastu. 1942. aastal formeeritud Punaarmee Eesti laskurdiviisid kandsid Punaarmee mundrit. Eesti vormi lugu katkes 51 aastaks.

ANDRES REKKER

Eesti kaitseliitlane nii, nagu ta Vabadussõjas välja nägi

isegi lennukidetailid, mida alles restaureeritakse. Kokku on kahel korrusel võimalik tutvuda 130 lennuki ja sadade lennukimootoritega. Lennunduse ajalugu algab siin muuseumis õhupallist, millega vennad Montgolfier'd lendasid 1783. aastal, ning liigub samm-sammult läbi I ja II maailmasõja ja külma sõja kuni hävitajateni F-16 ja MiG-21, põigates vahetevahel tsiviillennunduse radadele.

Kui teil on juba tekkinud tunne, et pärast lennunduse angaari sai muuseum läbi, siis ootavad üllatused sisehoovides. Esimeses sisehoovis asub soomustehnika näitus. Enamik soomustehnika eksemplare asub muuseumi filiaalis, Antverpeni lähistel Brasschaatis. Hoovis näha olev soomustehnika on enamasti olnud kasutusel Belgia relvajõududes pärast II maailmasõda.

Mööda ei saa vaadata ka kolmandast väeliigist ehk mereväest, millel on 65 kilomeetri pikkuse rannajoonega Belgias omapärane ajalugu. Kui tekkis riik, siis loodi ka merevägi, mis aitas kaasa Belgia kui koloniaalriigi arengule. 1862. aastal aga kadus selle vastu huvi ja leiti, et raha saab ka mujal kasutada – merevägi

Kokku on kahel korrusel võimalik tutvuda 130 lennuki ja sadade lennukimootoritega. Lennunduse ajalugu algab siin muuseumis õhupallist, millega vennad Montgolfier'd lendasid 1783. aastal, ning liigub samm-sammult läbi I ja II maailmasõja ja külma sõja kuni hävitajateni F-16 ja MiG-21, põigates vahetevahel tsiviillennunduse radadele.

saadeti laiali. I maailmasõja ajal, 1917. aastal merevägi taastati, kuid see ei omanud laevu, mistõttu Belgia meremehed teenisid Prantsuse sõjalaevadel. Pärast I maailmasõda sai Belgia võitjariigina Saksamaalt 11 torpeedopaati ja 26 miinilaeva, kuid seoses rahalise kitsikusega saadeti merevägi 1927. aastal taas laiali. Huvitav on märkida, et Belgia mereväe kuulsamad lahingud on seotud Aafrikas asuva Tanganyika järvega, kus koostöös brittidega saavutati I maailmasõja ajal võit sakslaste üle. II maailmasõja künnisel, 1939. aastal loodi merevägi taas – suurima kangelasteo sooritas patrull-laev A4, evakueerides Belgia kullavarud Inglismaale. Tänapäeval on Belgia merevägi ühendatud ühtseks süsteemiks Madalmaade mereväega.

Eelnevast tingituna on ka ekspositsioon Belgia mereväest veidike kaootiline ja vähene ning asub lennunduse angaaris.

Muuseumi kõige uuem osa on pühendatud sõjalistele operatsioonidele Antarktikas. Teadustegevust Antarktikas on alati toetanud Belgia relvajõud, alates esimesest ekspeditsioonist 1897–1899 kuni praeguse printsess Elisabethi jaamani.

Kolm apelsini Eesti sõjafilmile

Maailmas hakati sõjafilme tegema ilmselt kohe pärast seda, kui inimesed ekraanil lähenevat rongi nähes enam ummisjalu saalist välja ei jooksnud. Olid inimesed toibunud, võis neile südamerahus näidata püsside ja mõõkadega vehkimist ja enamgi veel. Selles žanris jõudis Eesti muule maailmale järele 1927. aastal, mil valmis esimene kodumaine sõjafilm „Noored kotkad".

Tekst ja illustratsioonid:
GUNNAR VASEMÄGI

Eestis ei tehta sõjafilme just tihti. Üksjagu keerukas, aega ja rahalist ressurssi nõudev tegevus. Ometi tuleb aeg-ajalt mõnele režissöörile siiski hoog peale ja valmib kodumaine sõjafilm. Siinkohal tuleb mainida, et ka amatöörid on sõjafilmi tegemisega jõudu proovinud ning jõudnud mõnelgi korral täiesti olematute vahenditega päris huvitavate tulemusteni.

Žanri määratlusega on tegelikult üks igavene jant. Sisuliselt iga andmebaas omab mingisugust täiesti oma liigituste süsteemi ning ühes kohas sõjafilmiks liigitatud teos ei ole seda teisal mitte. Nii ei õnnestunudki mul kindlaks teha, kui palju on Eestis aja jooksul sõjafilme tehtud.

Aga võtaks nüüd vaadelda viimased aastakümned ja uuemad kodumaised sõjafilmid. Üks mees on lausa kolmel korral sattunud käppapidi mainitud žanri manu, kahel puhul lavastajana, ühel näitlejana. See isik on Elmo Nüganen. Püüan siinkohal tema loomingule tuginedes uuema Eesti sõjafilminduse lahti lammutada ja loodetavasti ka õiges järjekorras tagasi kokku panna.

„Nimed marmortahvlil" (2002)

Käib Vabadussõda. Fookuses on Tartu kommertskooli õpilased, kes on seatud sõjaga silmitsi. Kes viskab näppu, kas minna või mitte minna; kes teab täpselt, mida teha tahab, ja on ka keegi, kes nii täpselt ei tea. Lühidalt kokku võttes selline see lugu on.

Nüganenile pole tegemist ainult esimese sõjafilmiga, vaid esimese filmiga üldse. Hakatus sai aga nii vägevalt tehtud, et vaatajanumbrid kinodes olid kuni 2016. aastani kõigile teistele püüdmatud. Midagi santi teose kohta öelda ei saa. Tihtilugu on publik ja kriitikud erinevatel seisukohtadel, kuid pihusoleval juhul istuvad kenasti ühes paadis. Seda näitavad nii publikumenu kui ka filmi valimine raamatusse „100 kõige muljetavaldavamat filmi maailmas", mida antakse välja Saksamaal.

Mina jäin filmiga igatahes rahule. Iseäranis rahul, nagu mäletan, sai oldud siis, kui film oli värskelt kinodesse jõudnud. Nüüd, mälu värskenduseks filmi üle vaadates kippus aga vanainimest sisse viskama. Vaatad rahulikult, kuidas Võigemast, Sammul ja teised asjatavad ning mõtled: „Näe, kui noored nad seal on ... ja kui asjalikud vanainimesed on nad praegu." Ei, nii hull see asi tegelikult ei ole. Trupp on Nüganenile omaselt kokku pandud väga tugevatest näitlejatest. Niisamuti käib asi ka hilisemas filmis „1944". Eks ta ole loogiline ka. Kui sul pole võimalusi ja vahest ehk ka tahtmist suruda filmi silmini täis eriti erilisi eriefekte, plahvatavaid prügikaste ja taevalaotuses vihisevaid bensiinitünne, siis sa panustad meeskonnale. Ning tulemus saab hea.

Vaatad rahulikult, kuidas Võigemast, Sammul ja teised asjatavad ning mõtled: „Näe, kui noored nad seal on ... ja kui asjalikud vanainimesed on nad praegu."

„Mandariinid" (2013)

Sünopsis: 1992, Abhaasia ja Gruusia on tülli pööranud, tülitsevad pooled tulistavad kõike, mis liigub, kahtlasemaid objekte loobitakse granaatidega. Sõda jõuab väljarännanud eestlaste külla, kuhu on jäänud vaid üksikud elanikud, kes pole vaevunud sõja jalust ära minema. Kohalejääjad on kohtlasevõitu mandariinikasvataja Margus ning Ivo, vana ja kõigutamatult rahulik nagu indiaanipealik. Ivol tuleb juhuse tahtel oma majas tohterdada kaht eri poole sõjameest, kes kipuvad ka santidena teineteist ähvardama ja igati meelsust näitama.

Kui filmi väljatulekust rääkima hakati, olid minu ootused kerkinud õhupallina lae alla. Ekraanilt paistev täitis ootused igati. Natuke nagu Gruusia ja natuke nagu Eesti film tundus huvitav. Seda ta ka oli. Teostus oli mõneti ootamatult minimalistlik. Üldiselt kipun ma ugrilikult uimaste filmide üle irisema, aga „Mandariinide" puhul ei tee seda. Film inimestest, kellele sõda ootamatult nende omas kodus varba peale astub, ei vaja ülespumbatud tempot. Režisöör Urušadzelt suurepärane teostus. Jah, selles filmis ei ole Nüganen hoobade taga puldis, tema kehastada on lihtsa mõttelaadiga mandariinikasvataja Margus.

„Mandariinid" said Oscari nominatsiooni parima võõrkeelse filmi kategoorias, meie mehed käisid punast vaipa oma varbaga katsumas. Auhind jäi küll tulemata, kuid Oscari nominatsioon on juba nii käre määratlus, et sellega kannatab keksida küll. Ilus näide sellest, kuidas teha sõjafilmi nii, et ei pea ühest ekraani servast teise lohistama meeletus koguses sõjatehnikat ja inimmasse.

„1944" (2015)

Jutt käib siis nii: on aasta 1944. Teise maailmasõja viimane veerandaeg, sakslaste ja nõukogudemaalaste vastasseis Eestis. Nii ühel kui teisel pool sõdib eestlasi, toimuv muutub vennatapusõjaks, mida kasutavad ära mõlemad sõdivad pooled. Noh, kes ajalooga natukenegi kursis, peaks neid sündmusi ikka teadma. Kui tõesti leidub isik, kes ei tea, võib talle südamerahus soovitada koolikursuse otsast alustamist või nii. Arvan siiski, et kajastatavaid sündmusi teavad üldjoontes kõik, seega sünopsisel pikemalt peatuda tarvis ei ole.

Pihusolevat filmi vaadates tulid meelde filmide ja telesarjade koostist iseloomustavad skeemid. Näiteks nii. Loodussaade: sissejuhatus – sügavmõtteline pläma – looduskaadrid – arusaamatu lõpp. Enamasti leiab selliseid skeeme huumoriga täidetud internetinurkadest. „1944" jaotaksin skemaatiliselt kolmeks: lahingustseen – amüseerimine sodikspommitatud linnas – lahingustseen.

Siin sai väidetud, et Nüganeni filmi võib jämedalt silma järgi ja kirvega raiudes kolmeks jaotada. Umbkaudu selline lähenemine isegi pädeb, kuigi lähemal vaatlusel on nüansse

LISATEAVE

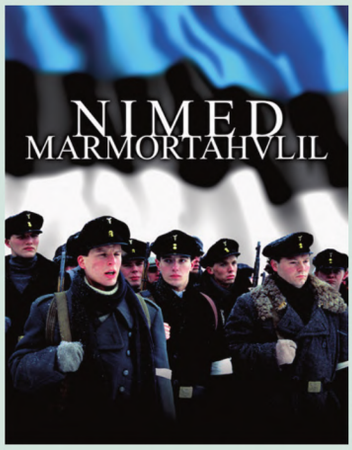

TASKA PRODUCTIONS

„Nimed marmortahvlil“
Osades: Priit Võigemast, Alo Kõrve, Hele Kõre
Lavastanud: Elmo Nüganen
1 tund ja 30 minutit

ALLFILM

„Mandariinid“
Osades: Lembit Ulfsak, Elmo Nüganen, Raivo Trass
Lavastanud: Zaza Urušadze
1 tund ja 27 minutit

TASKA FILM

„1944“
Osades: Kristjan Ükskülа, Kaspar Velberg, Maiken Schmidt
Lavastanud: Elmo Nüganen
1 tund ja 40 minutit

muidugi kõvasti rohkem. Ei ole ikka päris nii, et kahe kolmandiku filmi ulatuses käib lakkamatu paugutamine, loobitakse granaate ning näidatakse kaht tanki eri rakurssidest, et tanke paistaks rohkem. Nüganen vaatleb siiski sõja mõju inimsaatustele, mitte ei vaimustu suvalisse suunda tulistamisest. Sõja mõju meestele kahel pool rinnet, kelle lähedased on hukkunud; elus, kuid valel pool rinnet; teadmata kadunud jne. Ja ka mõju neile, kes ei sõdi. Kes peavad sõja edenedes hakkama saama uute valitsejate tahtmistega, kohanema või manduma. Kerge ei ole kellelgi ja valikud on kohati ebanormaalselt rasked.

Aga jah, mulle meeldis. Kasvõi seetõttu, et puudus kodumaisele filmile tüüpiline soigumine ja joigumine, tempo on peal ja aktsiooni saab kõvasti. No „November“ näiteks jääb minu poolt vist igavesest ajast igavesti lõpuni vaatamata. Ei suutnud üle veerand tunni.

Üldiselt on film üle keskmise hea sõjafilm. Tõenäoliselt pumpab mu vaimustust üles tõik, et tegu on ikkagi kodumaise toodanguga, mis pole üldse kehv. Hoolimata sellest, et eelarve ei kannata suurte filmitööstustega võrreldes kriitikat. Olgu sellega, kuidas on, kuid papist lennukeid ja harjavarrest püsse me selles filmis ei näe. Niisiis, teostus üle keskmise.

Nüganeni filmiloomingu kohta üldistusi otsides jäin mõttesse ja ega tulnudki pähe muu, kui üks sõna: tempo. Tegelikult on see väga oluline komponent ja tempoga käib Nüganen oskuslikult ümber. Ega neid lavastajaid väga palju pole, kes lubaksid näitlejatel venida uimaste kärbestena. Aga jah, hoog on Nüganenil sees ja see on ainult tervitatav.

Üldiselt võib öelda, et piimajõed ja pudrumäed meil puuduvad, aga nii lahja Eesti filmikunst ka pole, et sõjafilmiga hakkama ei saaks. Tõesti, Hollywoodi tulevärki me enestele lubada ei saa, kuid osava nipitamisega on võimalik saavutada sisukas ja ka visuaalselt täiesti mõistlik tulemus. Kui nüüd arvestada kodumaise sõjafilmi vanuseks soliidsed 91 aastat, näeme, et saavutusi on ja üldse mitte kehvi. Kannatab ise vaadata ja teistele pakkuda. Nüganen igavese Pantalonena on andnud sellese žanrisse oma kolm apelsini. Jääb vaid loota, et tuleb mõni veel.

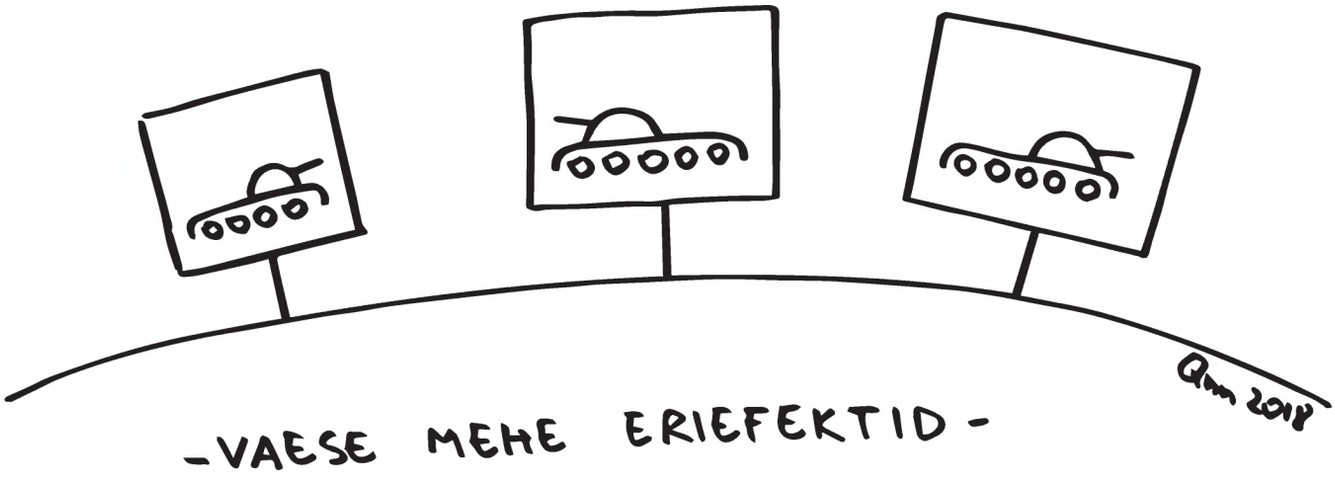

KAITSELIIDU
ÜLE-EESTILINE RATTAMATK

VEEREME SAJAGA!

13.-15. JUULI 2018

Kaitseliit
Kaitseliidu Allohvitseride Kogu

KAITSELIIT 100 1918 - 2018

KALEV ASUTATUD 1901

KAITSELIIDU ALLOHVITSERIDE KOGU

Mustvalged kodu kaitsjad

1918. aasta hilissügisel ähvardab enamlaste pealetung Eesti värske omariikluse jalge alla trampida. Tuhanded vabatahtlikud lähevad rindele, et seda takistada, ning ühiste jõupingutuste tulemusena õnnestub neil vastane tagasi tõrjuda. Sajand hiljem on vaenlane taas meie kodumaa pinnale tunginud ja noored mehed peavad taas relvile tõusma, et säiliks meie iseseisvus. Õnneks mitte päriselt, vaid tuntud militaarmaalija Karl-Erik Talveti koomiksiraamatus „Kodu kaitsjad".

Tekst: KAITSE KODU!

Karl-Erik Talvet on Tallinna maleva Põhja kompanii kaitseliitlane, kes praegu õpib Eesti Kunstiakadeemias maalikunsti, kuid on oma teadmisi täiendamas käinud ka Milanos, Brera Kunstiakadeemias.

Ilmselt on kunstilembesem publik Talveti loominguga juba tuttav. Kuigi militaarmaal ei kuulu tänapäevalgi just kõige populaarsemate kunstisuundade hulka, on noore kunstniku teosed rahva ees väljas olnud mitmel korral. Talveti teine isikunäitus pealkirjaga „Värvivalangud" oli käesoleva aasta alguses üleval Eesti Sõjamuuseumis ning sai väga hea vastuvõtu osaliseks.

Samuti on Talvetit usina kaasautorina trükis avaldatud. Lisaks Sõdurilehes ja ajakirjas Kaitse Kodu! ilmunud teostele on Talveti militaarsed joonistused jõudnud ka raamatukaante vahele, sest just tema oli see, kes paar aastat tagasi illustreeris Leo Kunnase menuka romaani „Sõda 2023".

Kui toona mängis Talvet teist viiulit teise mehe bändis, siis raamatuga „Kodu kaitsjad" astub ta ise orkestri etteotsa, sest mõlemad, nii pildiriba kui tekstiosa, pärinevad tema sulest. Kas see on nüüd hea või halb, peab lugeja juba ise otsustama.

Autor esitab teoses oma isikliku visiooni sõja olemuse „arengust", viies lugejad eestlaste legendaarsesse Vabadussõtta ning Ida-Ukraina sõjast inspireeritud, loodetavasti fiktiivseks jäävasse konflikti.

Lugu kulgeb kahes paralleelses liinis, üks Vabadussõja lahingutandritel ja teine tänapäeva Ida-Eestis, ning on edasi antud kahe noormehe vaatevinklist, keda lisaks ühisele perekonnanimele ühendab ja iseloomustab ka tõsine kodumaaarmastus.

Esialgu teeb selline ülesehitus süžee jälgimise natuke raskeks, sest Talveti pildikeel, sõltumata ajastust, on üsna minimalistlik ja ühetaoline, kuid mingil hetkel hakkab asi toimima, tekib rütm ning edasi läheb lugemine juba ladusalt.

Kindlasti ei ole „Kodu kaitsjad" raamat igaühele. Mitte oma vormilt, mis Eestis võib mõjuda küll pisut harjumatuna, kuid mujal maailmas on laialt levinud, vaid sisult. Vanemale lugejale on see natuke liiga pealiskaudne, nooremale, kes võiks olla raamatu peamiseks sihtgrupiks, aga veidi liiga aeglane, mistõttu kohati tekib isegi tunne, et rohkem räägitakse kui tegutsetakse. Objektiivselt võttes see ilmselt nii ei ole, kuid objektiivsusel on teatavasti subjektiivse kogemusega väga vähe pistmist.

Pisipuudustele vaatamata on „Kodu kaitsjad" tore katsetus, mis loodetavasti ei jää viimaseks. Autor oskab pliiatsit käes hoida ja teab, mida sellega teha, mistõttu oleks kahju, kui ta ei jätkaks. Kas siis fiktiivse konflikti või päriselu lainel, jäägu juba tema enda otsustada.

LISATEAVE

Kodu kaitsjad
Autor: Karl-Erik Talvet
52 lehekülge
Grenader Grupp OÜ

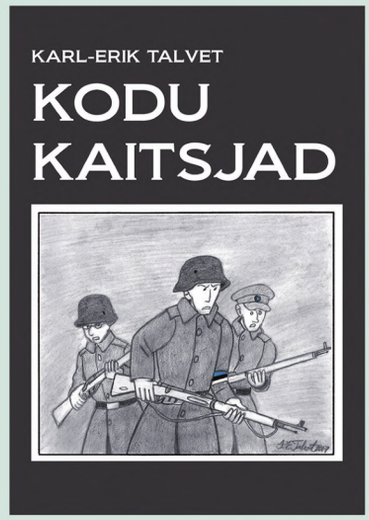

Kodutütred ja Noored Kotkad tähistavad Eesti Vabariigi 100. sünnipäeva, korraldades 1000 osalejaga suvise suurlaagri.

Laagris osalevad nii Kodutütarde ja Noorte Kotkaste noorliikmed kui ka paljud noored teistest organisatsioonidest ja suurettevõtetest.

Laager annab hea võimaluse tutvuda Kodutütarde ja Noorte Kotkaste organisatsioonidega ning võimaluse kogeda teistsugust suveseiklust.

SPEKTER

Kodutütred Noored Kotkad

SÕBRAD SEIKLUS SUVI

LAMMASMÄE 2018

Laager toimub 09.07.–13.07.2018 Lammasmäel Lääne-Virumaal.

#spekter #kodutütred #nooredkotkad #KL100 #EV100

Parim varustus iga ilma jaoks!

REORG
WWW.REORG.EE

WILEY X · KALYAN · LOWA simply more... · SUUNTO · TASMANIAN TIGER · EBERLESTOCK · SEALSKINZ · FJÄLLRÄVEN · PRIMUS

www.reorg.ee